

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN/BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
2001:11

Kulturpolitiska tendenser i en nybildad region

En studie av Västra Götalandsregionen

GUNILLA RYDHOLM-ERIKSSON

Svensk titel	Kulturpolitiska tendenser i en nybildad region En studie av Västra Götalandsregionen
Engelsk titel	Tendencies within Cultural Policy in a Recently Formed Region: A study of the "Västra Götaland" Region
Författare	Gunilla Rydholm-Eriksson
Handledare	Mikael Franzén, Jenny Johannisson, Kollegium 1
Abstract	<p>The role of cultural policy within the general political planning of a community can vary both historically and regionally.</p> <p>The aim of this study has been to explore the cultural policy plans, during the 1990's, in the recently formed geographical region of "Västra Götaland". This is a qualitative study, carried out during 1999, and based upon structured interviews with five representatives of the cultural –policy sector in the "Västra Götaland" region.</p> <p>In order to identify connections and tendencies in a more general social context the aims of the five representatives regarding cultural policy have been explored from the perspective of three cultural policy paradigms, namely Dorte Skot-Hansen, Olav R. Spilling and Göran Nylöf. To get a deeper understanding of existing regional politics, the General Regional Development Plan from "Västra Götaland" and two other Swedish regions have been examined from a cultural policy perspective. In addition, the results of the interviews have been compared to the General Regional Development Plans. In the scientific survey of the study, the concepts and terminology of the development plans are discussed and clarified.</p> <p>The study also includes a review of the regional political ideas that existed in Swedish society from the 1950's to the end of the 1990's. There is also a historical review of national and regional cultural policy from the 1970's up to the present day.</p> <p>This study demonstrates that today cultural policy is perceived to have a more important and integrated role in general developmental politics, than in the past.</p>
Nyckelord	Region, regionalpolitik, regionutveckling, kulturpolitik, politiker, kulturutbud, utvecklingsdokument

1. Inledning

1.1 Motivering av ämnesval

Anledningen till att jag intresserat mig för detta uppsatsämne beror dels på min yrkesbakgrund, dels på studier angående kulturpolitik som jag tagit del av. Efter att ha arbetat inom kultursektorn i Borås kommun under 15 år har det vuxit fram ett intresse för hur lokal kulturpolitik fungerar. Vilka överväganden får en kulturnämnd att anta vissa specifika beslut? Intresset har naturligtvis varit relaterat till mitt arbete, i.o.m. att kulturnämnden ansvarar för kultursektorn, men jag har också haft ett mer övergripande intresse. Vilka är de kulturyttringar som kommuninnevånarna får ta del av och vilka drivkrafter inom kulturnämnden kan det vara som ligger bakom beslut av olika slag? Jag gick från början in med den förståelsen att ideologiska överväganden samt de speciella lokala förutsättningar som finns i kommunen har spelat en betydande roll för de politiska företrädarna.

Jag har tyckt mig se att det existerar olika bevekelsegrunder till att satsa på olika slags kulturutbud. Det kan t.ex. röra sig om en vilja att upplysa, medvetandegöra eller bilda människor. Det kan finnas ett intresse av att lansera den egna orten på ett positivt sätt eller det kanske rör sig om att göra den konst, som kulturnämnden anser vara god, tillgänglig. Jag har antagit att de olika inställningarna på något sätt måste avspeglats i den kulturpolitik som förs, och att denna i sin tur avspeglar sig i det kulturutbud som presenteras av de kulturpolitiskt ansvariga.

Dessa tankar har jag funnit stöd för i olika slags litteratur. I boken *Den nya kulturrevolutionen* från år 1998 diskuterar Pelle Andersson och Jesper Lindau olika inställningar till de funktioner ett visst kulturutbud kan få i samhället. Författarna till nämnda bok förespråkar att kulturyttringar skall användas i demokratiskt syfte, bl.a. för att stödja missgynnade grupper. Målet är att ge kunskap och bildning (ibid, s 16-17). En annan syn på kulturyttringars uppgift kan vara den som förs fram i Lisbeth Lindeborgs bok *Kultur som lokaliseringsfaktor* (1991, inledningen). Här framställs kulturutbudet som ett sätt att profilera en bygd, att dra till sig arbetskraft och företag.

I Borås Tidning fördes år 1998 en debatt mellan vice ordförande i kulturnämnden och tidningens kultureddaktör om den kulturpolitik som presenterades av kommunens politiker samt vilken roll ett kulturutbud kan fylla i samhället. Kultureddaktören talade om den "ogenomtänkta kulturpolitiken i Borås" där kvalitetskonsten dödas av en "defensiv syn på kulturens möjligheter" (Eklund 1998, s 5). Vice ordförande replikerade att målet med den förda kulturpolitiken var att höja och stärka varje individs människovärde och att slå vakt om demokratin. Detta skulle ske "...genom uppmuntran till skapande kultur och deltagande i olika kulturaktiviteter" (Wahlgren 1998, s 5). Det är uppenbart att deras inställningar skilde sig åt vad gäller val av kulturutbud samt vad kulturyttringar skall ha för betydelse i samhället.

Av ovanstående framgår att det kan finnas många olika sätt att se på kulturpolitikens ändamål. Det som gjorde att uppsatsen inte kom att handla om Borås kulturnämnd, var dels det faktum att jag ville undersöka ett område som jag inte från början hade en viss grundinställning till, samt de intressanta perspektiv på regional kulturpolitik som gör sig hörda nu när Sverige har fått ett antal nya "storregioner". I boken *Kulturens vägar* diskuterar Sven Nilsson att ett nytt politiskt paradig börjar utvecklas på regional nivå (1999, s 442-443). Istället för att landstingen skall fungera som en serviceenhet för bl.a. hälsovård, betonas idag internationaliseringen och konkurrensen mellan olika geografiska områden. Här blir den regionala utvecklingsstrategin betydelsefull och områden som näringsliv, samhällsplanering och kulturpolitik anses viktiga för att skapa framgångsrika regioner. Kulturpolitik kan alltså ingå som en del i ett regionalt utvecklingsprojekt. Detta är ytterligare en uppgift som åläggs kulturpolitiken.

Regioner idag framhålls ofta som relativt självständiga enheter som samarbetar, alternativt konkurrerar, med varandra, både inom och utom nationsgränserna. Som exempel kan nämnas vad som står om regioner i utvecklingsprogrammet för Skåne-regionen *Skånsk livskraft* (1999, s 7)

...i ett Europa där regionerna fått ökad betydelse och genom den försöksverksamhet som pågår i Sverige på det regionala utvecklingsområdet förstärks ytterligare möjligheterna för Skåne att utveckla sina egna särdrag vad gäller kultur, landskap, näringsliv och internationella kontakter.

Vissa regioner i Sverige har genom nya utökade ansvarsbefogenheter fått en större självständighet. Nationella åtaganden blir på vissa sektorsområden, exempelvis inom kultursektorn mindre. Detta kan för kulturpolitikens del innebära en perspektivförskjutning som kan vara intressant att ta del av. Denna undersökning kommer att med utgångspunkt från dokument och intervjuer söka faktorer som uttrycker regionalt kulturpolitiskt tänkande i nybildade regioner.

Västra Götalandregionen är en relativt nyskapad region. Den består av en sammanslagning av Göteborg och Bohuslän, Älvsborgs län och Skaraborgs län. Invånarantalet är 1,5 miljoner människor. Regionen består av 49 kommuner och detta är det största antalet kommuner i något län. Dessa 49 kommuner har antagligen en viss målsättning med sin lokala kulturpolitik. Regional kulturpolitik har på detta sätt förbindelser med kommunal kulturpolitik. Överväganden som tas av Västra Götalandsregionens kulturnämnd, kommer i förlängningen att påverka det kulturutbud som medborgare i Borås kommun får ta del av, men det kommer också indirekt att påverka mitt arbete inom kultursektorn i Borås kommun. Med utgångspunkt från dessa tankar var det lätt att anpassa intresset för det lokala perspektivet till det något större, regionala perspektiv som råder i Västra Götalandsregionen.

Denna magisteruppsats berör kulturpolitiska strukturer i regioner och vad jag har funnit finns det begränsad forskning om detta ämne. Dessa strukturer påverkar olika slags kulturaktiviteter i samhället, däribland biblioteken. Den regionala kulturpolitiken inverkar alltså uppenbart på biblioteksverksamheten. Med anledning av ovanstående tycker jag det är relevant att skriva en dylik uppsats inom ämnet Biblioteks och Informationsvetenskap.

1.2 Avgränsning av problemområdet

Regionalpolitik är ett stort och komplext ämne som man kan granska utifrån en mängd olika infallsvinklar. För att söka strukturer och sammanhang över vad regional kulturpolitik kan vara, har jag arbetat efter ett tankeschema över faktorer som jag tror kan påverka det kulturpolitiska arbetet¹. Den ursprungliga tanken var att utgå från ett större perspektiv där olika förhållanden som kunde tänkas påverka en kulturnämnds arbete med visioner och strategier skulle analyseras. De faktorer som jag slutligen har valt att undersöka är regionföreträdarens och olika utvecklingsdokuments begreppsförklaring av regional kulturpolitik, deras inställning till kulturyttringars påverkan på samhället samt den förankring som söks i regionens olika delar och ute i kommunerna. Denna avgränsning gör att andra faktorer som kan ligga till grund för en regional kulturnämnds arbete väljs bort. Det kan t.ex. röra sig om faktorer som statliga kulturpolitiska mål, kulturdefinitioner, regionens geografiska läge, medborgarnas behov och önskemål, kulturarbetarnas påverkan och kulturnämndens organisatoriska uppbyggnad. Jag kommer inte heller att studera hur kulturpolitiken kommer att implementeras i samhället, utan är mer intresserad av intentioner och förutsättningar.

Denna uppsats vill fokusera den regionala kulturpolitik som utarbetas i Västra Götalandsregionen. Jag har varit intresserad av de specifika åsikter om kulturpolitiska sammanhang och strukturer, som personer på en central beslutsnivå inom regionens kultursektor, kan tänkas ha. Jag tyckte att det var mer intressant att intervjua ett mindre antal personer mer ingående, än att utöka antalet respondenter och då erhålla ett större men ett mer allmänt hållet undersökningsmaterial. Intervjuerna har därför gjorts med fem kulturpolitiska aktörer i ledande ställning från Västra Götalandsregionen. För att bredda min förståelse för Västra Götalandsregionen och för att söka förstå vissa specifika frågor närmare, har jag också varit i kontakt med tre informanter, som samtliga berörs av regionalt kulturpolitiska frågor, men inte ansvarar för dessa.

Jag har valt att vidga undersökningen till att även innefatta källanalys av dokument från de nybildade regionerna i Skåne och Kalmar och Västra Götaland. Med nybildad avses i detta sammanhang regioner som bildats år 1997 (Kalmar, Skåne) och år 1999 (Västra Götaland). Denna dokumentanalys har tillkommit för att bredda undersökningen och för att skaffa ett jämförelsematerial till respondenternas intervjuvar.

När undersökningen till denna uppsats gjordes hade ännu inte den kulturpolitiska strategin för Västra Götaland antagits. Jag har ändå tyckt att det kan vara av stort intresse att granska hur kulturpolitiken i ett inledande skede utarbetas. För att undvika missvisande tolkningar har jag emellertid inte använt mig av kulturpolitiska dokument, utan har istället utgått från de utvecklingsprogram som finns att tillgå från de tre regionerna. De dokument som har använts är utvecklingsprogram för Skåne-regionen, Västra Götalandsregionen och regionen i Kalmar län. Det faktum att regionerna är nybildade tycker jag gör

¹ Ursprungligen var vi två som skrev denna uppsats. Det ursprungliga ämnesområdet visade sig dock bli för omfattande. Vi valde att skriva var för sig, och på det sättet dela upp ämnesområdet i två mer koncentrerade problemområden.

undersökningen extra intressant. Här skall flera tidigare landsting enas om en gemensam regional strategi för kulturpolitiken, samtidigt som man skall tillvarata olika regiondelars behov och förutsättningar. Att det sedan existerar en ny syn på vad kulturpolitik kan utträta inom regional utveckling gör det hela extra aktuellt (*Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd* 1994, s 71).

1.3 Disposition

Kapitel 1. I detta inledande kapitel kommer jag att motivera uppsatsens ämnesval. I avgränsningen av problemområdet kommer uppsatsens område att introduceras. Jag redogör sedan för uppsatsens disposition. Detta följs av att syftet och problemformuleringar presenteras. Forskningsöversikten introduceras och jag kommer även att redogöra för de teoretiska utgångspunkterna. Den metod, det material och det tillvägagångssätt jag har valt kommer att redovisas och motiveras. I metodavsnittet redogörs också för urval, intervjufrågors karaktär och varför jag valt att använda s.k. helhetsanalys.

Kapitel 2. Detta kapitel inleds med en historisk bakgrund av såväl regionalpolitik och kulturpolitik som regional kulturpolitik. Sedan följer redovisning av dokumentstudierna. Efter detta redovisas respondenters och informanternas intervju svar.

Kapitel 3. I detta kapitel kommer jag att diskutera undersökningens resultatet med uppsatsens frågeställningar, samt ställa detta i relation till forskningsöversiktens litteratur och till de teoretiska utgångspunkter som redovisats tidigare i uppsatsen. Jag kommer vidare i detta kapitel att diskutera fördelar respektive nackdelar med uppsatsens valda metod. Kapitlet avslutas med en diskussion om uppsatsens värde och förslag till eventuell fortsatt forskning inom samma ämnesområde.

Kapitel 4. Detta kapitel kommer att innehålla en sammanfattning av uppsatsen i dess helhet.

Kapitel 5. och 6. I kapitel fem finns uppsatsens källförteckning med otryckta och tryckta källor och i kapitel sex redovisas mina bilagor. I detta kapitel återfinns bilagor över de intervjufrågor som använts vid olika intervjutillfällen.

1.4 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att studera kulturpolitik i en nyskapad svensk region på 1990-talet. Den region jag valt att undersöka är Västra Götalandsregionen. Jag kommer att studera kulturpolitiken i denna region genom att beskriva och jämföra hur fem olika aktörer inom det kulturpolitiska området i Västra Götalandsregionen och hur tre olika regionalpolitiska utvecklingsdokument definierar det regionala kulturpolitiska uppdraget, vad de anser att olika kulturyttringar kan tillföra en region och hur den regionala kulturpolitiken framställs föras ut i regionen. Intentionen med nedanstående frågeställningar är att erhålla svar som tillsammans kan skapa en bild av vad regional kulturpolitik i en nyskapad region kan innebära för respondenterna och i dokumenten.

1) Hur avgränsas det regionala kulturpolitiska uppdraget?

Denna fråga avser att dels undersöka hur respondenter och utvecklingsdokument definierar regional kulturpolitik och dels utröna vilka positiva respektive negativa effekter de anser att en storregion kan föra med sig för kulturlivet.

2) Vad kan ett kulturutbud tillföra regionen och regionens medborgare?

Under denna fråga kommer jag att undersöka vilken funktion kulturyttringar kan fylla i ett samhälle. Jag kommer också att intressera mig för om det existerar ett samband dels mellan olika kulturyttringar och en regional utveckling och dels mellan olika kulturyttringar och regional konkurrenskraft.

3) Hur förs regionens kulturpolitik vidare ut till kommunföreträdare och medborgare?

Fråga tre kommer att delas upp i följande delfrågor: Hur fungerar det kulturpolitiska samarbetet? Och sker det några prioriteringar vad gäller kulturpolitiken? Fråga tre avser att undersöka vilka konsekvenser kulturpolitiska regionala avsikter kan få i Västra Götalandsregionen.

1.5 Forskningsöversikt

Efter att ha tagit del av olika slags bakgrundslitteratur för att förstå vad regional kulturpolitik kan innebära och hur den kan gestalta sig, insåg jag att det existerar vissa återkommande begrepp med vilka man kan definiera målsättningen med kulturutbudet. Jag började förstå att kulturpolitiken delvis kan få en annan roll i samhället än den som finns i statlig kulturpolitik där bl.a. yttrandefrihet, decentralisering, social förankring och det egna skapandet betonas (Nilsson 1999, s 316). I de regionprogram jag tagit del av nämns kulturens förmåga att synliggöra regionen utåt och att skapa attraktivitet och gynna turism. Ett kulturliv sägs också kunna skapa en regional identitet och en mobiliserande utvecklingskraft (*Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd* 1994, s 71-79). Att det skett en ökad fokusering på regionala kulturfrågor kan bero på det faktum att hela regionaliseringsfrågan, inte minst genom EU:s intresse för regioner, blivit aktualiserad.

Den ökade regionaliseringen har alltså föranlett ett intresse för hur kulturfrågor bäst ska hanteras på lokal och regional nivå. Här finns en del skrifter att redovisa, t.ex. Svenska Kommunförbundets *Kultur som resurs* (1996), Landstingsförbundets *Offensiv regional kulturpolitik* (1991), Kulturdepartementets *Kultur för regional tillväxt* (1998) samt Nuteks *Kultur som utvecklingsfaktor* (1994). Även i dessa skrifter återkommer vissa begrepp som anlägger olika perspektiv på kulturpolitikens roll, t.ex. att ett rikt kulturliv kan vara en lokaliseringfaktor som kan gynna näringsliv och turism eller att ett kulturutbud kan fungera som en mobiliseringsfaktor genom att skapa en gemensam identitet och en kreativ framtidstro på den egna bygden. Ofta sammanfaller dessa olika perspektiv till ett större utvecklingsperspektiv med många komponenter.

Jag förstod att jag skulle behöva litteratur som kunde sätta ord på och ”bena upp” de olika funktioner som ett kulturutbud tycks ha fått i regional kulturpolitik. Litteraturen i detta avsnitt är vald efter ovanstående resoneringar. Denna litteratur kommer att skapa en förståelse för aktuella begrepp, ge en fungerande terminologi samt fungera som hänvisningslitteratur vid analys av intervjuer och dokument.

För att nå en överskådlighet i litteraturgenomgången som följer har jag valt att dela upp litteraturen under olika teman. Dels kommer jag att använda temat regional utveckling, där de egenskaper som uppges utveckla en region redovisas, dels kommer jag att arbeta med de begrepp jag ovan redogjort för, nämligen produktivitet, lokalisering, kreativitet,

mobilisering och identitet. Dessa teman utgör, som jag ser det, det som framför allt anger inriktningen i respektive bok. Möjligen skulle författarens inriktning kunna bidra till att begreppen används något olikartat. T.ex. tycker jag att ordet lokalisering är mer ekonomiskt färgat i Lindeborgs bok än i Svensons och Adolfssons. Många övriga begrepp, såsom attraktivitet, turism, gemenskap, stabilitet och ”kulturs betydelse för en orsts profil” förekommer i litteraturen. Jag har dock valt att reducera antalet teman, i.o.m. att många av begreppen tangerar varandra i betydelse.

1.5.1 Regionalpolitisk utveckling

Inom regionalpolitisk forskning finns ett antal olika teorier som beskriver faktorer som gynnar en regions utveckling. Det existerar motstridiga teorier sida vid sida. Dels sådana som för fram att regional utveckling leder till att regionerna utjämnas i tillväxt och välstånd, dels sådana som skildrar hur regional tillväxt sker på bekostnad av omkringliggande regioner (*Regionalpolitik – en ESO -rapport om tro och vetande 1999*, s 21). En aspekt som enligt den geografiska regionforskningen anses mindre positiv är olägenheten med en region som är för stor. Det kan då vara svårt att erhålla en gemensam värderingsbas. Den sociala kontakten mellan regiondelarna blir helt enkelt svår att upprätthålla (ibid, s 72).

En annan inriktning inom regionalpolitisk forskning är den som betonar vikten av innovationer, kompetens, lärande och socialt kapital. När industrisamhället successivt ersätts av kunskapssamhället behövs dessa faktorer för att utveckla ett samhälle (ibid, s 10). Regionforskningen uppvisar här likheter med statsvetenskaplig forskning (ibid, s 13). Inom samhällsvetenskaplig forskning existerar uttrycket ”Den goda regionen”. Detta uttryck kan karaktäriseras av tre teser. Bl.a. av tesen om regionernas Europa, där nationalstaten minskar i betydelse och regionernas betydelse ökar (ibid, s 75). Tesen om regionen som kreativ tillväxtpool, där en framgångsrik region kan beskrivas som en ”k-region”, där k står för kultur, kommunikation, kompetens, kreativitet och kunskap (ibid, s 76) och tesen om regionen som sociokulturell enhet. Denna sista teoribildning har haft stort inflytande och bygger på statsvetare Robert Putnams teorier (ibid, s 76-77).

Under senare år har en förskjutning i den politiska taktiken för regionalpolitik blivit skönjbar. Nu existerar det en mer tillväxtvänlig politik. Politikerområdet och näringslivet har närmast sig varandra (ibid, s 15). När det gäller att få en företagsetablering till den egna orten prioriteras inom det nya ”kunskapssamhället” socio-kulturella faktorer och kunskapsintensitet högre än t.ex. transportkostnader (ibid, s 25). Kunskapsinhämtning skapar reflekterande människor och ett framgångsrikt företag behöver ”tänkande” arbetskraft (ibid, s 40). Här beskrivs en betydande faktor för regional utveckling: Humankapitalet. Sambandet mellan kultur och regional utveckling har uppmärksammats. En kulturell infrastruktur anses t.ex. viktig när det gäller etablering av nya företag och inflyttning av invånare till en region. Särskilt bland kvinnor, ungdomar och högutbildade ser man en tendens att välja bort orter med sämre kulturell service. Dessa kategorier av människor är ofta de som kan stå för förnyelse och kunskap (*Offensiv regional kulturpolitik 1991*, s 12-13). Ovanstående visar att regional kulturpolitik kan utveckla såväl socio-kulturella faktorer som ett kulturellt infranät i en region. Det är den regionala kulturpolitiken som tar ansvar för regionens kulturutbud och detta ansvar definieras i

ovanstående bok som "...att utifrån de varierade behov som finns i länet utveckla en mångsidig kulturverksamhet i syfte att främja länsinvånarnas kulturella jämlikhet, hälsa och livskvalitet liksom regionens förmåga till utveckling" (ibid, s 13). Även i *Rapport 1* utgiven av Styrgruppen för kultur 1997-06-12 (föregångare till Västra Götalandsregionens kulturnämnd) betonas kulturlivets betydelse för regionens utveckling och konsolidering (ibid, 1997, s 1). Kulturlivet beskrivs som en bas i en regional samhälls- och näringslivsstruktur. Kulturen framställs utgöra grunden för en regional identitet (ibid).

Det finns också en aktuell debatt i böcker och i tidningsartiklar som reagerar på den pågående utvecklingen. På kultursidor har det nyvaknade intresset för kultur inom regionbildningarna noterats. I olika artiklar går det att ta del av åsikter om nationalstatens minskande kulturansvar i regionerna, vad regionalpolitiker själva anser om saken och hur kulturens roll i regional utveckling gestaltar sig. Debatter på kultursidorna pekar ofta på "tidens anda" och kan sägas representera de aktuella tankar och idéer som, inom ett visst område, sätter sin prägel på samtiden. Väl medveten om artiklarnas subjektivitet tycker jag ändå att nedanstående politikers åsikter kan vara av intresse när det gäller att belysa den praktiska kulturpolitiken.

Journalisterna Pelle Andersson och Jesper Lindau har skrivit ett antal kulturartiklar i *Aftonbladet* där de ventilerar sina synpunkter på bl.a. de självständiga regionernas kontra nationalstatens kulturpolitik. I *Aftonbladet* går att läsa artikeln "Man får fundera på om det är rätt fråga att avgå på, Marita Ulvskog blev överkörd av regeringen" (1999-09-12, s 4-5). Kulturminister Ulvskog kommenterar utvecklingen i regionerna på följande sätt:

Om man permanenterar regionförsöken så har vi ingen nationell kulturpolitik längre, då kan vi lägga ned det hela, Kulturrådet, kulturdepartementet...då är det slut. Sedan kan man istället bygga små kulturkontor över hela landet...Redan nu kan man se i Skåne att kulturlivet har skadats, många har fått det sämre... för mig är det obegripligt hur man kan vara för regionalisering om man är intresserad av jämlikhet och rättvisa...Jag var väldigt kritisk och aktiv motståndare till försökslänen, men det är ju så i en regering att man ibland får böja sig för majoriteten...sen får man ju fundera på om det är rätt fråga att avgå på.

Om ovanstående citerade politiker är kritisk till utvecklingen, så finns det andra som däremot är positiva till den pågående regionsutvecklingen. Detta kan man bl.a. se i de kommentarer till Ulvskogs uttalanden som *Aftonbladet* publicerade i artikeln "Besluten skall fattas nära folket" (1999-10-11, s 4). Styrelseordförande Roger Kaliff, i Regionförbundet, Kalmars län kommenterar frågan på följande sätt:

Vi förstår inte varför man räds för att besluten i kulturfrågor fattas "ute i provinserna". Kulturen tillhör folket och beslut bör fattas så nära medborgarna som möjligt...kulturpengarna i Kalmar län används för att stärka gemenskapen, bevara traditioner och särdrag och odla "vår" kultur som är plattformen i allt utvecklingsarbete i länet. Framtidssatsningar utgår självfallet från historien och det lokala perspektivet.

En annan reaktion på Ulvskogs uttalande var den som Niklas Nordström, ordförande i Landstingsförbundets regionala beredning, redovisade i artikeln "Nationalstaten håller på att försvinna" som var införd i *Aftonbladet* (1999-10-11, s 4-5). Han skriver:

Bara för att man överlåter åt regionala politiker att anpassa kulturpolitiken till en viss regions förutsättningar, innebär inte det att man ger upp ideal som rättvisa eller jämlikhet. Det är en ohållbar centralistisk hållning att bara lita på folkviljans uttryck i riksdagsvalen, medan den ses som suspekt i val på regional eller lokal nivå. Självklart har kulturen ett värde i sig. Lika självklart är det att kulturlivet är en viktig del i en framgångsrik region...Från lokalt och regionalt håll är det naturligt att se kulturen som en resurs som kan bidra till att skapa regional utveckling och en god livsmiljö...regional utveckling förutsätter ökad kreativitet och därmed strategiska investeringar i konst och kultur...jag tror för övrigt att man från statligt håll måste börja inse att nationalstaten som norm håller på att försvinna bort. Både det regionala och det internationella står för en viktigare utveckling idag.

Ovanstående utdrag kan, trots sina partiska inställningar, peka på att det finns olika inställningar till hur regional kulturpolitik ska bedrivas. Dels en mer traditionsfylld hållning, som pekar på nationalstatens ansvar för att en demokratiskt fördelad kulturpolitik skall föras ut i hela landet. Dels en mer förändringsbenägen kulturpolitik, där kulturpolitiska beslut fattas ute i regionerna och där ett kulturliv ses som en viktig utvecklingskomponent för regionen.

1.5.2 Produktivitet och lokalisering

Sedan början av 80- talet har det inom vidare kretsar talats om det ”nya intresset för kultur”. En av orsakerna till detta mer genomgripande intresse kan vara att en koppling mellan kultur och ekonomi har gjorts. Kulturens förmåga att vara lönsam har ”upptäckts”. Detta är något som Lisbeth Lindeborg konstaterar i sin bok *Kultur som lokaliseringsfaktor* (1991, inledningen). Hon skriver vidare att det finns tre olika förbindelser mellan kultur och ekonomi: Kultur som lokaliseringsfaktor, kultur som produktivetsfaktor och kultursponsring och mecenatskap (ibid, s 23-25). Kultur kan enligt författaren löna sig. Varje kultursubvention borde ses som en kulturinvestering och för varje satsad D-mark (i Tyskland) kommer mellan 1,25 till 5 D-mark tillbaka i statliga eller kommunala kassor. Detta p.g.a. att kulturnäringsen är en ”tillväxtbransch”, till skillnad från många andra ”gamla” industrier (ibid, s 132).

Lindeborg menar att kulturen är viktig som lokaliseringsfaktor. Ett kulturutbud höjer livskvaliteten på en ort samt är en identitetsskapande faktor. Ett mångfacetterat kulturliv kan påverka företag till att vilja etablera sig på orten (ibid, s 142-143). Lindeborg skriver vidare att det kanske är lätt att hålla med om att kultur kan fungera som en lokaliseringsfaktor. Betydligt svårare kan vara att definiera vad för slags kultur man skall arbeta med. Är t.ex. alternativ kultur lika attraktiv ur lokaliseringssynpunkt som opera eller konstmässor? En stad hyser många olika slags grupper av människor, med olikartade värderingar och behov. Därför är det av vikt att prioritera den kulturella pluralismen när man diskuterar kultur som samhällsekonomisk faktor (ibid, s 141-142).

Den nya förbindelsen mellan ekonomi och kultur har lett till en del negativa synpunkter och invändningar. En följd kan bli att de kulturpolitiker som vill påvisa att ”kultur lönar sig”, hamnar i situationer där de måste rättfärdiga sina argument. Detta kan leda till att de satsar på ”säkra kort”, t.ex. evenemang och ”glömmer bort” konsten (ibid, s 140-141). Men det ökande intresset för kultur som lokaliseringsfaktor och som näringsgren har också gjort att

kultursektorn idag anses betydelsefull för politiker. Nu finns möjlighet för att mänsklig kommunikation och kreativitet skall kunna få möjlighet att påverka samhällets villkor (ibid, s 142-143).

Samhälls- och kulturvetare Ronny Svensson och Gerd Adolfsson anser i boken *Kulturen som drivkraft* att man måste se på ett kulturprojekt i första hand ur ett konstnärligt perspektiv och inte ur ett instrumentellt (1995, s 46), där de med instrumentellt förhållningssätt menar att en kultursatsning ses som ett sätt att ”åstadkomma andra effekter i samhället än att påverka människors känslor, perspektiv på tillvaron etc” (ibid, s 84). De konstnärliga kvaliteterna, bör enligt författarna, tillskrivas störst betydelse. Detta är enligt författarna helt naturligt. Om inte den konstnärliga kvaliteten tillmäts något intresse, kommer projektet inte att överleva och blir på så sätt i längden ointressant ur ett samhälleligt perspektiv. Att enbart stödja kultur för att komma i åtnjutande av samhälleliga sidoeffekterna anser författarna vara skadligt. Detta kan leda till att enbart viss kultur får offentligt stöd. Kulturverksamhet som är innovativ och kontinuerlig och står för intressanta kvaliteter kan komma att hamna utanför stödsystemet (ibid, s 46). Åtgärder som föreslås för att förebygga ett instrumentellt användande av kulturen är bl.a. att kultursektorn ges en större andel fria medel än vad som är fallet idag och att ökad forskning om kultursatsningars samhälleliga verkningar görs (ibid, s 86-88).

Om kultursatsningen däremot skapar eller indirekt ger upphov till positiva sidoeffekter är detta bara av godo. Dessa kringeffekter kan sedan i sin tur stimulera till utvidgad kulturverksamhet (ibid, s 46). Om en företagare är intresserad av att sponsra kulturverksamhet kan detta förstås utifrån att man genom ett ökat kulturutbud på en ort, vill hålla kvar sin arbetskraft, men det kan också finnas andra överväganden som tas i beaktande, nämligen de positiva sidoeffekter som kulturprojektet förmår skapa. Dessa sidoeffekter kan bl.a. vara större identitet med orten, en stärkt entreprenörsanda och att en positiv ”anda” generellt skapas (ibid, s 15-16).

Även i *Vår skapande mångfald*, som är utgiven år 1997 av Världskommissionen för kultur och utveckling, UNESCO, framträder en något ambivalent inställning till kultur som produktivitetfaktor. Där står att läsa att om viljan att uppnå ett mål är starkare än viljan att nå en mänsklig tillväxt, är syftet med kultursatsningen att vilja förändra människors sätt att tänka, känna och uppträda. Då har det sanna syftet med kommunikation gått förlorat, d.v.s. syftet som går ut på relationer, samhörighet, uttryck, skönhet etc. (ibid, s 85). Vidare konstateras det, att det kan ligga en fara i att kulturpolitiska mål närmar sig kommersiella mål. Om konst och kultur jämnställs med handelsvaror avlägsnas deras ursprungliga bestämmelse, deras symbolik och deras själ. Forskning har dock visat att kultursatsningar kan frambringa positiva effekter när det gäller att skapa arbetstillfällen och generera inkomst (ibid, s 236-237).

1.5.3 Mobilisering

Om man i en region har aktiva, engagerade medborgare är det stor chans att det finns en motivation till att utveckla bygden. Enligt *Regional politik- en ESO-rapport* går det att bygga upp sociala och kulturella resurser i en region genom att satsa på företagande som

utgår från att skapa en meningsfull tillvaro för invånarna istället för att göra ekonomiska vinster. Det krävs alltså mer än politik och ekonomi för att nå en gynnsam utveckling (1999, s 78). Svensson och Adolfsson beskriver i *Kulturen som drivkraft* den expanderande utveckling av kulturprojekt som skett i Sverige under 1980- och 90-talet. Denna kan, enligt författarna, bero på en insikt om kulturens möjlighet att utveckla människors kreativa förmåga och företagsamhet. Även i trakter med stagnations- och utflyttningsproblem kan regionalpolitiskt stöd utgå till kultursatsningar från statligt håll (1995, s 15). Många kulturhändelser har, enligt författarna, haft flera gynnsamma sidoeffekter och som exempel nämns att tilltron till den egna handlingsförmågan i samverkan med andra människor ökar. D.v.s. att det inte är lika lätt att lamslås av strukturproblem och avfolkning inom orten, utan att människor istället kan vinna tilltro till och se möjligheter i sin bygd och att fler människor vågar satsa på egna företag. I en tid då ökad arbetslöshet och snabb strukturomvandling gör att det demokratiska systemet kan kännas ihåligt, kan den lokala demokratin börja blomma p.g.a. den ökade initiativkraft som kulturen kan ge (ibid, s 15).

Även i *Vår skapande mångfald* betonas kulturlivets förmåga att arbeta för social integration och gräsrotsdemokrati. En känsla av tillhörighet och ansvar kan skapas. I stora städer existerar ofta ett mått av utslagning, våld och segregation. Detta är kulturella problem i den vidare meningen. Men här kan kulturen (i sin snävare betydelse) gå in och t.ex. stödja genom att erbjuda konstnärlig undervisning, genom historieundervisning eller genom gratis entré till kulturinstitutioner (1997, s 240-241).

1.5.4 Kreativitet

Lindeborg ställer sig i *Kultur som lokaliseringsfaktor* bakom ekonom Wolfgang Benkert när han formulerar att konst/kultur ofta förmår människor att börja handla på ett icke-ekonomiskt sätt. Att icke primärt tänka och handla ekonomiskt utgör grunden för ett positivt samarbete mellan kultur och ekonomi. Detta samarbete bör istället bygga på kreativitet menar Benkert (Benkert enl Lindeborg 1991, s 70-71). Lisbeth Lindeborg citerar även Wolfgang Taubman, professor i ekonomisk geografi. Han säger att:

Man får inte glömma att det är kulturens uppgift att skaka om...kulturen ska vara obekvämt och kritisk. Det är inte kulturen som ska anpassa sig utan annat som ska anpassa sig efter kulturen. En kultur som anpassar sig äger inte längre en kreativitetspotential. Kulturen får på inga villkor sättas under tvång från marknaden (Taubman enl. ibid, s 141).

Även Svensson och Adolfsson framhåller kreativitetens betydelse då de påstår att kultursatsningar, förutom att stärka människors mobiliseringsvilja, även stärker människors kreativitet och initiativförmåga (1995, s 94).

Likaså i *Vår skapande mångfald* nämns ordet kreativitet. Kreativitet, står det, brukar härledas till konstens område, men också till problemställningar av olika slag. Kreativitet är viktig för konst, utbildning, industri, handel och social utveckling och hör samman med begreppet fantasi. Tyvärr har kreativitet inte överdrivet ofta använts på de sociala uppfinningarnas område. Men om sociala institutioner skall kunna fungera behövs organisatoriska likväl som skapande processer (1997, s 79). Kreativitet främjar ett holistiskt tänkande; en helhetssyn, där förändringar och ständiga fokusväxlingar kan accepteras (ibid,

s 82). Kreativitet är en social kraft men ofta avvisas den för den är svår att få grepp om, svår att definiera. Kanske kan kreativiteten upplevas som skrämmande för att den står i motsättning till de vedertagna traditionerna. Men även traditionerna har genomgått en ständig utveckling med kreativitetens hjälp (ibid, s 83).

1.5.5 Identitet

Orsaker till en utveckling i en region beror enligt *Regional politik- en ESO-rapport om tro och vetande*, inte enbart på tillgång till vissa råvaror eller områdets geografiska placering utan forskning framhåller även kulturella faktorer. Alla regioner har sin egen kulturella miljö. Det går inte att ensidigt peka på en lösning och tro att den automatiskt skall gälla överallt. Däremot är det av intresse att analysera vilka egenskaper i en social kultur som kan förändras för att utvecklingen ska gynnas (1999, s 65).

Statsvetare Robert Putnam framhåller i sina teser regionen som en sociokulturell enhet. Han menar att områden som har ett starkt organisationsliv, som prioriterar tidningsläsande, kulturell aktivitet och starka studieförbund också är de mest framgångsrika. Kulturen kan ge en identitet och regional självförtroende (Putnam enl ibid, s 76). Putnam fortsätter med att framhålla de "lyckade regionernas" betoning av ett aktivt, tolerant, jämlikt och organiserat medborgarskap. Detta kan uppnås genom ett rikt organisationsliv som gynnar en demokratisk inställning. I ett samhälle som det ovan beskrivna är de sociala aktiviteterna viktiga, även om de inte är direkt politiska. Putnam uttrycker detta genom "ju fler kyrkokörer, desto mer ekonomisk framgång" (Putnam enl ibid s 77). En regions socio-kulturella bakgrund är viktigare än den partipolitiska majoriteten och sociala stabiliteten. Det är dessa faktorer som tillsammans bildar ett starkt civilt samhälle (Putnam enl ibid s 78).

Det är viktigt att politiker förstår det stora värde som ligger i att uppmärksamma ett samhälles värderingar och attityder. Även om det politiskt sett skapas bra förutsättningar för nyföretagande kommer det inte att bli någon utdelning av detta om inte samhällets värderingar är tillväxtskapande. Den sociala kulturen graderar vad som skall prioriteras i ett samhälle; pengar, frihet eller expansion (ibid, s 68). Detta kan höra ihop med den svårighet som företag på en ort kan ha för att komma åt den kompetens de anser sig behöva. Kompetensen kan vara "inlåst" p.g.a. förändringsobenägenhet eller ett icke flexibelt tankemönster (ibid, s 116). Det är inte lätt att påverka de sociala bakgrundsfaktorerna. Kanske kan utbildning och attitydförändringar till lärande, entreprenörskap och förändringar ha betydelse (ibid, s 69). I *Regionalpolitik - en ESO - rapport* ställs dock frågan om det verkligen är politikens uppgift att skapa en förändrad syn hos människor, d.v.s. om inställningen till lärande, till entreprenörskap och till förändring kan beslutas fram av ansvariga politiker (ibid, s 123).

Lisbeth Lindeborg framhåller att stora och medelstora städer alltmer söker sin egen kulturella identitet inom ett vidgat Europa. Detta medför en kulturell konkurrens som kan främja invånarna, samt är det bästa botemedlet mot en förslöad kulturpolitik. Det är viktigt att en stads kulturpolitiker formar en egen kulturprofil och inte enbart kopierar andra städers lyckosamma försök. Kulturen måste vara förankrad i bygdens historia och tradition

och identitet. Att enbart satsa på utifrån kommande attraktioner och evenemang leder till egen kulturell torftighet (Lindeborg 1991, s 137). I *Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd* betonas vikten av ett rikt kulturliv när det ”inre livet” i en region skall gjas samman och en gemensam identitet skall skapas (1994 s 74).

I *Kulturen som drivkraft* lyfter Svensson och Adolfsson fram att kulturprojekt kan få fler människor att känna en större identitet med sin bygd. Detta leder till större engagemang och till större lojalitet till orten. En satsning av dylikt slag kan också göra att ”vi-känslan” stärkts på många mindre orter på landsbygden och i glesbygden. (1995, s 15). Författarna summerar sin bok med att poängtera att de valt att betona de immateriella sidoeffekterna av högkvalitativa kulturprojekt. De pekar på den roll kulturen har för den lokala identitetsuppfattningen och för den sociala förankringen och de betonar kulturens roll för att skapa kommunikation, kreativitet och nya initiativ (ibid, s 94).

Kommissionen för kultur och utveckling vill i *Vår skapande mångfald* visa hur kulturen i olika samhällen ger upphov till olika tankesätt, föreställningar och beteenden. Hur kulturen förmår att inspirera och skapa inflytande (ibid, s 11). Konst kan i ett samhälle användas för att skapa en gruppidentitet, stödja demokrati och hantera kulturskillnader (ibid, s 84). *Vår skapande mångfald* vill ge kulturen en skapande, grundläggande och uppbyggande roll i motsats till en instrumentell tolkning av kulturbegreppet.

Kulturens roll inskränks inte till att tjäna, eller motverka, förverkligandet av vissa mål- även om det i ett snävare sammanhang är en av dess roller – utan kulturen utgör själva det samhällsliga fundamentet som dessa mål vilar på. Utveckling och ekonomi ingår i samhälles kultur (ibid, s 15)

1.6 Teoretiska utgångspunkter

Ovanstående litteraturgenomgång anser jag vara relevant för denna undersökning, genom att uppsatsens problemområde här sätts in i ett samhällsligt sammanhang. För att utveckla diskussionen från ett mer allmänt resonemang till ett mer specifikt, har jag valt att arbeta med tre kulturpolitiska förklaringsmodeller som teoretiska utgångspunkter. Dessa kommer att användas som teoretiska ramverk som kan strukturera upp undersökningen. Jag har funnit tre olika modeller som går att applicera på uppsatsens frågeställningar. Kulturforskare Dorte Skot-Hansen, presenterar med sina kulturperspektiv; det humanistiska, sociologiska och instrumentella kulturperspektivet, tre kulturella utgångspunkter som kan ligga till grund för tre olika kulturpolitiska ideal. Författaren visar att en utvecklingslinje i förd kulturpolitik går att skönja från 1960-talet och fram till nutid. Den andra valda modellen är gjord av kulturforskare Olav R. Spilling och är uppdelad i ”kultur som näring”, ”kultur som attraktion” och ”kultur som identitet”. Denna modell pekar ut vad kulturpolitiker har att ta hänsyn till när de bestämmer inriktning på kulturpolitiken. Den sista modellen är uppställd av Ronny Svensson och Gerd Adolfsson. Dessa författare har utgått från en artikel av sociolog Göran Nylöf, där kulturlivet som resurs i samhällsutvecklingen diskuteras. Modellen visar vilka samhällsliga s.k. bieffekter ett kulturutbud kan tillföra samhället.

1.6.1 Humanistisk, sociologisk och instrumentell kulturpolitisk modell

Enligt den danska kulturforskaren Dorte Skot-Hansen finns det inom kulturpolitiken en förskjutning i perspektiv. Det tidigare omhuldade humanistiska bildningsidealet tenderar idag att förskjutas mot ett marknadsorienterat, globalt och marknadsfört upplevelseideal (Skot-Hansen 1998, s 11). Skot-Hansen menar inte att ett nytt kulturpolitiskt ideal helt ersätter det föregående, utan snarare att det sker en överlappning. Detta resulterar i att den kulturpolitiska bilden med tiden blir allt mer komplex och motsägelsefull (ibid, s 17). Jag tycker att dessa perspektiv är intressanta för de klarlägger en kulturpolitisk utvecklingslinje.

Under 60-talet existerade det en humanistiskt motiverad kulturpolitik där bildning och upplysning ansågs vara demokratiska rättigheter. Den jämlikhet som uppnåddes på de ekonomiska och politiska områdena, skulle även överföras till det kulturella området. Detta skulle ske genom att en nationell och god enhetskultur skulle presenteras för landets befolkning. I.o.m. att kulturen behövde förklaras och förmedlas skulle de lokala kulturinstitutionerna ta på sig rollen som förmedlare (ibid, s 12).

Under det följande 70-talet utmejslades en sociologiskt betingad kulturpolitik. Det ansågs att det föregående kulturperspektivet var alltför passivt i sin framtoning och nu skulle medborgarna aktiveras genom att själva få utöva skapande verksamheter. Frigörelse, kulturell demokrati och det egna människovärdet framhölls. Initiativ till kulturyttringar skulle komma från det "civila samhället", d.v.s. från föreningar och människorna själva. Alla kulturyttringar ansågs likvärdiga och de utövande människorna hade, oberoende av grupp tillhörighet, alla lika stor rättighet att uttrycka sig. Nu var det inte längre fråga om kulturupplysning, utan kulturförmedlarna skulle istället fungera som igångsättande och stödare av kulturverksamheter (ibid, s 13).

På 80-talet började en instrumentellt inriktad kulturpolitik göra sig gällande. Konsten och kulturen framhölls som medel för att skapa ekonomisk utveckling. Kreativitet och innovationer betonades. De prestigefyllda, glansfulla projekten framhölls som flaggskepp, som symboler för en framgångsrik kultur. Språkbruket ändrades till att mer inspireras av marknaden och ord som kulturinvestering, sponsorer, kunder, kvalitetssäkring, synliggörande och profilering skulle ersätta uttrycken kulturstöd, publik och förmedlingsarbete. Inom denna modell prioriterades vissa grupper av människor och det var inte längre en kultur för alla. Det blev inte en helt enkel uppgift för kulturförmedlaren att navigera mellan de olika finansieringsmöjligheterna och att anamma de för tiden så viktiga orden; gränsöverskridande, experimentell, internationell, attraktion osv (ibid, s 14-17).

Enligt Skot-Hansen har detta sista perspektiv inte helt slagit ut de tidigare modellerna. Däremot kan man se inflytande från det instrumentellt kulturella perspektivet i massmedia, i kulturinstitutioners verksamhetsprogram och i kulturpolitiska handlingsprogram. I de sistnämnda kan det finnas tendens att betona upplevelse- och uppmärksamhetskapande element eller att poängtera näringslivets och turismens betydelse för en orts nationella och internationella ryktbarhet (ibid, s 15-16). Kulturpolitiker kan enligt Skot-Hansen, hämta sina värderingar än från ett humanistiskt perspektiv, än från ett sociologiskt perspektiv och slutligen även använda sig av det instrumentella kulturperspektivets termer. Kulturpolitik är inte längre ideologisk, utan pragmatisk. Skot-Hansen menar att det är en kortsiktigt inriktad

kulturpolitik som skapas på detta sättet (Nilsson 1999, s 367-368). Det går inte att skapa en solid och stabil värderingsgrund utifrån skiftande utgångspunkter menar Skot-Hansen, som är kritisk till ovanstående. Inte heller mål eller strukturer gynnas av så mångfacetterade utgångspunkter (ibid, s 17-18).

Bild 1 ; Skot-Hansens kulturpolitiska förklaringsmodell

	<u>Humanistisk</u>	<u>Sociologisk</u>	<u>Instrumentell</u>
<i>Mål:</i>	Bildning	Frigörelse	Synliggörande
<i>Bakgrund:</i>	Staten	Det civila samhället	Marknaden
<i>Förankring:</i>	Nationell	Lokal	Global
<i>Strategi:</i>	God konst till folket	Kulturell demokrati, publikarbete, uppsökande verksamhet, eget skapande	Kulturalisering, profilering, ”events”, marknadsföring
<i>Publik:</i>	Hela befolkningen	Grupper	Segment, livsstil
<i>Ram:</i>	Kulturinstitutioner, turnéer	Aktivt deltagande, pluralistiska ramar	Festivaler, flaggskepp
<i>Funktion:</i>	Upplysning, bildning	Bekräftelse, utveckling, kommunikation	Underhållning, upplevelse
<i>Förmedling:</i>	Kulturförmedlare t.ex. bibliotekarier, folkbildning	Animatörer, kultursekreterare kulturpedagoger	Curators Projektledare,

(Nilssons bearbetning av Skot-Hansens förklaringsmodell, 1999, s 366)

1.6.2 ”Kulturstrategier i lokal utveckling”

Olav R. Spilling har skrivit en artikel med ovanstående namn i *Tidskrift för samhällsforskning*. Det är en artikel som belyser vad kultur och entreprenörskap kan göra för att skapa utveckling inom en region och även belyser på vad sätt en ekonomisk utveckling kan gynnas (1991, s 467).

Under sista delen av 1980-talet har ett ökat intresse för kombinationen kultur och ekonomi vuxit fram. Internationella undersökningar har visat att kultur kan löna sig, d.v.s. vara fördelaktig rent ekonomiskt. Detta är ett argument som kulturchefer och andra kulturaktörer har kunnat använda sig av när den ekonomiska åtstramningen blivit allt mer kännbar. Dessvärre är detta samband inte tillräckligt påvisat genom forskning. I Norge har det inrättats forskningsprogram om kultur som regional utvecklingsfaktor för att klargöra förhållandet mellan kultur och ekonomi (ibid, s 468).

Spilling jämför i artikeln entreprenörskap med konstnärskap. Först definieras en entreprenör som en person som administrerar en ekonomisk verksamhet för att uppnå ekonomiska resultat. Aktiviteten innebär ett risktagande och bygger även på innovation (ibid, s 469). Det går att tala om två slags entreprenörer, de som driver en rörelse på privat basis och de som är verksamma som s.k. "samhällsentreprenörer". De sistnämnda stimulerar till ekonomisk utveckling genom att skapa en gynnsam infrastruktur inom näringsområden, kommunikationsområden etc. Det som karakteriserar en entreprenör är förmågan att bryta mönster. Kanske används välbekanta element, men de kombineras på ett nytt sätt (ibid, s 470). Författaren talar också om kulturella entreprenörer. Målet är här att tillrättalägga eller ändra kulturella förhållanden för att en utveckling skall ske (ibid, s 473).

Vad finns det för sammanhang mellan kultur, entreprenörskap och utveckling? Regioner uppvisar olikheter vad det gäller att stödja näringslivsutveckling. I en del regioner existerar det bättre förutsättningar för entreprenörskap än vad som är fallet i andra regioner. För att förstå orsaken till dessa olikheter har den kulturella kontexten eller de kulturella förutsättningarna som finns inom olika regioner undersökts. Kultur kan här sägas vara det ramverk eller den plattform som existerar inom en ort. Men ett kulturutbud kan också spela en aktiv roll i en regional utveckling. Satsning på ett kulturliv kan leda till arbetstillfällen, kan ge bieffekter till andra näringar och på detta sätt bidra till en ekonomisk utveckling (ibid, s 471).

Kultur kan ses ur två övergripande perspektiv, "kultur som sektor" (de insatser som görs på kulturens område) och "kultur som aspekt" (kultur i betydelsen av "samhälle" eller kultur som idéer och värden i en grupp). I det sistnämnda fallet kan ord som identitet, handlingsmöjlighet och verklighetsförståelse beskriva begreppet (ibid, s 472-473).

Det är svårt att exakt definiera hur kultur kan utveckla ett samhälle. Kultur kan ha många olika roller. Det går att tala om kultur som näring, kultur som attraktion och kultur som identitet.

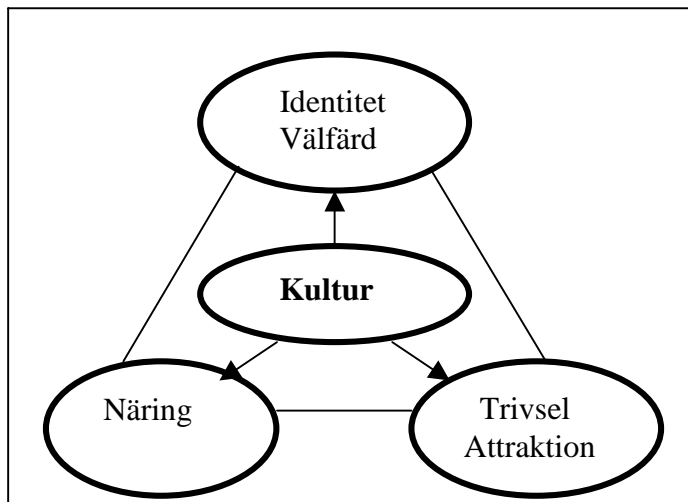
- Kultur som näring: Här betonas kulturens ekonomiska verksamhet och vad som utifrån denna kan komma en ort till del. Både kommersiell och icke-kommersiell kultur räknas hit. Kulturen blir en del av samhällets ekonomi.
- Kultur som attraktion: Här betonas kulturens förmåga att skapa trivsel och välfärd. Kulturen kan på detta sätt profilera en bygd och göra den attraktiv.

- Kultur som identitet: Tillgången till kultur resulterar här i självförståelse, identitet, arbetsmotivation, kreativitet, mobilisering etc. Detta ger en god grogrund för lokal utveckling (ibid, s 473-474).

Kultur som näring och kultur som attraktion ryms inom begreppet ”kultur som sektor”. Här organiseras och institutionaliseras olika kulturverksamheter. T.ex. kan en kulturell aktivitet ingå i en större näringslivssatsning eller ett nybyggt kulturhus kan bidra till en Orts attraktivitet (ibid, s 474). När man talar om kultur som identitet så ingår denna definition i begreppet ”kultur som aspekt”. Faktorer som förändringsbenägenhet, identitet och värderingar är svåra att klart definiera. Här berörs djupgående förhållanden (ibid, s 474).

Det existerar en korsbefruktning av ”kulturrollerna”. T.ex. kan kultur som kommit till p.g.a. kommersiella överväganden ha betydelse för mycket mer än direkt kommersiella ändamål (ibid, s 474). Modellen nedan visar tre inriktningar en kulturnämnd kan välja mellan när en Orts kulturutbud skall bestämmas. En Orts prioritering av kultur kan bero på viljan att skapa ett bra näringsliv, en attraktiv Ort som människor vill besöka eller kultursatsningen kan ha som mål att gynna en kulturell samhörighetskänsla och identitet. En viss prioritering kan dock föra med sig att även de övriga cirklarna i modellen gynnas. En satsning på näringsliv och attraktivitet kan t.ex. ge en större identitet bland befolkningen på en Ort (ibid, s 486).

Bild 2 ; Spilling's förklaringsmodell över kulturprioriteringar

(Spilling, 1991, s 475)

Kulturekonomi är enligt Spilling, den del av samhället som sysselsätter sig ekonomiskt med kultur och kulturaktiviteter. Verksamheten inom kulturfären är beroende av andra sektorer för att fungera. Kulturekonomin kan jämföras med all annan ekonomisk verksamhet i ett samhälle. Det verkar finnas stor potential i kulturekonomi, från kommersiella verksamheter (förlag, ljudstudior) till ideella föreningar. Speciellt inom upplevelseindustrin och inom turismen kan det ekonomiska utfallet bli betydande (ibid, s 476). Utvecklingen i det lokala näringslivet är givetvis beroende av den lokala arbetsmarknaden och klimatet för näringslivsutveckling (ibid, s 475-477).

Många kommuner satsar på den s.k. attraktivitetsdimensionen. Om en ort blir mer attraktiv kanske den befintliga befolkningen vill bo kvar på orten, samtidigt som man kan locka nya människor att flytta dit. Om kvalificerad arbetskraft bosätter sig på orten finns det en större anledning för olika företag att etablera sig (ibid, s 480).

Den sista dimensionen: identitetsdimensionen, kan ha både framåtskridande och tillbakahållande egenskaper. Den sistnämnda egenskapen kan belyses genom att det kan existera kulturer som sätter gränser för en expansion och en utveckling. Exempel på olika kulturer kan vara industrikulturer eller hantverkarkulturer. Att en utveckling stoppas kan bero på det faktum att man inte ser möjligheterna i en annan efterföljande kultur. Nyetableringar verkar ske mest i områden med mycket företagande, där det redan finns liknande verksamhet och helst då i orter med fler småföretag än stora företag (ibid, s 481). Ett samhälle som skall lyckas med företagsetableringar måste ha en beredskap för förändringar. Ofta existerar detta inte i samhällen som domineras av en stor industri. Här är framgång liktydig med att företaget går bra. Försvinner industrin blir tillvaron osäker, men erbjuder samtidigt alternativa lösningar. Kreativitet kan uppstå ur instabilitet och osäkerhet. Här kan konst och kultur fylla en viktig uppgift. Kultur vidgar perspektiven för hur samhället fungerar och sätter fingret på samhällsförhållanden och avslöjar svagheter. Att satsa på kultur är viktigt när olika miljöer utsätts för ansträngningar. Här kan det finnas en uppgift för kulturentreprenörerna (ibid, s 492-493).

När det gäller kultur som identitet är det svårt att se direkta samband med utveckling och en satsning på kultur. Hur bevisar man att folk tänker, förstår och handlar på ett annat sätt än tidigare? Utvecklingen står aldrig stilla. Kanske hade en förändring inträffat även utan en kultursatsning (ibid, s 491). Det är svårt att med bestämdhet uttala sig om vad kultur kan betyda för en lokal utveckling. Kanske kan mer kulturell verksamhet gynna nyskapande näringslivsutveckling. Kultur kan också ha stor betydelse som kreativitetsutlösare och vad gäller kreativiteten finns ett släktskap mellan konstnären och entreprenören. Båda experimenterar sig fram till nya uttrycksformer (ibid, s 481). En strategi kan vara att medvetet satsa på kultur. Kanske kan en ”spilleffekt” uppnås (ibid, s 482).

När man söker använda kulturen som ett medel för att uppnå ett mål (t.ex. skaffa fler arbetsplatser) och inte som ett mål i sig, förhåller man sig instrumentellt till kultur. Här ligger en manipulativ fara, men det kan samtidigt ligga en fördel i att kulturlivet på detta sätt har blivit aktuellt. Kulturen syns och dess roll i samhället stärks. Utifrån detta synliggörande kan kulturen sedan öppna sig för nya perspektiv. Exempelvis för perspektivet att ha en frigörande och mobiliserande inverkan på människor (ibid, s 494).

Det verkar som om Landstingsförbundet, i liknande med Spilling, anser att kulturlivet kan ha betydelse för ett samhälles utveckling och kreativitet. I deras program *Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd* betonas att kulturpolitik ingår som en del av en övergripande regional utvecklingsstrategi. Ett rikt kulturliv utövar en attraktion på enskilda människor och på företag. På detta sättet utgör ett kulturliv ett konkurrensmedel orter, regioner och länder emellan (1994, s 71). Kulturpolitiken skall gynna den ”yttre” bilden av regionen, d.v.s. ge en image till regionen. Ett rikt kulturliv skall även ge regionen identitet och gjuta samman det ”inre livet” (ibid, s 74). I denna tid när den internationella

konkurrensen blir alltmer kännbar, är en kulturpolitik som förmår synliggöra regionen utåt och skapa en stark regional identitet inåt, av mycket stort värde (ibid, s 73).

1.6.3 Nylöfs kriterielista

Sociolog Göran Nylöf, tidigare anställd vid Statens Kulturråd, diskuterar i sin artikel *Forskarnas främsta bidrag - hur man analyserar och förklarar utvecklingen på kulturområdet*, de effekter på samhällslivet som kulturpolitik och en satsning på kulturlivet kan ha. Han refererar till tre perspektiv: kultur som lokaliseringsfaktor, kultur som produktivitetsfaktor och kultur som mobiliseringsfaktor (1992, s 38). Förutom dessa faktorer tar han upp frågan om livskvalitet, kreativitet och gemenskap kan mätas i förhållande till ett kulturutbud (ibid, s 39-41) och vilken samhällelig miljö som kan anses tillväxtskapande för det kreativa klimatet. Här återges de faktorer som Åke E Andersson har funnit vid sin analys av kreativa regioner. Andersson menar bl.a. att utformningen av den fysiska, ekonomiska och den sociala miljön likväl som av kulturmiljön är viktig (Andersson enl ibid, s 42-43). Nylöf intresserar sig också för vad som i ett samhälle skapar välbefinnande och stödjer sig på olika välfärdsvetenskapare som framhåller faktorer som social gemenskap och möjligheten att kunna påverka sin omvärld (ibid, s 41).

Ronny Svensson och Gerd Adolfsson har utifrån Nylöfs teorier utformat en kriterielista, utifrån vilken man kan strukturera och analysera olika kultursatsningars sidoeffekter sett ur ett samhällligt perspektiv (1995, s 78). Dessa nio punkter, som inte är rangordnade efter angelägenhetsgrad, är följande:

- 1) Kultur som produktivitetfaktor
(Företagsekonomiskt eller samhällsekonomiskt lönsamt för en kommun eller region).
- 2) Kultur som lokaliseringsfaktor
(Inflyttning av företag eller hushåll till orter med vissa speciella kultursatsningar).
- 3) Kultur som attraktion
(Inflyttning av människor till ort p.g.a. regionalt/lokalt kulturutbud).
- 4) Kultur som turistresurs
(Här avses framför allt kulturturism).
- 5) Kultur som betydelse för en ords profil
(Utifrån och inifrån perspektivet. Utifrån perspektivet = Hur omgivningen ser på orten. Inifrån perspektivet = Hur de egna invånarna ser och upplever ortens identitet).
- 6) Kultur som kreativitetfaktor
(Hur kultur har förmåga att ”smitta av sig” på andra samhällssektorer vad gäller nyskapande faktorer).
- 7) Kultur som gemenskapsfaktor
(Nya nätverk, nya miljöer/arenor, nya organisationer).
- 8) Kultur som mobiliseringsfaktor
(Människor på den lokala nivån får kraft att ta itu med sin egen, sina grannars och ortens totala situation. Detta för att få till stånd en förändring).
- 9) Kultur som stabiliseringsfaktor
(Människor känner sig trygga i samhället. Detta genom lokalidentitet, nätverk och större kontaktytor).

(Svensson och Adolfsson, 1995, s 78-84)

En del av dessa punkter överlappar varandra. De kan komma att tjäna som utgångspunkt för en analys av bevekelsegrunderna till kultursatsningar eller visa de sidoeffekter som kan uppstå.

1.7 Metod, material och tillvägagångssätt

Den undersökningsmetod som är vald i denna uppsats är den kvalitativa, som kännetecknas av att kunna svara på frågor såsom: vad är detta och vilka är de underliggande mönstren? (Patel & Davidsson 1994, s 13). Intentionen med undersökningen har varit att söka en djupare förståelse för problemområdet, samt att genom de olika delfrågorna belysa faktorer som tillsammans kunde bilda ett sammanhang (Holme & Solvang 1991, s 13). Kvalitativa metoder intresserar sig för sammanhang och strukturer, samt att insamlingen av fakta sker i närhet till den verklighet som undersöks (ibid, s 86). Jag tyckte detta överensstämde med de frågeställningar jag formulerat och den arbetsgång jag ansåg vara lämplig, nämligen att genom direktintervjuer undersöka vad olika kulturyrtingar kan få för funktion i samhället och vad aktuell regional kulturpolitik kan innebära. Även dokumenten är analyserade utifrån viljan att upptäcka eventuella mönster och sammanhang i de olika regionernas kulturpolitik och att utifrån detta kunna jämföra kulturpolitiska intentioner.

Jag har även i de tre kulturpolitiska förklaringsmodellerna i teoriavsnittet sökt sammanhang och överensstämmelser. Det tycks mig som om modellerna tangerar varandra. Dorte Skot-Hansens förklaringsmodell beskriver tre olika övergripande kulturpolitiska perspektiv. Dessa tre kulturperspektiv är överordnade de två andra diskuterade förklaringsmodellerna på så sätt att Skot-Hansens modell söker förklara en övergripande kulturpolitisk utvecklingslinje, där olika decenniernas kulturpolitiska intentioner tydliggörs och jämförs.

Spillings och Nylöfs förklaringsmodeller behandlar samhällseliga effekter som kan uppstå om en satsning på ett kulturutbud sker, men jag tycker att de utgår från olika utgångspunkter. Spilling beskriver hur en kulturnämnd gör prioriteringar genom att satsa på kultur som näring, attraktivitet eller identitet. En viss kulturpolitik väljs för att ett visst mål skall kunna uppnås (1991 s 486). Spilling utgår från ett "beslutsperspektiv". Nylöf utgår från de samhällseliga sidoeffekter som kan bli följden av ett kulturutbud. Han är intresserad av den lokala eller regionala kulturens förmåga att verka i en utvecklingsprocess (Svensson & Adolfsson, 1995, s 79). Här är utgångspunkten ett "resultatperspektiv" och relaterar även till medborgarnas upplevelse av kulturutbudets inverkan.

Där Spilling väljer att gruppera kultursatsningar efter en närings-, attraktivitets-, eller en identitetsfaktor, väljer Nylöf att urskilja faktorerna mer detaljerat. Som exempel kan nämnas att Spilling i sin modell grupperar egenskaper som självförståelse, identitet, kreativitet och mobilisering under faktorn kultur som identitet. I Nylöfs lista däremot sker en uppdelning i mobiliseringsfaktor, kreativitetsfaktor, kulturens betydelse för en ords profil och stabiliseringsfaktor. Båda laborerar dock med möjligheten att ett kulturutbud kan gynna såväl ekonomisk som mer immateriell utveckling i samhället och bägge författarna framhåller hur betydelsefull samhällets "kulturella plattform" är för att en regional utveckling skall kunna komma till stånd. Både Spilling och Nylöf diskuterar också hur viktigt kulturlivet är för att skapa kreativitet i samhället.

Undersökningen baseras på intervjuer och källanalys av tre dokument. Det är fallstudier som genomförts, då en mindre grupp respondenter har valts ut, som har fått redogöra för sin syn på processer och förändringar som kulturpolitiken i de nya regionerna kan genomgå

(Patel & Davidsson 1994, s 44). Respondenterna har valts ut för att de arbetar aktivt med regional kulturpolitik i någon form. De kan antas ha goda kunskaper om området, då det ingår i deras ansvarsområde att reflektera och besluta om regional kulturpolitik. Informationsinnehållet kan antas öka om man använder respondenter med djup kännedom om verksamheten. Nackdelen med detsamma kan vara att personer som är väl insatta i en situationen på ett övertygande sätt kan frisera verkligheten (Holme & Solvang 1991, s 104). Respondenterna i denna undersökning är till största delen politiker, och kan antas vara vana att parera känsliga frågor. Men med en medvetenhet om detta, kan deras svar ändå vara ytterst värdefulla i.o.m. att det faktiskt är de som utarbetar och genomför en bestämd kulturpolitik. Respondenterna är också utvalda för att de representerar olika partitillhörigheter och olika instanser inom en region, i detta fallet Västra Götalandsregionen. Intentionen är att genom variation nå ett större informationsunderlag som kan öka förståelsen för problemområdet (ibid, s 104). Respondenternas svar kan inte sägas uttrycka någon generaliserbarhet i.o.m. att de är få till antalet. Snarare ger respondenterna uttryck åt olika tankemönster och intentioner.

De utvalda respondenterna är fem aktörer från det kulturpolitiska området i Västra Götaland. Jag ville både få politikernas och tjänstemäns syn på det kulturpolitiska läget. Detta för att skapa en viss spridning av informationskanalerna och för att öka helhetsbilden av problemområdet. De valda respondenterna är: Vivi-Ann Nilsson, Socialdemokraterna, Jeanette Rigné, Vänsterpartiet. Dessa politiker är medlemmar i Västra Götalands kulturnämnd. Respondenten som representerar Moderata Samlingspartiet har inte gått att nå för en bekräftelse på att jag får använda personnamnet. Väljer istället att benämna denna respondent för "respondenten från Moderaterna". Förutom dessa har jag intervjuat Gunnel Suu, Centerpartiet. Suu sitter i kulturberedningen och är medlem i Presidiet. År 1999, när intervjuundersökningen gjordes, bestod presidiet av ordförande i kulturnämnden / beredningen, av vice ordförande i kulturnämnden och av vice ordförande i beredningen. Presidiets uppgift är att förbereda sakfrågor och sammanställa beslutsunderlag, som innan sammanträden skickades ut till berörda ledamöter. Den sista respondenten är regionens kulturchef Kerstin Quentzer. Det skulle varit mycket intressant att intervjua en folkpartist från kulturnämnden för att få en större ideologisk spridning på intervjuerna. Efter att utan resultat försökt nå en politiker med dylik ideologisk hemvist, beslöt jag att koncentrera mig enbart på ovanstående respondenter.

Undersökningen är till största delen inte anonymiserad. Respondenterna är utvalda p.g.a. att de är folkvalda politiker som tillhör olika partitillhörigheter. De uttalar sig i egenskap av sitt politikerämbete. Därför tyckte jag det var korrekt att ange deras identitet. I.o.m. att det bara finns en kulturchef i Västra Götaland är det svårt att anonymisera henne och jag valde därför att ange även hennes namn. Fyra av de berörda respondenterna har direkt godkänt att jag har handlat i linje med ovanstående. Representanten från Moderata Samlingspartiet har jag förgäves sökt nå vid ett flertal tillfällen. Har p.g.a. detta valt att anonymisera henne.

Förutom dessa respondenter, har jag varit i kontakt med ytterligare tre personer som är verksamma inom regionen. Dels har jag träffat två kommunalt högt uppsatta tjänstemän inom kultursfären i Västra Götaland. Dels har jag samtalat med Lena Skoglund som är förvaltningschef för Regionbiblioteket i Västra Götalandsregionen. Dessa personer har bidragit med bakgrundsinformation och givit en vidare bild av kulturpolitiken, när de t.ex.

berättat om regional samverkan med kommuner eller statliga bidrags fördelning på regionnivå. De ingår inte i undersökningen som respondenter, utan kan snarare betraktas som informanter. De står utanför företeelsen som studeras men har mycket att säga om den (Holme & Solvang 1997, s 104). Skoglund har givit sitt medgivande till att jag i uppsatsen namnger henne medan de två kommunrepresentanterna vill vara anonyma. De sistnämnda ingår i uppsatsen på det sättet att jag refererar till deras åsikter under frågeställning tre: Hur förs regionens kulturpolitik vidare ut till kommunföreträdare och medborgare? För att kunskapsinhämtningen skall bli så nyanserad som möjligt är det bra att använda olika undersökningsenheter (ibid, s 105). Ovanstående informanter medverkar i undersökningen av detta skäl.

De dokument som jag har undersökt är de utvecklingsprogram som tre nybildade regioner har presenterat. Från region Skåne har jag använt programmet *Skånsk Livskraft* (1999), från Västra Götaland den regionala utvecklingsstrategin *En region att leva i* (1999) och slutligen det regionala utvecklingsprogrammet för Kalmar län *Rupen 99* (1999). Jag har velat komplettera intervjuerna med en jämförelse mellan tre nybildade regioners utvecklingsprogram, för att på detta sätt göra bilden av aktuell regional kulturpolitik något fylligare. De dokument jag har använt för källanalys kan sägas vara av normativ karaktär, då dokumenten pekar på förhållningssätt, avsikter, krav och riktningar, snarare än hur saker faktiskt förhåller sig (Holme & Solvang 1991, s 138). De tre utvecklingsprogrammen uttalar sig om regionernas framtid och är därför målinriktade (ibid, s 139).

Intervjufrågorna har utformats relativt standardiserat, d.v.s. frågorna har i respondenternas intervjuer och i de frågor som ställts till dokumenten, fått en liknande utformning och en viss inbördes ordning (Patel & Davidsson 1994, s 61). Detta för att underlätta jämförelser mellan svaren (ibid, s 61) samt att täcka in de områden som var intressanta. Då en respondent föredrog att svara skriftligt, ansåg jag att detta var möjligt p.g.a. de standardiserade frågorna. Samtidigt har jag valt att använda en låg grad av strukturering. Relativt öppna frågor har inbjudit respondenterna att svara utefter egna inställningar och åsikter (ibid, s 61).

De intervjufrågor som använts har möjligen varit för många och för omfattande med en del dubbelfrågor och fackuttryck (ibid, s 65-66). Detta beror delvis på det faktum att vi från början var två som skrev denna uppsats. Vi arbetade ursprungligen med ett annat och större ämnesområde än det jag nu har valt. För att täcka in vårt gemensamma område, blev frågorna följaktligen fler än vad som var nödvändigt för denna uppsats. Fördelen med omfattningen av intervjufrågorna har dock varit att de ringat in ett stort område. Detta kom väl till pass vid analysen, då det visade sig att flera olikartade intervjufrågor kunde belysa samma problemområde i uppsatsen, fast ur olika synvinklar.

Intervjuerna gjordes rätt så tidigt i arbetsprocessen. Detta kan kanske förklara det faktum att frågorna 6-9 blev något oklart formulerade. I dessa frågor används begreppet kultur, utan att jag först definierat innebörden av ordet. Respondenterna var dock samtliga aktörer på den kulturpolitiska arenan och de intervjuades med intentionen att undersöka regional kulturpolitik i Västra Götaland. Ingen reagerade på frågan, utan tolkade den som om den avsåg den förda kulturpolitiken. I fråga nio ställs ett instrumentellt brukande av kultur mot ett synsätt som prioriterar kulturlivets demokratiserande påverkan på samhället. I efterhand

tycker jag att frågan är vag på det sättet att om man använder kultur för att nå demokrati i samhället, så innebär även det, enligt mitt sätt att se, att man förhåller sig instrumentellt till kultur. Även denna fråga har dock tolkats av respondenterna på det sättet jag ursprungligen avsåg. Utifrån dessa förutsättningar har jag ansett det berättigat att använda dessa svar i undersökningen.

Informanternas intervjufrågor skilde sig åt från respondenternas. Dessa intervjuer var antingen mer av allmän karaktär, som det samtal som fördes med Lena Skoglund eller som i kommunrepresentanternas fall, mer preciserade till att gälla en fråga. Informanternas frågor finns redovisade i bilaga 3 och 4.

Informationsinsamlingen vid kvalitativa metoder avser att fånga in det säregna och speciella hos varje undersökningsenhet. Respondentens egen situation sätter p.g.a. detta stor prägel på intervjutillfället (Holme & Solvang 1991, s 90). Detta visade sig stämma vid de intervjuer som genomfördes. En del fick karaktären av samtal och kunde vara upp till två timmar, medan andra var kortfattade både till innehåll och tidsmässigt. Den intervju som gjordes med kulturchef Kerstin Quentzer fick p.g.a. tidspress strykas ned innehållsmässigt. Frågor om nationella kulturmål och om EU:s inflytande på regionprocessen (fråga 2 och 16) fick stryka på foten. Denna intervju skilde sig även åt från de övriga, då Quentzer här beskrev sin yrkesroll samt redogjorde för kulturnämndens och beredningens ansvarsområden. Jag tyckte dock att detta kunde passa i en kvalitativ undersökning, där en viss flexibilitet tillåts. Uppläggningsen skall under genomförandet av undersökningen kunna ändras vad gäller vilka frågor som tas upp och i vilken ordningsföljd detta sker (ibid, s 88). De intervjuer som gjordes med Nilsson (s), den moderate respondenten, Suu (c) samt med Quentzer bandades. Rigné (v) lämnade skriftliga svar på intervjufrågorna. De övriga informanterna fick inte svara på respondenternas intervjufrågor utan bidrog med mer bakgrundsinformation. Av det skälet bandades inte deras intervjuer.

Undersökningsmaterialet till denna uppsats är, som jag tidigare nämnt, omfattande. Intervjuerna gjordes ursprungligen för en annan uppsats med en något olikartad problemformulering än vad denna uppsats har. Jag fann dock att jag kunde använda det ursprungliga intervjumaterialet till den nya uppsatsen genom att använda s.k. helhetsanalys. Denna analysmodell karaktäriseras av att författaren arbetar med vissa utvalda avsnitt av intervjudata och att det är helheten i dessa "avsnitt" som avses beskrivas. Helhetsanalys utgår från de sammanhang som intervjuerna är gjorda i. Intervjumaterialet får relevans när det tolkas i förhållande till de bakgrundsförhållanden som råder (Borum & Enderud 1979, s 312). Detta till skillnad från s.k. delanalys, där intervjuutskriften i sig är texter som innehåller påståenden om händelser som är mer eller mindre knutna till den företeelse som står i centrum för undersökningen (Holme & Solvang 1991 s, 141). Analysarbetet enligt helhetsanalysmodellen förflyter i tre faser. I den första fasen väljs vissa intervjuavsnitt ut för analys. De utvalda avsnittet kan t.ex. vara vissa problemområden eller teman som är ofta förekommande i texten eller som uppvisar motstridiga uppgifter (Borum & Enderud 1979 s, 312-313). Urvalet blir styrt på det sättet att vissa problemområden prioriteras framför andra (Holme & Solvang 1997, s 141). De problemkomplex som valts till denna uppsats har varit: 1) Hur avgränsas det regionala kulturpolitiska uppdraget? 2) Vad kan ett kulturutbud tillföra regionen och regionens medborgare? 3) Hur förs regionens kulturpolitik vidare ut till kommunföreträdare och medborgare?

Jag har sedan, i enlighet med fas 2, formulerat frågeställningar utifrån dessa utvalda områden. Detta för att konkretisera vad problemområdet egentligen bestod i (ibid). Delfrågor är valda för att en så nyanserad bild som möjligt skall erhållas. De valda delfrågorna är under fråga 1: Vad innebär regional kulturpolitik? Kan en storregion påverka kulturlivet positivt eller negativt? Under fråga 2 har jag ställt följande frågor till undersökningsmaterialet: Vilken funktion kan olika kulturyttringar fylla i ett samhälle? Kan kulturyttringar och regional utveckling ha något samband? Kan kulturyttringar och regional konkurrenskraft ha något samband? Under fråga 3 har följande frågor ställts till materialet: Hur fungerar det kulturpolitiska samarbetet med kommunerna? Sker det några prioriteringar vad gäller kulturpolitiken?

Slutligen har jag som tredje fas, analyserat de delar av intervjumaterialet som var relevanta för de problemområden som har valts ut. Det har gått till på det sättet att jag läst igenom intervjuerna och sedan ”stämt” av dessa mot problemområdena (Borum & Enderud 1979 s, 315). Dessa områden har i resultatredovisningen belysts genom ett antal citat från de intervjuer som gjorts (Holme & Solvang, 1991 s, 142). När man arbetar med denna metod kan det efter hand uppstå behov av att utöka sina problemområden. Holme och Solvang beskriver helhetsanalys som att lägga pussel. Delarna i det insamlade materialet kan flyttas under arbetets gång, tills en tillfredställande bild faller på plats (ibid). Detta är något jag fått erfaras. Många av de svar respondenterna gav, tangerade varandra och har på det sättet gått att använda under olika problemområden. Utifrån dessa problemområden är den tidigare redovisade forskningen samt teoretiska utgångspunkter valda.

2. Redovisning av undersökningen

2.1 Bakgrundsmaterial

För att öka förståelsen för det regionalpolitiska dagsläget som beskrivs i denna uppsats, kommer jag i nedanstående kapitel att kort beskriva kulturpolitik, regionalpolitik samt regional kulturpolitik ur ett historiskt perspektiv.

2.1.1 Kulturpolitisk historik och idéinnehåll

Kulturpolitik är i Sverige ett relativt nytt fenomen. Det var först på 1960-talet som en statlig kulturpolitik utformades. Staten har däremot intresserat sig för och givit stöd till konstnärlig verksamhet även tidigare (Lindroth, 1970, inledning).

Ragnar Edenman tillträdde som ecklesiastikminister år 1957. Under hans ledning kom år 1960 en reform som garanterade studenter vid konstnärliga läroanstalter studiesociala förmåner. Denna reform var den första etapp i det handlingsprogram för kulturpolitik som lades fram år 1961 (ibid, s 84-86). Utgångspunkten för det tidiga 60-talets kulturpolitik var konstnärernas sociala och ekonomiska villkor. Edenman anslöt sig till tidigare ecklesiastikminister Engbergs linje och betonade att kulturpolitik var det samma som konstpolitik (Olsson 1991, s 6). Staten skulle framhålla kvalitativ kultur genom att erbjuda alternativ. Masskultur ställdes mot kvalitetskultur och kulturpolitiken avgränsades till att

enbart innefatta de traditionella konsterna. Detta ledde till att professionell verksamhet prioriterades framför amatörverksamhet. Kulturpolitikens uppfostrande roll betonades när den spekulativa underhållningens inflytande skulle minimeras (ibid, s 7). Konsten ansågs inneha ”oumbärliga värden” som skulle borga för en god samhällsutveckling (ibid, s 9).

Under senare hälften av 60-talet kom det förhärskande estetiska kulturbegreppet, i betydelse av de traditionella konsterna, att förskjutas mot ett antropologiskt kulturbegrepp. Det antropologiska kulturbegreppet knyter an till ekonomiska och sociala förutsättningar: materiella och immateriella produkter, där t.ex. tankemönster står för en immateriell produkt (Ek enl ibid, s 3). Förändringen var sprungen ur det faktum att kulturpolitik och jämlikhetsfrågan kopplades samman. Även sociologiska undersökningar visade att olika socialgrupper hade olika mönster för sin kulturkonsumtion (ibid, s 9). I takt med att det antropologiska kulturbegreppet vann terräng, framfördes krav på ett mer differentierat kulturutbud. Ett kulturutbud där barn och ungdom prioriterades och där ”kommersiell” kultur skulle motverkas (ibid, s 10). Konstens sociala och politiska roll betonades och konsten blev ett medel för att nå samhällsförvandling. Kulturbegreppet vidgades till att omfatta den totala livssituationen i ett samhälle. Man började också att arbeta för att aktivt nå vissa publikgrupper, s.k. målgrupper. Kulturpolitik var nu inte enbart konstpolitik, utan även social miljöpolitik och detta gjorde att producentperspektivet försköts till mottagarperspektivet ”kulturpolitiken som mål” blev nu ”kulturpolitik som medel”(ibid, s 13).

År 1968 tillsattes kulturutredningen *Ny kulturpolitik* och år 1974 kom en ny kulturproposition. Utredarna till *Ny kulturpolitik* arbetade för att kulturen skulle decentraliseras och integreras. Det egna skapandet skulle öka och den kommersiella kulturmarknaden skulle hållas tillbaka (Nilsson, 1981, s 192). Det kulturbegrepp som valdes var det antropologiska, men för att göra det hanterbart avgränsades ett område för de kulturpolitiska åtgärderna (ibid, s 14). Kulturpolitiken definierades som en samlad struktur för åtgärder på kulturområdet. I 1974 års kulturproposition avgränsades detta område som ord-, scen-, bild-, och tonkonst, massmedier, kulturarbete i folkbildning och föreningar, och kulturarvet (Nilsson, 1999, s 315). I propositionen år 1974 angavs åtta mål för det kulturpolitiska området. Målen rörde yttrandefrihet, eget skapande, motverkan av kommersiell kultur, decentralisering, eftersatta gruppers behov, möjlighet till konstnärlig förnyelse, bevarande av kulturarvet och utbyte av erfarenheter inom kulturområdet över språk- och nationsgränser (Nilsson, 1981, s 16).

År 1995 tillsattes en ny kulturutredning. Kulturpolitik beskrevs som ett system av olika perspektiv. Dessa perspektiv var; individperspektivet, (personlig utveckling, ökat engagemang och möjlighet att påverka och förändra genom att ta del av konstupplevelser), konstens perspektiv (konst gynnar utvecklingen av det lekfulla och meditativa), mediaperspektivet (diskussioner om medias roll i samhället framhölls som viktiga) och kulturarvsperspektivet (kunskap om det förflutna behövs för att förstå sin samtid). Slutligen poängterades samhällsperspektivet (det existerar ett samband mellan ett rikt och mångsidigt kulturliv och ett öppet, demokratiskt samhälle) (*Kulturpolitikens inriktning* 1995, s 40-50). I denna kulturpolitik har man valt att betona konsten och kommunikationen. Detta på bekostnad av en ideologisk förankring menar Sven Nilsson (Nilsson,1999, s 334).

Regeringens proposition, som byggde på ovannämnda utredning, kom år 1996. Målen i 1996 års proposition var följande:

- värna yttrandefriheten och skapa reella möjligheter för alla att använda den
 - verka för allas möjlighet till kulturupplevelser samt till eget skapande
 - motverka kommersialismens negativa verkningar och främja kulturell mångfald, konstnärlig förnyelse och kvalitet
 - bevara och bruka kulturarvet
 - främja internationellt kulturutbyte och möten mellan olika kulturer inom landet
- (*Kulturpolitik*, 1996, s 27).

Efter att kulturmålen blivit behandlade i riksdagen justerades målen. Ytterligare två mål lades till: kulturen skulle ges förutsättning att vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft i samhället och bildningssträvandena borde främjas (Nilsson, 1999, s 422).

Författaren Sven Nilsson menar att samhället idag till viss del är olikt det vi hade år 1974. Idag finns inte den stora tilltron till folkrörelsernas kulturpolitiska möjligheter, men det existerar ändå ingen uttalad ideologisk förskjutning från de mål som lades fram 1974. Detta leder till att ideologi och politik inte kommer till uttryck i propositionen. Nu betonas konstens egenvärde och obundenhet. Kulturens uppgift anses vara att bidra till jämlikhet och bättre samhällsmiljö. Ordet kvalitet återfinns bland de sju målen och formuleringen ”kommersialismens negativa verkningar” har omformulerats. Nu ska ett stort kvalitativt utbud ge alternativ till kommersiell kultur men inga restriktioner ska gälla (ibid, s 442). Nilsson fortsätter med att jämföra statlig kulturpolitik med regional. Han menar i sin bok *Kulturens vägar* att kulturpolitik på statlig nivå inte innehåller så mycket ideologisk laddning, men att det finns desto mer av det på regional nivå (ibid. s 334-335). I den regionala utvecklingsstrategin ingår kultur som en beståndsdel. Konsten används som medel för att skapa konkurrenskraftiga och attraktiva regioner (ibid, s 335). I Landstingsförbundets program för regionalt folkstyre sägs att konstnärlig kvalitet och prioritering mellan konstnärliga uttryck är en politisk angelägenhet, detta samtidigt som det poängteras att konstnärliga uttryck inte ska styras (*Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och folkstyre*, 1994, s 72).

Enligt kulturpropositionen vill staten garantera konstnärlig frihet genom en kulturpolitik som stödjer utan att styra (*Kulturpolitik*, 1996, s 28). Då staten väljer vad den skall stödja kan det tyckas som om en styrning av kulturpolitiken indirekt förekommer. Det kan vara av intresse att studera hur denna styrning sker. Det sker även en styrning från regionalt håll. Som en parallell kan nämnas att den kommunala institutionen Göteborgs Stadsteater får en stor del av sina medel bekostade av regionen, närmare bestämt 31.500.000 kr för år 2000. Detta står att läsa i *Kulturnämndens uppdrag 2000 till institutioner* (2000). I skriften står det att teatern ska vara en regional resurs i Västra Götaland. Göteborg Stadsteater ses som en institution som skall ”främja, säkerställa, och förbättra tillgängligheten för regionens medborgare till teater” (ibid, s 9).

2.1.2 Framväxten av en regionalpolitisk idé

Svenska län är den största enheten inom den statliga förvaltningen. Den högsta myndigheten inom ett län är länsstyrelsen som leds av landshövdingen. Landsting är det beslutande organet i en landstingskommun (vars gränser ofta sammanfaller med länet). Ledamöterna i landstinget väljs på tre år. Det verkställande organet i landstinget är förvaltningsutskottet och landstingets främsta uppgifter har varit hälso- och sjukvårdsfrågor (Bonniers lilla uppslagsbok, s 257, 237).

Under efterkrigstiden har offentlig förvaltningsorganisation på regional nivå och indelningen i län och landsting ofta diskuterats. Sedan 1960-talet och fram till början av 1990-talet har dessa frågor behandlats i över ett dussintal utredningar och riksdagsdebatter och under 1950-talet och 1960-talet höjdes kraven på en översyn av länsgränserna. Den administrativa indelningen ansågs inte stämma överens med den näringsgeografiska. Åsikter som att länsgränser allt mer borde utformas efter människors intressegemenskap hördes. På 1990-talet har EU betonat den regionala nivåns ekonomiska och politiska betydelse. Detta har aktiverat intresset för regionfrågan, i Sverige såväl som i övriga Europa (*Regional framtid*, SOU 1995:27, s 14).

Den offentliga organisationen på regional nivå har till stor del kommit att gälla ansvarsfördelningen mellan statlig och kommunal nivå. Länsstyrelserna har fungerat som regionalt samordnande organisationer som har svarat för uppföljning av statliga mål och har utövat kontroll och tillsyn (ibid, s 36). Kommunerna har dock successivt fått en allt mer framträdande ansvarsposition. Det har rått relativ stor enighet mellan partierna i riksdagen om att detta var en riktig väg att gå, men däremot har det uppstått skiljelinjer beträffande den s.k. länsdemokratitanken. Denna innebar att politiska ansvarsuppgifter förs över från de statliga länsstyrelserna till de regionalt valda landstingen. Att kommunerna fått allt mer ansvar under de tre sista decennierna, beror på en vilja till att avreglera, att decentralisera beslut för att på detta sätt skapa ett mer demokratiskt samhälle (ibid, s 132). Hur den regionala förvaltningsorganisationen skulle se ut, har det dock rått oenighet om. Dels har det funnits politiker som velat bevara en statlig länsförvaltning. De har motiverat detta med att landstingen inte skulle kunna bli så effektiva och ändamålsenliga som samhällsplanerare och att det krävs en tydlig detaljreglering av landstingen om staten skulle lämna ifrån sig ansvarsbefogenheter. Dessa politiker har också framhållit att landstingen skulle kunna framstå som "överkommuner" om de fick ett fördelningsansvar (ibid, s 133). De politiker som såg ljus på länsdemokratitanken framhöll däremot att medborgarna på länsnivå skulle kunna få samma inflytande över politiska beslut som de nu hade på kommunal nivå. Resultatet av detta skulle bli en fördjupad demokrati. Politikerna ansåg också att det var lättare att erhålla en mer effektiv samordning av resurserna inom olika sektorer genom att föra ner ansvarsbefogenheterna till en mer regional nivå (ibid, s 133-134).

Det parti som varit initiativtagare till länsdemokratitanken har varit Centerpartiet. Folkpartiet har starkt stött denna tanke och även, i viss mån, Moderata Samlingspartiet och Vänsterpartiet. Socialdemokraterna, däremot, har intagit en mer reserverad hållning. De har

istället företrätt en stark statlig länsförvaltningstanke. Bl.a. fick länsstyrelser fr.o.m. år 1971 till år 1976 nya planerings- och regionalpolitiska uppgifter. Trots den starka uppslutningen bakom länsdemokratitanken i det borgerliga lägret, blev det inte så många synliga resultat av detta i den borgerliga regeringen år 1976-1982. Det som beslutades var att länsstyrelsernas ledamöter i lekmannastyrelserna skulle utses av landstingen. Detta var ett sätt att föra ned besluten på regional nivå (ibid, s 132) .

Under åren 1982-1992 blev länsdemokratitanken allt mer utbredd i riksdagen. Detta p.g.a. att regionernas viktiga position framhölls inom EU. Det betraktades också som alltmer ohanterligt att staten skulle styra de administrativa frågor som mycket nära berörde ett läns utveckling och dess invånare. En mer lätthanterlig regional förvaltningsmodell efterlystes. Det paradoxala var att de motiv som anfördes för länsdemokratitanken, var att en utökad demokrati skulle erhållas. Detta samtidigt som motståndarna menade att stora reformer krävde en stark statlig förvaltning, demokratitanken skulle annars komma i kläm. Både förespråkare och motståndare ville alltså genom sitt ställningstagande slå vakt om demokratin (ibid, s 134).

År 1992 tillsattes Regionberedningen med uppgift att formulera förslag om den offentliga förvaltningens verksamhet och dess indelning på regional nivå (ibid, s 3). Regionberedningen föreslog att Sverige även fortsättningsvis skulle vara en enhetsstat, statliga organ ska stå för beslut där riksintressen var framträdande (ibid, s 17). Kommunala självstyrelseorgan skulle däremot hantera frågor där kommunal eller regional förankring behövdes. Dessa frågor, som rörde regionalt utvecklingsarbete, borde enligt Regionberedningen behandlas i kommunala självstyrandeorgan (ibid, s. 18). Frågor som berörde regionens utveckling skulle alltså föras över från länsstyrelserna till landstingen. Sektorer som skulle falla inom landstingens ansvarsområden var näringslivet, sysselsättning, fysisk planering, miljö, kommunikation, hälso- och sjukvård, utbildning och forskning, kultur och turism. Insatser på dessa områden skulle samordnas i en utvecklingsplan och formuleras i en regional strategi. Denna strategi skulle utformas efter de speciella förutsättningar och särarter som existerade i varje region (ibid, s 18). Regionberedningen fortsatte att slå fast att landstingen borde bära det regionalpolitiska utvecklingsansvaret, men att det var viktigt med en samverkan mellan kommuner och landsting. Dessa två beslutandenivåer borde tillsammans utarbeta de regionala utvecklingsprogrammen (ibid, s 19). Beredningen föreslog även ett alternativ till beteckningen landsting, nämligen regionkommun. Det beslutande organet föreslogs benämnas regionfullmäktige (ibid, s. 19). Dessa förändringar föreslogs genomföras den 1/1 1999 (ibid, s 28) och detta datum bildades Västra Götalandsregionen genom en sammanslagning av de forna länen Göteborg och Bohus län, Älvsborg län, Skaraborgs län.

Det har i Norden inte existerat starka regioner förrän nu, när en "nyregionalisering" sett dagens ljus. De "nya" regionerna karaktäriseras av att ansvaret för regionens styrning läggs på självstyrande och direktvalda regionfullmäktigen. Detta är en modell som för närvarande prövas i en rad regioner i Sverige, bl.a. i Skåne, Kalmar (*Regional politik- en ESO-rapport om tro och vetande* 1999, s 74) och som redovisats ovan, i Västra Götalandsregionen. Regionalisering innebär att en potentiell region utvecklas till en autentisk enhet, med vissa, för en region, karaktäristiska egenskaper. För att beskriva denna process i "regionbildning" talar professor Björn Hettne om olika grader av "regioness". Han graderar dessa enligt

följande: A) den naturgeografiska regionen (naturen skapar en naturlig och logisk utgångspunkt). B) regionens sociala system (där de translokala relationerna uppmärksammas. Dessa relationer behöver inte vara formella. En högre grad av positiva relationer ger en högre grad av "regioness"). C) regionen som formell samarbetsorganisation (där den statliga närvaron sätter gränser för regionen). D) efter hand skapas ett samarbete mellan olika instanser inom regionen, vilket ger upphov till ett regionalt civilt samhälle. E) regionen får med tiden en egen identitet, vilket resulterar i att regionen ses som en enhet. En hög grad av "regioness", kan innebära att regionen förmår ta hand om inre regionala konflikter (Hettne 1997, s 75-76). En regionaliseringsprocess förutsätter att det finns ett ökat politiskt manöverutrymme för regionen, samt att den regionala identiteten får möjlighet att växa. Denna utveckling sker i olika takt inom olika regioner (ibid, s 72).

Historiker Peter Aronsson menar i likhet med Hettne att vissa moment måste ingå i skapandet av regioner, för att dessa så småningom skall upplevas som objektiva helheter. Aronsson talar om behovet av ett territoriellt urskiljbart rum, att det är viktigt att gemensamma institutioner, lagar, organisationer etc. skapas och att regionen intar en plats bland andra regioner och blir legitimt uppfattad. Aronsson betonar också vikten av att territoriet får en medveten begreppslig form, d.v.s. att symboler knyts till rummet (1995, s 209).

Aronsson frågar sig vidare vad det är för egenskaper som gör att en by, ett härad, ett landskap etc. upplevs som en enhet. Han menar att platsen i sig inte är allena rådande för att en region skall uppstå. Minst lika viktig är en subjektiv upplevd dimension hos människor. Aronsson citerar Anssi Paasi: "När den individuella praxisen samlas till kollektiv, rutiniserad och institutionell form är det regionen som begrepp som bäst fångar rummets organisering". Aronsson menar att detta citat pekar på att identitets- och upplevelseelement tillsammans med den geografiska platsen, ingår i skapandet av regioner, och att den institutionella överbyggnaden skänker regionen legitimitet (ibid, s 211).

2.1.3 Regional kulturpolitik

Den regionala kulturpolitiken begränsas geografiskt av länet, medan landstinget är dess politiska instans. Den tydliga markeringen av landstingens kulturpolitiska betydelse var kanske ett av de viktigaste budskapen i 1970-talets nya kulturpolitik. De tidigare utförda insatserna på kulturens område under landstingens regi, var emellertid blygsamma. Under tidigt 1900-tal gav landstingen bl.a. bidrag till fornminnesföreningar och till läns hemslöjdföreningar. Insatserna var sporadiska och bottnade inte i någon helhetssyn på kulturpolitik utan var istället ofta en följd av att statliga åtgärder på kulturens område gjordes. Kulturstödet sanktionerades av staten och landstingen bidrog med sina landstingsbidrag. Exempel på detta var 1930 års inrättade centralbibliotek (de senare länsbiblioteken) och studiecirkelverksamhetens landstingsbidrag i anslutning till folkbildningsutredningens betänkande år 1946 (Nilsson, 1999, s 434).

År 1960 beslutades det på statlig nivå att kulturinstitutioner utanför storstadsområdena skulle byggas. Kulturen skulle spridas och breddas. Detta initiativ kritiserades hårt, då det ansågs att ett centraliserat kulturutbud påtvingade regioner och lokala organ en passiv roll.

Initiativkraften antogs hamna hos staten, snarare än hos de regionala samhällsorganen och föreningarna (ibid, s 434- 435). Kommunerna fick enligt detta förslag axla ansvaret för den lokala kulturpolitiken. Regionerna däremot fick inte så stora möjligheter att utarbeta en självständig kulturpolitik (ibid, s 435), utan landstingen ålades att verkställa en statlig kulturpolitik. Statens kulturråd, som var den drivande kraften, utarbetade en handlingsplan för regional kulturpolitisk utveckling och ansvarsåtagande; kulturinstitutioner skulle byggas upp, kulturnämnder inrättas och en samverkan på länsplan mellan representanter för olika delar av regionen skulle genomföras. Landstingen skulle själva bekosta de utgifter som den nya kulturpolitiken skulle föra med sig. Landstingsförbundet skrev i sitt remissvar på kulturrådets betänkande, att man var beredd att ta på sig ett ökat ansvar för kulturen i regionen (ibid, s 436).

All kultur äger rum på ett begränsat ställe, och är på detta sätt lokal. Kulturen skall emellertid organiseras och finansieras och detta kan ske genom den regionala kulturpolitiken. För publikens del kan ett regionalt kulturutbud vara lika med de aktiviteter man når relativt lätt från sin bostadsort (ibid, s 438). En region kan sägas bestå av ett antal kommuner. Någon kommun är stor och har ett rikt kulturliv, några kommuner är mindre med kanske ett eget bibliotek, men får i övrigt lita till turnerande kulturverksamhet. S.k. storstadsregioner har ett stort kulturellt utbud och här kan många statliga kulturinstitutioner vara placerade och om det här självklart existerar ett kulturliv, får detta ofta skapas i övriga regioner. Basresurser på kulturområdet utformas, med storstaden som förebild. Regionens kulturliv kan sägas vara summan av kommunernas kulturutbud (ibid, s 439).

Förutom statliga och regionala insatser på kulturområdet existerar andra krafter som driver på utvecklingen och kan påverka kulturpolitiken. Här kan kulturarbetarna, kulturjournalisterna och den regionala publiken nämnas. Kanske är det dock inte alla gånger så lätt att etablera kontakt med en regionpolitiker. En större anonymitet kan omgärda dessa politiker än vad fallet är med rikspolitiker eller lokala företrädare (ibid, s 440). Rikspolitiker förekommer ofta i rikstäckande massmedia, och lokala politiska företrädare presenteras i lokala organ. Regionala politiker har kanske ingen självklar arena att agera utifrån.

Kulturens betydelse för regionernas utveckling har lyfts fram under senare år, och därför har landstingen ökat sina utgifter för kulturverksamhet från 0,22 % år 1973 till 0,7 % år 1997. Det sker en satsning på bl.a. länskonstnärer, dans- och teaterkonsulenter och antalet professionella konstnärer har ökat i alla regioner med 40 % sedan 1970-talet (ibid, s 441).

I Landstingsförbundets regionprogram *Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd* poängteras att regional utveckling är viktig för att kunna framhäva en regions fördelar och genom detta kunna hävda sig internationellt. Det gäller att få företag att etablera sig och på det sättet få tillväxtpöjligheter i regionen (1994, s 13ff). Här används kultur som en utvecklingsfaktor och som en attraktionskraft för att höja en regions konkurrensvärde. Men kultur framhålls också som viktig när det gäller att förstärka en regions identitet och att mobilisera människors kring utvecklingsprojekt (ibid, s 74).

Regioner bör utforma sina visioner och mål utifrån de specifika förhållanden som råder inom regionen (Nilsson, 1999, s 444). I de regionala utvecklingsstrategierna inom de

nybildande regionerna betonas som tidigare nämnts den kulturella sektorn. I en del landsting har kulturnämnderna avskaffats och kulturfrågor behandlas istället i utskott, direkt underställda landstingsstyrelsen. Detta kan resultera i att frågorna som blir föremål för politiska beslut minskar. Om detta kommer att leda till minskat politiskt intresse för kulturfrågor p.g.a. större ansvarsområde och minskat kulturpolitiskt kunnande, är för tidigt att uttala sig om. Nilsson menar dock att den regionala utvecklingen även har fört med sig att många kommuner och landsting tillsammans har sökt utforma kulturpolitiska strategier (ibid, s 447-448).

2.2 Resultatredovisning av dokumentstudie

I denna resultatredovisning har jag valt att i både dokumentredogörelsen och i intervjumaterialet arbeta utifrån uppsatsens övergripande frågeställningarna. Detta för att underlätta överskådligheten och jämförelsen. Frågeställningarna är följande:

- 1) Hur avgränsas det regionala kulturpolitiska uppdraget?
- 2) Vad kan ett kulturutbud tillföra regionen och regionens medborgare?
- 3) Hur förs regionens kulturpolitik vidare ut till kommunföreträdare och till medborgare?

Detta avsnitt studerar och jämför region Skånes utvecklingsprogram *Skånsk Livskraft*, Kalmar läns regionala utvecklingsprogram *Rupen 99* samt Västra Götalandsregionens utvecklingsstrategi *En region att växa i, RUS*. Jämförelsen mellan de tre olika programmen skall ske ur ett kulturpolitiskt perspektiv. Anledningen till att inte några kulturpolitiska program undersöks, är att det i skrivandets stund ännu inte färdigställts någon kulturpolitisk strategi från Västra Götalandsregionen. För att en granskning inte skall bli missvisande, ansåg jag att det var bättre att välja tre jämförbara dokument. Utvecklingsprogrammen vill för allmänheten skapa en positiv och inbjudande bild av den nya regionen. Man får vara medveten om denna subjektivitet och se mycket av innehållet som en beskrivning av en samlad önskad utveckling.

2.2.1 Utvecklingsdokumentens syn på hur det regionala kulturpolitiska uppdraget avgränsas

Nedanstående dokument har inledningsvis analyserats i enlighet med den första delfrågan: Vad innebär regional kulturpolitik?

I *Rupen 99* hävdas att regional kulturpolitik kommer få en allt större betydelse för regionens utveckling. Både det inre kreativa klimatet, samt den yttre bilden av regionen kan denna politik värna om. Detta sker bäst genom att regional kulturpolitik söker samarbete med alla de aktörer inom kulturlivet som finns inom regionen, privata såväl som offentliga (s 9). Här tangeras den betydelse som kulturlivet kan innebära för att profilera en region. Kulturpolitiken anses utvecklas bäst om ett samarbete med olika berörda parter inom regionens kulturliv kommer till stånd.

I *Skånsk Livskraft* nämns att Region Skåne med egna och statliga medel skall stödja det fria kulturlivet och kulturinstitutionerna (s 21). Det skall ske ett samspel mellan parter på lokal,

regional, nationell och internationell nivå. Den regionala nivån ansvarar för finansiering, utveckling, samordning och synliggörande av de regionalt viktiga institutionerna (s 20). Även här betonas ett samarbete mellan olika parter. Regionens övergripande funktion kommer också till uttryck. Vad gäller *RUS* har jag inte hittat någon direkt definition av regional kulturpolitik. En indirekt definition som kommer till uttryck kan vara att sprida och utveckla kulturen över hela regionen. Att göra kulturen tillgänglig och att barn och ungdomar skall ha en självklar tillgång till kulturens resurser (s 15).

På nästa delfråga inbringades enbart svar som beskrev en positiv utveckling. Detta kanske inte är så förvånande då det är troligt att utvecklingsprogrammets intentioner är att skapa en så inbjudande bild av den nya regionen som möjligt. Frågan lyder: Kan en storregion påverka kulturlivet positivt eller negativt?

I *Rupen 99* betonas behovet av att enskilda människor tar initiativ och ansvar för att gynna en ekonomisk utveckling. Detta hänger samman med attityder till entreprenörskap och nyföretagande. En attitydförändring hos länsinvånarna bör komma till stånd. En ny mental bild av att tillstånd kan förändras till det bättre bör byggas upp. "Det mänskliga kapitalet" betyder mycket för utveckling och tillväxt. Den kompetens som behövs är en höjning av den formella utbildningsnivån, men också förmågan att ta till sig och förädla kunskap samt att få tillgång till den egna kreativiteten (s 13). Intentionen är att den nya regionen skall präglas av nytänkande och förändringsprocesser och att kulturlivet kan ge stöd och inspiration (s 4). Här verkar regional kulturpolitik integreras i ett arbete med värderingar, och kulturpolitik blir på detta sätt central och framhålls som en viktig utvecklingsfaktor för storregionen. Om människors inställning till förändringar utvecklas, kommer också regionen att utvecklas.

I *Skånsk Livskraft* står att läsa att utvecklingsprogrammet för regionen vill värna "den skånska identiteten". Här har bl.a. Skånes kultur och värdegemenskapen betydande uppgifter. Med strategin "Håll samman Skåne" skall de gemensamma tillgångarna och värden som existerar i Skåne bevaras till kommande generationer. Skåningarna skall få "ett gott liv med framtidstro" (s 15). Det skrivs här om att alla delar av Skåne skall ha tillgång till en gemensam regionidentitet. Det är alltså den nya storregionens uppgift att skänka medborgarna detta. Resonemanget är likt det man hittar i *RUS*.

I *RUS* talas om "Det goda livet" som innebär en vision om att medborgarna skall vara delaktiga i samhällslivet och känna trygghet. Regionen skall erbjuda en attraktiv livsmiljö med bl.a. ett starkt näringsliv, många utbildningsalternativ och ett rikt kulturliv (s 5). Kultur anses alltså som en viktig beståndsdel när en attraktiv region byggs upp. "Det goda livet" inbegriper arbete, hälsa, kompetens, utbildning och ett kulturliv (s 5).

2.2.2 Utvecklingsdokumentens syn på vad ett kulturutbud kan tillföra regionen och regionens medborgare

Den första delfrågan lyder som följer: Vilken funktion kan olika kulturyttringar fylla i ett samhälle? Här fann jag följande påståenden:

I *Rupen 99*, Kalmar, anses att ett kulturutbud kan vara viktigt för att berika invånarens liv och stimulera till ett deltagande (sid 8). Enskilda personer kan genom kulturyttringar komma att uppleva identitet, sammanhang och ett kulturliv kan skapa mening i tillvaron. I förlängning kommer detta hela samhället till del när ett öppet, demokratiskt och nydanande klimat skapas i regionen. Här beskrivs kulturlivets roll som en utvecklare av både den enskilda människan och av regionen i stort. Detta "välmående" skapar en attraktiv region, både för dess invånare och utåt sett, mot omvärlden (s 9). Kulturlivet skall gynna "upplevelse- och kvalitetsturism" (s 21-22). Inom bibliotek och folkbildning skall en del av regionens utbildningsbehov samlas upp (s 23). Kulturen sägs ha en viktig plats i regionens utveckling. Ett kulturutbud förmår stimulera nytänkande och ge stöd till förändringsprocesser (s 4). Även internationellt sätt kan kulturyttringar skapa en öppenhet och ett utbyte (s 8).

Enligt *Skånsk Livskraft* kan ett rikt kulturliv ge upplevelser, insikter och utveckling för den enskilda människan och kan stärka folkhälsan. Men även ett mer direkt regionalt utvecklingsperspektiv kommer till tals, där kulturlivet är viktigt för att skapa en attraktiv region som förmår attrahera både privatpersoner och företag (s 7-8) och där kulturarbete benämns som en "mjuk" infrastruktur som är tillväxtskapande (s 18). Ett kulturutbud förmår främja en inom regional utveckling. Regionens alla delar kan bli attraktiva och tillväxt kan ske. Lokal och regional identitet kan främjas. Även internationellt kan kulturutbudet fungera som "dörröppnare" (s 21).

I *RUS* sägs att ett kulturutbud kan ge medborgarna personlig utveckling, gemenskap och att identitet kan skapas. Kulturlivet kan förena regiondelar. Kulturutbudet kan också vara viktigt för regionen som helhet då kulturarv och historia skapar en regional identitet (s 15). Turismen är viktig för regionen, och finns med som mål 7 i de 10 punkter som utvecklingsstrategin vill peka på. Här beskrivs kulturturism som ett sätt att erhålla tillväxt och utveckling för regionen (s 7). Vidare står att läsa i *RUS* att det finns starka kopplingar mellan kultur, turism och näringslivsutveckling. Den internationella klass som idag finns på en del kulturinstitutioner skall utvecklas ytterligare för att kunna marknadsföra regionen.

Regional utveckling behandlar förhållanden som syftar till att utveckla det inomregionala tillståndet. Den andra delfrågan är följande: Kan kulturyttringar och regional utveckling ha något samband?

I *Rupen 99* beskrivs det regionala tillväxtavtal som existerar inom länet. Ett av de områden som anses tillväxtskapande och på det sättet arbetar för en regional utveckling är musik- och upplevelseindustrin (s 10). Ett annat område som framhålls som speciellt utvecklat i regionen är Design och Form. Här kan glastillverkning vid Orrefors eller Kosta Boda nämnas som exempel. Regionen vill få till stånd ett närmare samarbete mellan olika designpotentialer. Detta för att söka tillväxt för både immateriella och materiella värden (s 20). I *Rupen 99* beskrivs även det konstnärliga utvecklingsarbete som det finns intentioner att genomföra. Bl.a. ska begreppet Kalmarakademien utvecklas till att bli en mötesplats för kultur och vetenskap. Förutom dessa förbindelser mellan regional utveckling och kultur kan nämnas de ovan beskrivna tankarna om att kulturen har en given plats i en regional utveckling genom sin möjlighet att stimulera nytänkande och vara ett stöd vid samhällsförändringar (s 4). Även det faktum att regionen vill verka för en attitydförändring,

där kreativitet och förändringsbenägenhet tas tillvara, anknyter till detta (s 13). Det finns hos regionen en vilja att utveckla de specifika kulturyttringar som redan finns. Hulstfedsfestivalen visar enligt *Rupen 99* på musikbranschens genomslagskraft. Regionförbundet vill satsa på musikindustrin, som anses tillhöra en ”ny” snabbväxande näringsgren (s 189). Här tycker jag att en förbindelse mellan kulturyttringar och olika produktivitets- och lokaliseringseffekter blir synlig. När det gäller Design och Form området nämns både de materiella och de immateriella värden som ligger i en utveckling. Här kan man tänka sig att det kulturarv som t.ex. finns i glastillverkningen är en källa till regional identitet. Båda dessa branscher kan gynna den regionala utvecklingen, fast som det beskrivs här, ur olika synvinklar. Även de tankar som uttrycks i utvecklingsprogrammet om den regionala kulturpolitikens förmåga att utveckla det kreativa klimatet i länet, visar att kulturlivet i Kalmarregionen tillmätts en betydande och mångsidig roll för regionbygget.

I *Skånsk Livskraft* beskrivs att mångfald och kvalitet t.ex. vad gäller kulturlivet skall göra det attraktivt att leva och verka i regionen för enskilda människor, företag och organisationer (s 13). Men även hela Öresundsregionens utveckling till en europeisk knypunkt omtalas, där trafik, kommunikation, handel och kultur skall vara tillväxtskapande (s 8). Om regionen görs attraktiv för medborgarna kan detta gynna en regional utveckling. Bl.a. kan nya arbetstillfällen skapas. I detta dokument märks också en orientering mot Öresundsregionen. Det talas snarare om kontakter med denna region än om en inriktning mot övriga Sverige (s 7).

I *RUS* skrivs att turismen som näring är starkt bunden till regionen och att denna turism är beroende av kulturturismen (s 7). Exempel på västsvenska produktionssystem som genererar nya arbetstillfällen är de ”mjuka” verksamheterna nöjen, film/media och kulturproduktion (s 14). Dokumentet slår fast att kulturlivet är vitaliserande för hela regionen. Det bidrar till utveckling och gemenskap. På detta sättet sammanlänkas olika regiondelar och folkgrupper (s 15). I detta utvecklingsprogram talas det om sambandet mellan regional utveckling och kultur vad gäller lokaliseringvinster, dvs. att nya företag kan frambringa nya arbetstillfällen (ibid). En ”utvecklad turism” innebär bl.a. att kulturturismen utvecklas, vilket kan ge upphov till nya arbetsmöjligheter (s 7). Det verkar anses värdefullt att kulturyttringar kommer regionen och samhället till godo på det sätt att en ökad livskvalitet skapas. Kulturlivet anses också kunna skapa en gemensam identitet i regionen (ibid).

En annan faktor som anses betydelsefull för en regions utveckling, är det förhållande regionen har till omvärlden, d.v.s. hur pass konkurrenskraftig regionen är. Sista delfrågan i detta kapitel lyder som följer; Kan kulturyttringar och regional konkurrenskraft ha något samband? Dokumenten besvarar denna fråga på följande sätt:

I *Rupen 99* skrivs om den attraktiva bild som regional kulturpolitik kan hjälpa till att förmedla (s 9). De konkurrensfördelar som går att utveckla ur nyare branscher, däribland musikindustrin framhålls. Även Design och Form området är en bransch som kan utveckla samarbeten och nätverk för att säkerställa länets konstnärliga profil internationellt (s 20). Som jag skrivit ovan söker man använda de tillgångar som redan finns i länet, för att profilera den regionala särarten.

I *Skånsk Livskraft* skrivs det att Europas inre marknad tillsammans med regelsystem som skapar internationella handelsorganisationer minskar betydelsen av det nationella perspektivet. En region som Skåne konkurrerar snarare med andra regioner än på det nationella planet. Genom den kontakt som Skåne har med Öresundsregionen ökar konkurrensfördelarna. Här är kulturen en viktig aspekt att räkna med (s 7). Den skånska identiteten och kulturen skall hjälpa till att profilera Skåne och att marknadsföra landskapet. En långvarig hållbar tillväxt, även när det gäller kultur skall skapa en konkurrenskraftig region (s 13). Skåne-regionen visar även i denna del av dokumentet att orienteringen mot Öresundsregionen är stark och att det anses naturligare att samarbeta eller konkurrera med sina närmaste grannar, än med nationen i stort. En regional identitet framhålls som en konkurrensfördel genom att man på detta sätt särskiljer sig från andra regioner.

Även i *RUS* pekas på de allt mindre kopplingar regionerna får till nationen men även till hemregioner. Här framhålls internationaliseringen som viktig ekonomiskt, mentalt och kulturellt (s 8). Kulturlivet skall vara en del i den internationella marknadsföring som regionen gör. Regionen kan på detta sättet placeras på "världskartan". Filmen är stark i Västra Götalandsregionen och branschen skall utvecklas till att bli den ledande i norra Europa. Även när det gäller Design och Form vill regionen verka för att fortsätta vara den starkaste i Norden. Kulturen skall även inom landet attrahera såväl människor som företag (s 15). För turismen har kulturen en viktig uppgift att fylla, dels vad gäller kulturturism där kulturarvet kan bli en attraktion för regionen (s 15), dels med avseende på en "utvecklad turism" som bl.a. innebär att Västra Götaland kan erbjuda evenemang och attraktioner. På detta sätt skall regionen marknadsföras (s 16).

2.2.3 Utvecklingsdokumentens syn på hur regionens kulturpolitik förs ut till kommunföreträdare och till medborgare

Denna fråga har jag delat upp i två delfrågor. Den första frågan är formulerad på följande sätt; Hur fungerar det kulturpolitiska samarbetet med kommunerna?

I *Rupen 99* står att läsa att regional kulturpolitik söker ett samspel med alla aktörer inom kulturområdet, däribland offentlig verksamhet. För övrigt kan man läsa att Kalmar län består av "naturligt" sammanhängande områden. Dessa utgör en utgångspunkt för interkommunal samverkan (s 9). Det tycks som om det inomkommunala samarbetet skulle leda till starka konstellationer inom regionen, något som förespråkas från regionalt håll (ibid, s 16ff).

I *Skånsk livskraft* betonas inte speciellt ett kulturpolitiskt samarbete, däremot nämns att bl.a. kommunerna har ansvar för de konkreta insatserna som planeras i programmets anda. Det finns i Skåne ett antal kommunala samarbetskommittéer som arbetar med kommunalt gränsöverskridande frågor. Enligt utvecklingsprogrammet bör detta samarbete utvecklas, för att förstärka de tillgångar som finns inom kommunerna (s 17).

I *RUS* betonas att ett samarbete mellan olika instanser, bl.a. mellan lokal och regional nivå krävs för att en regional utveckling skall komma till stånd. Det anses viktigt att "etablera partnerskap och samverkan i regionen, genom att exempelvis stärka samarbetet med olika utvecklingsaktörer, regioner, kommuner, företag..." (s 17).

Den andra delfrågan ställer följande fråga. Sker det några prioriteringar vad gäller kulturpolitiken?

I *Rupen 99* står att stad och landsbygd lever i ett ömsesidigt beroendeförhållande. Det är viktigt med en balanserad utveckling vad gäller bl.a. ett brett kulturutbud och en god miljö. Hela länet skall utvecklas så det blir attraktivt att bo där (s 13). Kulturen skall vara en drivkraft i hela regionens utveckling, där ord som gränsöverskridande och lokal profilering skall tas i bruk (s 8).

I *Skånsk livskraft* kan man läsa att det är viktigt att i kulturpolitiken främja den inomregionala balansen vad gäller tillväxtpotentialer och attraktionskraft (s 21).

RUS beskriver hur kulturlivet skall vara tillgängligt i hela regionen. Kulturpolitiken skall se till att det finns en tillgänglighet i regiondelarna och att en utveckling av kulturlivet sker (s 15).

Alla tre dokumenten anser det viktigt att olika regiondelar får ta del av kulturutbudet. De är däremot inte så konkreta om hur detta ska gå till. Kanske är detta inte så märkligt med tanke på att det är utvecklingsprogram jag studerar, där inga direkta åtgärder nämns.

2.3 Intervjuundersökning med kulturpolitiska aktörer från Västra Götalandsregionen

Jag har intervjuat fem aktörer inom den kulturpolitiska sfären på regional nivå i Västra Götaland. Därbland respondenten från Moderaterna och två politiker som sitter i kulturnämnden; Vivi-Ann Nilsson, (s) och Jeanette Rigné, (v). Den fjärde respondenten, Gunnel Suu, (c), är medlem i beredningen. I Västra Götalandsregionen består kulturberedningen av 15 ledamöter från kulturnämnden och 12 ledamöter som representerar de olika kommunerna, varav Suu är en. Det är kulturberedningen som diskuterar och lägger fram förslag till stora principiella riktlinjer. Suu är även en av tre representanter i Presidiet, där för övrigt kulturnämndens ordförande och vice ordförande ingår. Presidium definieras i *Prismas främmande ord* som styrelse (1984 s 39) och presidets uppgift i Västra Götalandsregionen är att förbereda sakfrågor och sammanställa beslutsunderlag, som innan sammanträden skickas ut till berörda ledamöter. Förutom dessa fyra personer har jag även intervjuat kulturchefen för Västra Götaland, Kerstin Quentzer. På grund av tidsbrist vid intervjutillfället med Kerstin Quentzer hann jag inte ställa alla intervjufrågor, utan fick göra ett urval. Jeanette Rigné bad att få göra intervjun skriftligt. Hennes svar på frågorna är också mer kortfattade än de övrigas. De övergripande frågeställningarna i följande kapitel sammanfaller med dem i delkapitlet ovan. Dessa frågeställningar har också, i enlighet med tillvägagångssättet i dokumentundersökningen, delats upp i delfrågor.

2.3.1 Respondenters syn på hur det regionala kulturpolitiska uppdraget avgränsas

Respondenterna har under denna fråga fått besvara följande två delfrågor: Vad innebär regional kulturpolitik? Kan en storregion påverka kulturlivet positivt eller negativt?

Respondenten som representerar Moderata samlingspartiet i denna undersökning säger följande:

Regionpolitik är bl.a. att stötta, samordna, vidareutveckla det redan befintliga kulturlivet. Även att initiera kultur. Regional kulturpolitik skall inte utföra, utan ha en övergripande roll. Man skall närma de institutioner som finns till varandra. De kompetenser som finns i regionen skall befrukta varandra.

Det som kännetecknar storregiontanken är att det hanteringsmässigt är annorlunda. Det är jobbigt med en stor region med så stora avstånd. Det är en process att finna gemensamma nämnare, samtidigt som man inte skall förkväva de differentierade, varierade regiondelarna. Man skall söka undvika likriktning, istället ha en stor respekt för olikheter. Det är viktigt att söka ett samarbete på naturlig väg, inte framtvinga det.

Den andra respondenten är Vivi-Ann Nilsson. Hon representerar Socialdemokraterna i Västra Götalands kulturnämnd. På ovanstående frågor svarade hon följande:

Inom regional kulturpolitik, och då med avseende på kulturnämnden, är det viktigt att skaffa sig en kunskap om det kulturutbud som finns i regionen. Vi skall vara goda marknadsförare gentemot partivänner och även mot andra människor. På något sätt skulle detta kunna bli kittet i att hålla ihop regionen.

Tidigare var jag mer positiv till storregiontanken än jag är idag. Anser dock att de fördelar som finns är att man får mer kännedom om vad som sker ute i de olika regiondelarna. Det är helt enkelt lättare att få reda på fakta. Däremot är det en nackdel att det kan bli dragkamp mellan olika delar av regionen. Ur ett Göteborgsperspektiv har det förändrats mycket sedan regionen bildades, vi har lämnat ifrån oss mycket. I kulturnämnden är det mycket diskussioner om centrum och periferi.

Gunnel Suu som representerar Centerpartiet i Västra Götalands kulturberedning är den tredje respondenten. Suu svarar följande på ovanstående frågor;

Regionen finns som ersättare för landstingen. Allt och lite till finns med i regionens åtaganden. Men det inte säkert att en institution eller organisation som har åtnjutit ett lokalt stöd plötsligt blir en regional institution, om det forna stödet skulle utebli...Det som kännetecknar regional kulturpolitik är de uppdrag som institutionerna får. Uppdragen reglerar hur stora de tilldelade resurserna är och hur dessa ska fördelas. Det "regionala tänkandet" genomsyra dessa uppdrag. D.v.s. det gäller inte att gå in och ersätta...utan vara en bro mellan stat och kommun.

Storregiontanken har varit positiv för kulturens del. Man har hittat en helhetssyn, att man tar med detta med kultursatsningar och hittar en samverkan där också. Det är framförallt institutioner som gör gemensamma kultursatsningar, men också studieförbund. Avståndet i regionen är däremot ett hinder. Det blir långa resor för tjänstemännen.

Jeanette Rigné representerar Vänsterpartiet i Västra Götalands kulturnämnd. Hon besvarar de aktuella frågorna på följande sätt;

Det som kännetecknar regional kulturpolitik och vad det regionala kulturpolitiska arbetet innebär är något som kommer att preciseras i den kommande kulturstrategin.

Det nya storlänet har inneburit att kulturnämndens uppgifter har förändrats. Nu finns det mer pengar och större samverkan och samordning. Fördelarna med detta är att kulturlivet integreras med kollektivtrafiken, miljöfrågor och den regionala utvecklingen. Däremot är det svårt, att för kulturens del, se några nackdelar med sammanslagningen.

Slutligen har jag intervjuat Västra Götalands kulturchef Kerstin Quentzer. Hon är administrativ chef för tjänstemännen och beskriver sig själv som kulturnämndens ”stabschef”, med andra ord den person som bereder uppdrag åt kulturnämnden. På grund av respondentens tidsbrist vid intervjutillfället, fick jag inte möjlighet att ställa dessa frågor så utförligt som jag hade önskat. Men av de svar jag fick kan man ändå utläsa vad regionalt arbete kan komma att betyda. Quentzer besvarade frågorna på följande sätt;

Det är en intressant utveckling att regionerna blir mer självständiga. Det finns en vilja att samarbeta mer med andra sektorer. Men det har varit ett ganska stort arbete att ta sig in i det här. Städa upp, få regelverket att stämma. Vi kommer in med fyra huvudmäns sätt att bära sig åt. Man kan inte bära sig olika åt, t.ex. vad gäller studieförbund från Skaraborg och ifrån Älvsborg. Bara att ta sig igenom, att lära sig; vad är det här för något? Det har fått ta det här året. Det kan ligga problem att syssla med både stordrift och småföretagsamhet i samma bransch.

Quentzer besvarar inte vid intervjutillfället frågan vad storregionen kan betyda för kulturen. Däremot i en intervju i Göteborgsposten svarar hon följande på frågan om det kan komma något gott ut av koncentrationen av resurser och av sammanslagningen till det nya storlänet (Byström 1999-05-12, s 55). Väl medveten om en artikels eventuella subjektivitet, vill jag ändå här diskutera hennes tankar:

Ja, men det dröjer. Först måste man ta sig igenom de fem s:en; samtal, samsyn, samverkan, strategi, och struktur. I dagsläget samtalar vi med varandra, inom inte alltför många år lär man komma fram till en samsyn och sedan är det bara tre steg kvar innan effekterna verkligen börjar synas.

Av dessa svar kan man dra slutsatsen att respondenterna ser relativt likartat på det regionala kulturella uppdraget, men när ovanstående politiker målar fram visioner av kommande förda kulturpolitik, så är Quentzer den som mest berör den samverkan som håller på att utarbetas i den nya regionen.

2.3.2 Respondenters syn på vad ett kulturutbud kan tillföra regionen och regionens medborgare

För att skapa en utgångspunkt för fortsatt läsning, skall jag kortfattat repetera vad instrumentell kultur står för. När man söker använda kulturen som ett medel för att uppnå ett mål utöver kultur förhåller man sig instrumentellt till kultur (Spilling 1991, s 494).

Den första och andra delfrågan under denna frågeställning är: Vilken funktion kan olika kulturyttringar fylla i ett samhälle? Kan kulturyttringar och regional utveckling ha något samband? Nedanstående svar anser jag besvarar bägge dessa frågor.

Respondenten från Moderaterna poängterar att kultur har en förädlade, personlighetsutvecklande kraft. Hon säger vidare:

Det existerar en funktion av kultur som lokaliseringsfaktor, men det viktiga är att kulturen tillmäts ett egenvärde. Det är inte bra att använda ett instrumentellt tillvägagångssätt bara för att nå en sidoeffekt, mätt i ekonomiska termer...det primära är att ge invånarna ett bra varierat kulturutbud...det andra blir en konsekvens; en attraktiv region både inom och utom landet. Detta drar till sig turister och besökare.

Vivi-Ann Nilsson (s) talar om kulturens värde och om kultur som fundament för demokrati. För övrigt säger hon

...det är inte fel att kulturen drar hit turister, men detta är inte det viktigaste...det viktigaste är ett bra samhälle att leva i, inte t.ex. exportinkomster från musik.

Gunnel Suu (c) betonar kulturens plats som kultur, hävdar kulturens värde och visar på kulturens plats som regional utvecklingsfaktor. Hon fortsätter:

Det är svårt med detta tankesätt fortfarande...Förr var kultur lika med konst. Det finns många syften med kultur; instrumentellt ekonomiskt, som demokrativerktyg...vi gör inte på samma sätt längre

Jeanette Rigné (v) gör ingen tydligt åtskillnad mellan kulturens olika roller. Hon säger:

...man kan nå demokrati med kultur och man kan använda den instrumentellt. Kultur kan för eftersatta grupper bli ett lyft och en nystart...binder människor samman, ger inspiration och nya infallsvinklar. Både spetskultur och breddkultur gör att Västra Götaland blir ett attraktivt område för turism och nyskapande”

Slutligen har jag frågat kulturchef Kerstin Quentzer vad hon anser i denna fråga. Hon talar om att det är viktigt att hävda livskvaliteten och delaktigheten, samt att kultur har en egenskap som demokratiutvecklare. Hon säger för övrigt:

...skapande och brukande är också bas för mycket ekonomisk verksamhet, kultur som arbetskraft, temperaturhöjare i näringslivet...så får jag ihop det

Respondenterna resonerar slutligen kring den sista delfrågan, som diskuterar om kulturyttringar och begreppet regional konkurrenskraft kan ha något samband?

Respondenten från Moderaterna förklarar ovanstående begrepp på följande sätt:

Konkurrenskraft är en näringspolitisk ekonomisk term. Egentligen ligger denna fråga utanför kulturområdet. Men det primära, det som ligger i botten är att ge invånarna ett varierat kulturutbud.

Hon fortsätter:

Kulturen får som konsekvens att en attraktiv region skapas, både inom och utom landet. Detta drar med sig turister och besökare. Vilket i sin tur gör att människor vill komma till regionen, människor från andra länder. Dessa möten för med sig något nytt.

Vivi-Ann Nilsson (s) förklarar regional konkurrenskraft som följer:

Sverige är indelat i olika regioner. Det är viktigt att Västra Götaland har så bra förutsättningar inom olika områden, så att vi kan hävda oss mot t.ex. Stockholmsregionen och Malmöregionen. Att folk skall trivas här, att vi kan få företag att etablera sig här, att bli en framgångsrik region på alla vis.

Kultur kan öka regionkraften på det sättet att människor mår bra. Så utvecklas ett samhälle bättre...när företag skall etablera sig i olika områden tittar de också på kulturutbud och konstutbud. Vi kan dessutom locka turister.

Gunnel Suu (c) förklarar uttrycket konkurrenskraft så här:

Konkurrenskraft är att man vill dra till sig välutbildad arbetskraft genom att erbjuda ett brett kulturliv...mer en term som hänger ihop med attraktion. Det är mer som en ekonomisk term.

Suu binder ihop, som hon säger, en ekonomisk term; konkurrenskraft med attraktion. Attraktion är en term som bl.a. i Landstingsförbundets regionprogram har används för att visa på kulturens nya roll som "lockbete" för t.ex. en region (*Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd*, 1994, s 71).

Jeanette Rigné svarar följande på frågan om betydelsen av konkurrenskraft:

Konkurrenskraft är ett sätt för Västra Götaland att hävda sig och att ses som en attraktiv region att bo och verka i. Kulturen kan öka en regions konkurrenskraft genom att "Det goda livet" skapas. Detta är regionernas mål för sin verksamhet. Både spetskultur och breddkultur gör att regionen blir ett mycket attraktivt område för turism och företagsetablering.

"Det goda livet" är en vision som enligt *En region att leva i, RUS* (1999, s 5) bl.a. förklaras som möjlighet för regionens alla delar att blomma, rätten till utbildning, kulturliv och arbete, en hållbar ekologisk utveckling och ett tillvaratagande av båda könen samt invandrares kompetens. När uttrycket konkurrenskraft fördes på tal, blev det bland de flesta respondenter en större diskussion om kulturens ekonomiska och attraktiva sidor.

2.3.3 Respondenters och informanters syn på hur regionens kulturpolitik förs ut till kommunföreträdare och medborgare

Regional kulturpolitik beslutas regionalt, men utförs ute i kommuner. Av den anledningen kan det vara av intresse att höra hur respondenterna ställer sig till delfrågan; Hur fungerar det kulturpolitiska samarbetet med kommunerna?

Respondenten från Moderaterna svarar följande om kommunernas inflytande över regionens kulturpolitik:

Kommunerna har inget formellt inflytande över regionens kulturpolitik...Det pratas mycket om pengar. Kommunernas påverkan står i proportion till de pengar de bidrar med. Det är framför allt människor vid möten som påverkar.

Vivi-Ann Nilsson (s), kommenterar kommunernas inflytande på nedanstående sätt:

Kommunerna har inflytande på det sättet, att det samma dag det på eftermiddagen skall hållas ett nämndsammanträde i kulturnämnden, under förmiddagen hålls ett sammanträde med företrädare för kommunerna. På så sätt får kommunernas representanter, det är kommunalråd eller sådana som sitter i kulturnämnden i hemkommunen, ett inflytande. Dessa diskussioner förs regelbundet, vi går igenom de stora frågorna, nu skall vi arbeta med den kulturpolitiska strategin så att vi gör det tillsammans på ett bra sätt. Däremot diskuteras inte bidrag och sånt.

Genom Nilssons beskrivning förstår man att beredningens ledamöter i regel även har förtroendeposter i respektive kommun.

Gunnel Suu, (c), diskuterar kommunernas inflytande på följande sätt:

Innan kulturstrategin läggs fram, skall det vara ett möte med kommunerna. Strategin kommer också att gå på remiss till kommunernas kulturnämnder. Kommunerna har inget inflytande och kan inte ställa krav, men man kan hitta en samverkan.

Enligt Jeanette Rigné (v), ser samarbetet ut som följer:

Kommunerna har inflytande över regionens kulturpolitik på det sättet att kulturberedningen består av kommunpolitiker. För övrigt sitter det kommunpolitiker även i nämnden. Nämnd och beredning diskuterar frågor tillsammans, som nämnden sedan beslutar om.

Det verkar finnas en uppfattning om att kontakt med kommuner regelbundet tas och skall tas i kulturberedning. Det talas inte om att några direkta kontakter har tagits mellan region- och kommunpolitiker ute i kommunerna. Däremot har kulturchef Quentzer enligt respondenterna, haft en del kontakter med Kommunförbunden.

Kerstin Quentzer betonar betydelsen av kommunernas inverkan på kulturpolitiken. Hon säger:

Det är av avgörande betydelse med ett samarbete med kommunerna, speciellt på kulturområdet. I motsats till sjukvården där landstinget bär ansvar mot den enskilda medborgaren, bär kommunerna ansvaret på kulturområdet. Det kommunala ansvaret ligger alltid till grund när man arbetar med regional kulturpolitik. Kommunerna har inflytande över regionens kulturpolitik via beredningen där de har valt representanter. Dessa har ingen riktig naturlig förankringsprocess bakåt. Det är inte så hemskt enkelt att veta vad man företräder, och göra detta på ett bra sätt. Men de gör vad de kan.

Quentzer är den av respondenterna som diskuterar kulturberedningens ledamöters förankringsprocess. Ledamöter i beredningen är valda av respektive parti och inte av kommunerna.

För att få en mer mångsidig bild av samverkan mellan regionen och kommunerna när det gäller kulturpolitik så kontaktade jag två representanter för den kommunala kulturplaneringen. Båda innehar betydelsefulla positioner i sina respektive kommuner och kan ge en samlad bild av samarbetet med regionen. Den ena personen, som här benämns representant A, arbetar i en kommun med mindre tätorter och inga kulturinstitutioner, medan den andre personen, representant B är verksam i en större kommun med ett antal kulturinstitutioner innanför kommungränsen. Båda efterlyste en regelbunden dialog med regionen. Den kontakt som hittills tagits var när diskussionsunderlaget till den kommande kulturstrategin lades fram. Förutom detta har de blivit inbjudna till *Låt kulturen blomma*, den 16/3 2000 på Stadsteatern i Borås. Detta var ett seminarium som behandlade kulturens roll i samhället. Båda tyckte att detta var ett bra initiativ, och de önskade ett samarbete med regionen. Det gick att spåra en skillnad i de båda kulturaktörernas inställning. Den representant som företrädde en kommun utan kulturinstitutioner, representant A, tyckte att samarbetet med Regionbiblioteket och Musik i Väst fungerade bra, att det fanns ett önskemål om samarbete, men att kommunen absolut ville sköta sina interna angelägenheter utan inblandning från regionen. Representant B hyste större farhågor angående den regionala kulturpolitikens vilja till rättvis spridning av kultur. Han hävdade att den geografiska placeringen av kommunen i regionen inverkar på tilldelningen av regionala kulturpengar. Representant B menade att en satsning på kulturutbudet i en storstad ofta kombinerades med en satsning på ett kulturutbud som låg ”längre bort” i regionen. En kommun som befann sig ”för nära” en storstad kunde dock ha vissa svårigheter att bli uppmärksam. Men han såg det som positivt att den större regionala nivån förde med sig en vilja hos kommuner att utveckla den lokala kulturen och att s.k. subregioner kunde utvecklas och blomstra. Han ansåg också att det låg en svaghet i det sätt på vilket kommunrepresentanterna i kulturberedningen var utsedda.

I Sven Nilssons bok *Kulturens vägar* diskuteras den effekt som det nya regionprogrammet *Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd* har haft för regionerna. Här poängteras betydelsen av regional konkurrenskraft, vilket resulterar i ett arbete med att hävda regionens unika förutsättningar (1999, s 444). Utifrån detta resonemang är det intressant att fråga respondenterna om det tas hänsyn till olika regiondelar när man planerar kulturutbudet och om kulturlivet kan se annorlunda ut nära en storstad? Den sista delfrågan ställer i enlighet med detta resonemang frågan: Sker det några prioriteringar vad gäller kulturpolitiken?

Respondenten från Moderaterna svarar att:

Det står kulturnämnden fritt att prioritera eftersatta områden inom regionen. Det ingår i kulturnämndens uppdrag. Kultur ska vara tillgänglig för alla regionens invånare. Kulturnämnden måste ha det uppdraget och friheten att göra det....det kan vara en risk att storstäders närområden kommer bort. Kulturellt sett. Man måste prioritera. Dalsland och Skaraborg har ett mer begränsat kulturutbud än Göteborg... Göteborgs kranskommuner ses kanske som en integrerad del av Göteborg.

Vivi-Ann Nilsson(s) anser att:

Hittills upplever jag inte att vi planerat efter hur de olika regiondelarna ser ut när ett kulturutbud sammanställs. Hittills har det varit ” först till kvarn” o.s.v. De som varit aktivast har också fått mest...Det kan vara en risk att områden i närhet till storstad får mindre kultur. Göteborg ger mycket pengar till kulturen. Andra kommuner kan åka snålskjuts på stora städers kulturutbud.

Gunnel Suu (c) svarar följande:

Det är svårt att gå in och prioritera speciellt stöd, åtgärder för kultur inom eftersatta, krisdrabbade områden. Regionen kan aldrig gå in och ersätta den kommunala kulturen. Man måste verka tillsammans med det som redan finns...man kan samarbeta med arbetsförmedlingen...jag tror att man kan göra speciella kultursatsningar”

Det kan finnas en risk med närområden till storstäder. I Göteborg finns allt och rätt så nära, om man tar Skaraborg.., nej, det ska inte vara så, man måste hitta ett rättvisesystem. En del orter kan ligga på ”fel” plats för nära en storstad, för regionens åtaganden. Men så är det ju när man går in i regionen, det är lättare att i inledningsskedet fortsätta med det som redan finns.

Jeanette Rigné (v) anser följande om kulturnämndens benägenhet att stötta vissa regiondelar:

Kulturnämnden kan i sina uppdrag prioritera vissa organ, eller institutioner som är belägna på speciella geografiska platser. Men det har inte gjorts inför år 2000. I kulturnämnden diskuteras hur man skall ge akt på vad olika regiondelar behöver för kulturutbud. Frågor som var, när och hur kulturen skall utövas i Västra Götaland tas det ställning till.

Kerstin Quentzer slutligen svarar som följer:

Det finns andra möjligheter att stödja i stödområden. Mer pengar helt enkelt. Medel till dessa områden är alltid tidsbegränsade, man vill få igång projekt...det kan vara intressant att få en förnyelse av näringslivet. En kulturbaserad verksamhet kan vara intressant... Det kan vara av intresse med kultur för småföretagare och kulturen kan stärka kreativiteten. Många ungdomar kan se att det finns andra möjligheter. Få inspiration. Kultur kan fungera som ”eye-opener”.

2.3.4 Intervju med Lena Skoglund, förvaltningschef för Regionbiblioteket i Västra Götalandsregionen

För att kunna relatera regional kulturpolitik till en praktisk verklighet, har jag varit i kontakt med Lena Skoglund, förvaltningschef för Regionbiblioteket. Det frågeformulär som användes vid denna intervju finns redovisat som bilaga 4. Några av frågorna föll vid intervjutillfället bort.

Skoglund menar att Västra Götalandsregionen är ett politiskt projekt som har initierats av näringslivsrepresentanter i Västsverige och som sedan har presenterats för politiker.

Tillblivelsen av regionen är ett sätt att möta en stark Stockholmsregion och ett Skåne som exploderar starkt i.o.m. Öresundsbronns tillblivelse.

I Skåneregionen existerar något som kallas kulturpåse. Detta innebär att alla de statliga kulturpengar som tidigare tillföll institutioner numera ges direkt till regionen. Sedan får Skåneregionen dela ut dessa medel efter eget gottfinnande. Västra Götalandsregionen vill inte ha en liknande lösning, utan de statliga medlen är här specificerade när de kommer till regionen. Skoglund menar att den nya kulturnämnden kanske kan behöva stöd, det tar tid att lära sig hur institutionerna fungerar. Kulturrådet är här en garant för att ett kvalitativt urval görs. Västra Götalandsregionen vill behålla en öppen kommunikation med Stockholm. Denna kommunikation fungerar på bästa sätt om staten, regionerna och kommunerna kan samarbeta.

De flesta delar inom regionen fungerar bra och det sker sektorsöverträdande samarbeten, menar Skoglund. T.ex. träffas informatörer och chefer från skilda sektorer kontinuerligt. Tjänstemän och politiker har också tydligt definierade roller. Politikerna lägger sig inte i detaljarbetet, vilket annars kan ske på kommunal nivå där politiker är vana att ”peta”. Det är viktigt med ett samarbete över sektorsgränserna. Det gynnar den regionala utveckling, som i sin tur får människor att vilja bosätta sig i regionen.

Jag frågade vidare om det existerar något stödområde inom kultursektorn. Skoglund berättar att Regionbiblioteket arbetar mycket mot bibliotek i Dalsland. Mindre bibliotek skall få möjlighet att utveckla nya metoder som kan ge stöd åt distansstuderande. Målet är att ge människor möjlighet att tillägna sig en annan kompetens, vilket i förlängning kan ge större möjlighet till överlevnad på orten. Medel till denna verksamhet söks ur EU:s stukturfonder.

I *RUS* talas om visionen ”Det goda Livet”. Mål 6 i denna vision rör direkt kulturlivet men kulturen kunde naturligtvis ha varit mer tydligt preciserad anser Skoglund. I mål 6 anges enbart spetsfunktionerna. När man arbetar utifrån en kulturbudget måste man göra kulturella överväganden, och då ta hänsyn till både de kulturella spetsfunktionerna och basfunktionerna. Dessa två funktioner skall inte ställas emot varandra. Kanske går det vid ett tillfälle inte att expandera ett visst specifikt område inom kultursektorn. Detta behöver inte betyda att detta området glöms bort, snarare att en fokuseringen på det får komma vid ett senare tillfälle.

3. Diskussion

Denna uppsats granskar området regional kulturpolitik och vilken roll i samhället som kulturyttringar anses kunna fylla. Regionalpolitiken i Sverige idag verkar innebära något annat än för ett tiotal år sedan. Från att ha handlat om att regionalt föra ut en statlig politik via länsstyrelser, existerar det idag ett antal s.k. storlän med folkvalda politiska företrädare representerade i styrelser och fullmäktigen. Jag har varit intresserad av att undersöka hur regional kulturpolitik i en nybildad, självständig region kan gestalta sig och har därför valt att undersöka Västra Götalandsregionen. Jag har intervjuat ett antal aktörer ur den politiska sfären för att undersöka deras inställning till hur regional kulturpolitik skall bedrivas. Jag

har även sökt analysera tre olika utvecklingsdokument från tre nybildade regioner för att få en rikare bild av regionalpolitiskt tänkande. Det har också varit av vikt att få ett jämförelsematerial till intervjuerna. För att inte enbart få svar som kan relateras till en kulturpolitisk idédiskussion, har jag även ställt frågor om vilken kulturpolitik som planeras utföras i praktiken. Då med avseende på vilka kontakter som tas med kommuner och vad delregioner kan erhålla för kulturutbud.

Det går inte att fastslå några säkerställda slutsatser av undersökningsmaterialet. Förutom att peka på förhållanden som existerar i nutid, diskuteras även framtida visioner av respondenter och i dokument. Därför redovisas i uppsatsen snarare de tendenser som går att spåra i den kulturpolitiska sfären i Västra Götaland.

I detta kapitel kommer jag att knyta samman dokumentstudier och intervjuer, samt relatera materialet till teoretiska utgångspunkter och till forskningsöversikten. För att överskådligheten skall bli tydligare kommer jag, som tidigare i resultatredovisningen, att utgå från uppsatsens frågeställningar.

3.1 Avgränsning av det regionala kulturpolitiska uppdraget

Det regionala kulturpolitiska uppdraget beskrevs av flera respondenter och i de flesta utvecklingsdokument som att samordna, stötta, vidareutveckla, inspirera, sammanföra, ha ett övergripande ansvar samt vara en bro mellan stat och kommun. Regional kulturpolitik innebär både stordrift och småföretagsverksamhet konstaterar Kerstin Quentzer. Ovanstående svar korresponderar med den definition man finner i *Offensiv regional kulturpolitik*. Här beskrivs att det kulturella regionalpolitiska ansvaret innebär "...att utifrån ett varierat behov utveckla en mångsidig kulturverksamhet i syfte att främja länsinvånarnas kulturella jämlikhet, hälsa och livskvalitet liksom regionens förmåga till utveckling" (1991, s 13).

Det som av respondenter och utvecklingsdokument beskrivs som positivt när en storregion skall konstitueras, är den samverkan mellan olika kulturinstitutioner som kan uppstå, att det kan medföra att det finns mer pengar att röra sig med och att en samordning mellan kultursektorn och andra sektorer kan ske, när en regional utvecklingsstrategi skall utarbetas. Kulturpolitiken framhålls som betydelsefull för en regions utveckling. Dessa synpunkter finns även dokumenterade i Landstingsförbundets skrift *Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd*.

Det som däremot upplevs som negativt är svårigheten med en geografiskt stor region. Detta problem diskuteras också inom den geografiskt regionala forskningen. I *Regionalpolitiken : en ESO-rapport* står att läsa att den sociala kontakten mellan olika regiondelar kan bli svår att upprätthålla i en stor region. Även professor Björn Hettne berör detta förhållande, när han framhåller vikten av samarbete mellan olika delar av en region för att ett regionalt civilt samhälle skall utvecklas. Jag tror att det kan ligga en svårighet i att samla ihop olika landsdelar med olikartade kulturhistoriska bakgrunder och med olikartade landskapsbilder till en storregion. För att skapa en sammanhållen region poängterar bl.a. historiker Peter Aronsson vikten av en inom regionen gemensam identitet. Att ett kulturutbud och ett kulturarv förmår skapa en känsla av ömsesidig identitet framhålls i nästan all litteratur som redovisas i denna uppsats. Bl.a. i Västra Götalands utvecklingsprogram, *RUS*, i forskare

Olav R Spillings alster och i sociolog Göran Nylöf kriterielista över ett kulturutbuds samhälleliga bieffekter.

Andra faktorer som framhålls som problematiska i den nya storregionen Västra Götaland är det faktum att det kan bli kulturpolitisk dragkamp mellan olika regiondelar. Denna fråga verkar framför allt ha att göra med ett centrum- och periferiperspektiv, där respondenter från storstaden tenderar att värna "sitt" kulturutbud starkare än respondenter från mindre orter. Enligt några respondenter är politiker från storstadsområden mer benägna att värna kulturinstitutionerna, medan politiker bosatta på andra ställen i regionen ser till folkbildningstanken i högre grad. Kanske är det p.g.a. ovanstående som storstadspolitiker tycks vara mer skeptiska till storregiontanken än vad politiker från mindre orter verkar vara. Svårigheter med att hitta en enhetlig kulturpolitisk samsyn kan också ha något att göra med den kulturpolitiska omorganisationen som har skett, där det tar tid att utarbeta gemensamma riktlinjer.

Nilsson (s) konstaterar att Göteborg har fått lämna ifrån sig mycket till storregionen. Jag tycker att det verkar som om detta även skulle kunna innebära fördelar. Om regionen tar över huvudmannaskap för en institution innebär detta ett regionalt ansvar. Å andra sidan får kommunen ekonomisk draghjälp med en institution som visserligen är regional, men är placerad inom den egna kommunens gränser och på så sätt lättillgänglig för kommuninnevånarna. Ett exempel på en kommunal institution i Göteborg som får en stor del av sina medel bekostade av regionen är Göteborgs Stadsteater, närmare bestämt 31.500.000 kr för år 2000. Detta står att läsa i *Kulturnämndens uppdrag 2000 till institutioner*. I skriften står det att teatern ska vara en regional resurs i Västra Götaland. Göteborg Stadsteater ses som en institution som skall "...främja, säkerställa, och förbättra tillgängligheten för regionens medborgare till teater" (2000, s 9). I jämförelse kan nämnas att det vidare går att läsa i samma skrift att Göteborgssymfonikerna som ägs till 100 % av regionen får 49.000.000 kr år 2000.

Västra Götalandsregionen består av en sammanslagning av Älvsborgs län, Skaraborg län och Göteborg och Bohus län. Kulturchef Quentzer nämner arbetet med att samordna de f.d. organisationerna till en. Det existerar enligt kulturchefen olika organisationsbildningar som det gäller att jämka samman till en enda. Quentzer nämner de fem S:n som kulturpolitiker och ansvariga tjänstemän skall enas kring: samtal, samsyn, samverkan, strategi och struktur. Efter ett antal år har, enligt kulturchefen, en gemensam samsyn arbetats fram och resultaten av sammanslagningen till det nya storlänet blir synligt. Att olika organisationskulturer skall förenas till en enda, tar av förståeliga skäl lång tid. Jag tror att ökad information om kulturnämndens förehavanden skulle öka förståelsen hos regionens medborgare till varför sammanslagningen blir så pass tidsödande.

I Sven Nilssons bok *Kulturens vägar* beskrivs en utveckling från en kulturpolitik vars intentioner var att demokratiskt distribuera ett kulturutbud till en regional kulturpolitik vars syfte är att stödja en självständig regions utveckling. Även i Landstingförbundets regionprogram *Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd* betonas kulturpolitikens betydelse för den regionala utvecklingen. Kulturlivet skall fungera som "synliggörare" för de självständiga regionerna. Kulturpolitik blir nu med bl.a. kommunikation, kvalificerad arbetskraft och olika produktionsmiljöer ett medel att profilera en

region. Kulturlivet kan ses som en viktig aspekt av ”den regionala visionen”. Som exempel på detta karaktäriseras ”Den goda regionen” i *Regionalpolitiken : en ESO-rapport om tro och vetande*, som ett regionbygge som satsar på ett aktivt kulturliv. Kulturen sägs ge en kulturell identitet och regional självförlit. Att ett kulturliv förmår igångsätta kreativa element som kan bidra till att hantera kulturskillnader, känna gemenskap och samhörighet framhålls både av Svensson och Adolfsson och i *Vår skapande mångfald*. I *RUS* står att läsa om visionen ”Det goda livet”, vilket kännetecknas av ...”starkt näringsliv, stimulerande mötesplatser för utbildning och forskning, ett aktivt miljöarbete och ett rikt kulturliv”. Utveckling skall ske genom en regional mobilisering av gemensamma krafter. Där ses kulturen som en viktig beståndsdel. Kultur kan användas som en attraktionsfaktor som skapar ett intresse för regionen. Även Lindeborg framhåller kulturlivets utvecklande egenskaper, då hon betonar att kulturens förmåga att vara ”lönsam” nu upptäckts. I ovanstående böcker framhävs såväl kulturlivets immateriella som materiella fördelar.

Det verkar ha skett en perspektivförskjutning i den regionala kulturpolitiken. Från en kulturpolitik som prioriterade jämlikhet och delaktighet till en kultursektor som idag samarbetar med andra sektorer för att utveckla en samlad regional strategi, där intentionen är att nå en sån hög regional utveckling som möjligt.

De regionala självständighetssträvandena som uppstått under 1990-talet i Sverige har inte undgått kritik och den ökade betydelsen av regional kulturpolitik har fört med sig ett antagande om att statlig kulturpolitik snart har förlorat i betydelse. Kulturminister Marita Ulvskog befarar att detta för med sig en icke jämlik fördelning av kultur över landet och att det i längden skulle innebära en risk för demokratin. Regionföreträdare själva däremot, anser att den nya självständigheten just borgar för demokratin.

Trots den nya regionala självständigheten i Västra Götaland, så poängterar dock förvaltningschef för Regionbiblioteket Lena Skoglund att staten fortfarande tilldelar de regionala institutionerna inom Västra Götaland bidrag i form av grundbelopp. Detta till skillnad från den modell som finns i Skåne-regionen, där regionen tilldelas en ”kulturpåse”. Detta betyder att de kulturpengarna som tillfaller regionen inte är öronmärkta till vissa institutioner. Lena Skoglund anser att ”Västra Götalandsmodellen” innebär en garant för kvaliteten. Jag tycker denna modell visar att staten fortfarande har ett inflytande över den regionala kulturpolitiken, och vill gärna anta att detta innebär att det sker en rättvis fördelning av institutionernas kulturmedel i Västra Götaland.

3.2 Vad ett kulturutbud kan tillföra regionen och regionens medborgare

De olika regionernas utvecklingsprogrammen uppvisar en något differentierad inställning till den funktion ett kulturutbud kan fylla i regionen. *Rupen 99*, Kalmar, betonar kulturpolitikens betydelse, då ett kulturliv kan stimulera till nytänkande och flexibilitet. Människans utveckling verkar här vara grunden för ett samhälle i balans.

I *RUS*, Västra Götaland tycks kulturpolitiken vara något mer ekonomiskt inriktad. Förbindelsen mellan näringsliv och kulturpolitik framhävs och kulturlivets möjlighet att utveckla den mänskliga identiteten får en mer tillbakadragen position. I de mål som

Styrgruppen för kultur formulerade i *Rapport 1* syns en vilja att stärka möjligheter till eget skapande, att stödja fria bildningssträvanden och en accentuering av folkrörelsernas kulturella roll. En mer distinkt betoning av ett individrelaterat perspektiv på kultur kommer här till tals. Kulturnämnden i Västra Götaland arbetar under tiden som detta skrivs, med en kulturstrategi som längre fram skall presenteras för regionfullmäktige. Förhoppningsvis kommer denna strategi, till skillnad från utvecklingsstrategin, inte att betona de marknadsmässiga argumenten starkare än de mer individrelaterade.

I *Skånsk Livskraft* understryks både kulturyttringars förmåga att utveckla människan och att "sälja" regionen rent ekonomiskt. De ekonomiska argumenten får en något större plats rent utrymmesmässigt. Alla tre utvecklingsdokumenten framhåller kulturlivets tillväxtskapande faktorer för ett samhälle. Såväl ekonomiska som mentalt utvecklande förhållanden berörs. Tonvikten verkar dock ligga på den förbindelse som kan finnas mellan kultur och ekonomi. Kanske för att det kan vara svårt att konkret framhålla hur ett samhälle berörs mentalt av ett kulturutbud. Spilling menar att när det gäller "kultur som identitet", kan det vara svårt att se direkta samband mellan en utveckling och en satsning på kultur. Hur bevisar man att folk tänker, förstår och handlar på ett annat sätt än tidigare? Han menar dock att kulturlivet har stor betydelse som kreativitetsutlösare.

Om dokumenten utrymmesmässigt främst betonar de ekonomiska fördelar som kan utvinnas genom ett kulturutbud, vill respondenterna snarare moderera betydelsen av de ekonomiska aspekterna. I *Regional framtid* från år 1995 står att självständiga regioner syftar till att värna demokratin och att effektivisera näringslivet och resurser. Regionen skall göras konkurrenskraftig. Uttrycket "regional konkurrenskraft" definierar respondenterna som en ekonomisk term. De menar att ett kulturutbud kan gynna konkurrenskraften genom att skapa en region som människor trivs i och på det sättet skapa en attraktiv region som turister vill besöka. Kultur och ekonomi sammanbinds här. En del av respondenterna anser att det är svårt att använda en ny kulturpolitisk terminologi som sätts i samband med en regional utvecklingsstrategi och de flesta respondenterna föredrar att kalla de ekonomiska aspekterna av ett kulturliv för bieffekter. Istället poängteras andra faktorer såsom "kulturens egenvärde" och kulturyttringars förmåga att hos människor skapa en utveckling.

Jag undrar över den betänksamhet jag tycker mig märka hos respondenterna att framhålla en förändrad inställning till kulturlivet. Kanske spelar de effekter som Lindeborg nämner angående kulturens lönsamhet in här. Hon skriver att det ligger en fara i, att som kulturpolitiker hävda att "kultur lönar sig". Det kan resultera i situationer där politikerna måste rättfärdiga sina argument, med ett satsande på "säkra kort" som t.ex. evenemang, som följd. Kulturen själv kan helt komma att glömmas bort. Vidare citerar Lindeborg kulturekonom Taubman som påstår att "...En kultur som anpassar sig har inte längre någon kreativitetspotential. Kultur får på inga villkor sättas under tvång från marknaden" (Taubman enl. Lindeborg, 1991, s 141). Kanske ser politikerna risker i en alltför tät relation mellan kultur och ekonomi?

De flesta faktorer som nämns i sociolog Nylöfs kriterielista över de funktioner kultursatsningar kan ha i ett samhälle, tas upp av respondenterna. Jag tror att man kan dela upp de kulturella instrumentella faktorerna i ekonomiskt- och mänskligt utvecklande

sådana. Produktivitets- och lokaliseringsfaktorn skulle då vara exempel på ekonomiskt inriktade faktorer, medan mobiliserings-, stabilitets- och kreativitetsfaktorn skulle representera mänskligt utvecklande faktorer. Attraktivitetsfaktorn kan sägas ha både en ekonomisk och en mänskligt utvecklande sida. Spilling för ett liknande resonemang som Nylöf när han delar upp kulturlivet i ”kultur som sektor” och ”kultur som aspekt”. Respondenterna verkar överlag poängtera ”kultur som aspekt”, men även tankar som kretsar kring ”kultur som sektor” ventileras.

I Nylöfs kriterielista över de sidoeffekter som kan uppstå i ett samhälle, jämnställs t.ex. ”kultur som produktivitetsfaktor” och ”kultur som mobiliseringsfaktor”. I Spillings kulturpolitiska förklaringsmodell jämnställs ”kultur som identitet” med ”kultur som näring”. Dessa författare verkar inte göra någon kvalitativ åtskillnad på instrumentell användning av kultur som syftar till mänsklig utveckling, och instrumentell användning som syftar till ekonomisk tillväxt. Detta är däremot något jag tycker mig ha funnit hos respondenterna, då de verkar anse att den ekonomiskt instrumentella rollen inte bör ta överhand över den mer mänskligt relaterade.

Spillings kulturpolitiska förklaringsmodell består av tre cirklar som representerar kultur som identitet, kultur som näring och kultur som attraktion. Utifrån den prioritering som på en ort görs av ett kulturutbud, menar Spilling att man kan avläsa den kulturpolitiska intentionen: att vilja skapa ett bra näringsliv, en attraktiv region eller att gynna en samhörighetskänsla och en identitet. Undersökningsmaterialet i denna uppsats pekar på en mängd av kulturpolitiska syften. Begrepp som nämns är attraktivitet, produktivitet (näring) och normer, värderingar, livskvalitet (identitet), men kanske framför allt kulturens egenvärde. Många kulturpolitiska mål verkar existera samtidigt. Både ekonomiskt och mänskligt utvecklande sådana. Kanske anser politiker och utvecklingsdokument att man inte enbart kan hålla sig till ett enda kulturpolitiskt mål i en stor region, utan att den regionala utvecklingen gynnas av ett spektrum av intentioner.

Även Dorte Skot-Hansens kulturpolitiska modell kan appliceras på respondenternas svar. Skot-Hansen menar att kulturpolitikens inriktning har förändrats sedan 1960-talet, då ett humanistiskt kulturperspektiv var förhärskande som syftade till att sprida god konst, till ett sociologiskt perspektiv, med målet att förverkliga en kulturell demokrati och slutligen till ett instrumentellt perspektiv, där kultur ses som ett medel för att skapa ekonomisk utveckling. Skot-Hansen konstaterar att de olika kulturpolitiska idealen idag existerar samtidigt. Den kulturpolitiska situationen blir alltmer komplex och fylld av motstridiga element. Jag tycker mig märka att respondenterna betonar såväl ett humanistiskt och ett sociologiskt perspektiv som ett instrumentellt kulturpolitiskt perspektiv. Detta ansluter till Skot-Hansens resonemang om att kulturpolitiska ideal och strategier överlagrar varandra. Respondenterna kan tyckas uppvisa en ambivalens angående intentionerna med ett kulturutbuds inverkan på samhället. Denna ambivalens kan peka på att ett nytt kulturpolitiskt paradigm börjar ta plats i regionalt tänkande, samtidigt som gamla ideal inte har övergivits. Det skulle kunna innebära att det inom den kulturpolitiska sfären parallellt existerar önskemål som syftar till att föra fram en rättvist distribuerad kultur såväl som önskemål som vill stödja en självständig regions utveckling och profilering.

Det faktum att kulturen verkar ha fått en ”ny roll” som en av de betydelsefulla sektorerna som skall utveckla regionen kan resultera i en accentuering av kulturens ekonomiska sida, d.v.s. i det som Spilling benämner ”kultur som sektor”. En kulturnämnd är underordnad fullmäktiges beslut och om det inom fullmäktige existerar en vilja att lansera regionen med kulturens hjälp, kan det kanske vara svårt att hävda kulturens egenvärde. Här kan det ligga en fara i att politiker blir så ”tacksamma” över att få vara med i den regionala utvecklingen, att de ”säljer ut” kulturen för att få en fortsatt chans att delta. Samtidigt kan det, menar både Spilling och Lindeborg, innebära en fördel att kulturlivet blir synliggjort och framtaget som betydelsefullt. Något som talar emot ovanstående påstående att kulturpolitiker skulle sammanblanda ekonomiska argument med kulturpolitiska, är den ovilja jag tyckte mig märka hos respondenterna att diskutera ekonomiska aspekter av ett kulturutbud.

Kanske är det så att ett kulturprojekt både kan uppfylla konstnärliga mål och resultera i ekonomiska fördelar för samhället. En positiv bieffekt av en kultursatsning skapas och detta får anses vara fördelaktigt. Men det kan också ligga en fara i att kulturutbudet i ett samhälle reduceras till en handelsvara, där det egentliga konstnärliga syftet försvinner till förmån för ekonomiskt instrumentella mål. Dock diskuteras i *Vår skapande mångfald* om det inte kommer en motreaktion mot detta tankesätt och att kulturens roll som fundament i samhället successivt kommer att framhävas.

Vi lever idag i ett samhälle som förändras i snabb takt. Det nya kunskapssamhället ställer nya krav på individ och samhälle. Vilken roll kan kulturen ha i detta sammanhang? Jag tror att kultur kan ge en stabilitet och identitet i en föränderlig värld. Kulturen och konstens kreativa element kan ha en mobiliserande effekt på individen; skapa en självkännet och en känsla av att man kan påverka omvärlden. Den alltmer sammansatta roll som kulturen har fått i dagens samhälle, gör att idédiskussioner om kulturen är viktiga. Det är viktigt att kulturpolitiker och kulturansvariga tjänstemän kan definiera vilket syfte ett kulturutbud kan ha för samhället och människorna.

3.3 Hur regionens kulturpolitik förs ut till kommunföreträdare och medborgare

I *Regional framtid*, SOU 1995 går det att läsa att de politiker som talade positivt om länsdemokratitanken framhöll att medborgarna på länsnivå skulle kunna få samma inflytande över politiska beslut som de nu hade på kommunal nivå. Resultatet av detta skulle bli en fördjupad demokrati. Utifrån detta resonemang vill jag undersöka hur medborgarnas inflytande på regional nivå ser ut. För att söka utröna vad som praktiskt planeras i regional kulturpolitik och inte enbart stanna vid en idémessig diskussion tar jag under denna rubrik upp frågor som diskuterar kommunsamverkan samt regionprioritering.

Kommunal och regional kulturpolitik förutsätter varandra. Regional politik skall enligt *Rapport 1*, Styrgruppen för kultur 97-06-12, arbeta för att finna strategier som stärker strukturer och nätverk inom de kulturella områdena. Regional kulturpolitik skall stödja och igångsätta utvecklingsmöjligheter och kommunal kulturpolitik skall vara den som är grundläggande i lokalsamhälle. Många kommuner och landsting har samarbetat utifrån temat ”regional utveckling”.

I utvecklingsdokumenten framhålls samarbeten över kommunala och regionala gränser som betydelsefulla för att få hela regionen att utvecklas. För att undersöka hur samarbetet i Västra Götalandsregionen gestaltar sig, har jag varit i kontakt med två kommunala tjänstemän i höga befattningar inom den kulturella sektor. Det verkar finnas en del meningsskiljaktigheter om hur samarbetet mellan region- och kommunrepresentanter skall gestalta sig.

Från respondenternas sida talas det om fördelar med ett samarbete, men att kommuner inte formellt kan påverka. Kulturchef Quentzer är den av respondenterna som mest betonar en samverkan. Hon menar att "...det kommunala ansvaret ligger alltid till grund när man arbetar med kulturpolitik" och att det är "...av avgörande betydelse med ett samarbete med kommunerna, speciellt på kulturområdet". Detta är också något som Lindeborg framhåller i sin bok *Kultur som lokaliseringsfaktor*. Lindeborg skriver att det är viktigt att kulturlivet är förankrat i bygdens historia och tradition. Kommunrepresentanterna i denna undersökning säger sig vilja behålla sin integritet samtidigt som de efterlyser kontakt med regionen, framför allt informant B, representant för den kommun med de flesta kulturinstitutionerna. Informant B ställer sig också frågande till det faktum att den regionala kulturpolitiken skall utgå från det lokala kulturlivet, då kontakt med den aktuella kommunen tagits vid ett enda tillfälle.

Inställningen till kulturberedningens representationsform verkar vara något ambivalent. Kulturchefen talar om en icke helt naturlig förankringsprocess bakåt. "Dessa har ingen riktig naturlig förankringsprocess bakåt. Det är inte så hemskt enkelt att veta vad man företräder, och göra detta på ett bra sätt. Men de gör vad de kan". Om kulturchefen ger uttryck för en viss tvekan, är informant B desto mer kritisk till att ledamöterna är valda av sina respektive partier och inte av kommunerna. De regionala kulturpolitikerna menar å andra sidan att det är just i beredningen som ett samarbete mellan region och kommuner kommer till stånd.

Ett kontakttagande och samarbete med kommunerna borde vara av stor vikt för att förankra kulturpolitiken i de olika delregionerna, där det naturligtvis finns ett differentierat kulturliv. Speciellt om regional kulturpolitik definieras som summan av alla kommuners lokala kulturpolitik. Något som bl.a. Sven Nilsson menar i *Kulturens vägar*. En del respondenter talar om att kommuners inflytande står i förhållande till de pengar de satsar eller om de är "först till kvarn". Detta resonemang verkar något svårförenligt med den regionala kulturpolitikens vilja att "stötta och initiera".

Vissa kulturinstitutioner är regionala och vissa är kommunala. Enligt Suu (c) skall de som varit landstingsägda automatiskt övergå i regional ägo. Vad händer med de institutioner med betydelse för den regionala identiteten som nu har kommunen som huvudman? Invånare i Västra Götaland betalar både för den regionala och kommunala kulturen och alla institutioner, oberoende av vem som driver institutionen har här en uppgift att fylla. Det är synd om det existerar ekonomiska skillnader beroende på huvudman. Samtidigt är det positivt att regionen kan gå in och stödja strategiskt viktiga institutioner, såsom t.ex. Göteborgs Operan eller Göteborgssymfonikerna. Dessa institutioner balanserar Stockholms liknande kulturutbud. Eller för att uttrycka det med ett citat från seminariet *Låt Kulturen blomma* ; "Vikten av att glädjas åt spjutspetsarna men samtidigt komma ihåg basen" (2000-03-16). Förhoppningsvis kommer inte en prioritering mellan "bredden" eller "spjutspetsarna" i kulturlivet att behöva ske.

Regionen är som tidigare nämnts stor, ändå verkar ingen konkret regionprioritering med avseende på kulturlivet i regionen har gjorts. I de tre utvecklingsdokument jag tagit del av anses det viktigt att utveckla hela regionerna i kulturellt avseende. Frågan lämnas dock tämligen obesvarad av de flesta av respondenterna. Rigné menar att diskussioner om regiondelars behov förs i kulturnämnden. De övriga respondenterna intar en mer försiktig hållning. Kanske är diskussionerna fortfarande för lösa för att det ordentligt skall kunna gå att referera till dem?

Kommunrepresentanterna i denna undersökning efterlyser ett samarbete med regionens representanter. En samverkan mellan olika administrativa nivåer skulle måhända öka kunskapen om vilka regionprioriteringar som kan behöva göras. Samtidigt får man komma ihåg att denna undersökning gjordes i ett tämligen tidigt stadium i regionens historia. Med tiden kanske en tydligt planerad kulturpolitik avseende regiondelarna utkristalliserar sig. En medvetenhet om regiondelars behov verkar ligga i linje med de anledningar som jag i *Regional framtid* har funnit till att självständiga regioner skapats, nämligen att öka demokratin och att effektivare använda resurserna.

Man får en känsla av att den nya nämnden håller på att bygga upp sin roll, och att organisationen kanske måste bli samstämd innan man kan vända blickarna utåt. Planer för institutionerna har lagts fram och planering med en ny kulturstrategi är i full gång och de ”längre linjerna” man ibland kan känna sig sakna, kommer förhoppningsvis att utarbetas i ett längre tidsperspektiv.

3.4 Metodens betydelse

Som jag ser det har den kvalitativa undersökningsmetoden inneburit fruktbara och lärorika möten med ett antal representanter för regional kulturpolitik. Det har varit en tidsödande process som successivt har givit allt större kunskap om problemområdet. Det faktum att intervjufrågorna ursprungligen var anpassade till en mer omfattande problemformulering gjorde att frågorna var många och ibland kanske för långa. Detta visade sig dock användbart vid analysen, då det stora intervjumaterialet gett mycket information och gjort det lättare att utföra en s.k. helhetsanalys. Denna analysmetod karaktäriseras bl.a. av att intervjusvar från olika intervjufrågor kan ställas samman för att mångsidigt belysa en av undersökningens problemformuleringar (Borum & Enderud 1979 s, 314-315). Helhetsanalysen ger, enligt mitt sätt att se, möjlighet att erhålla en komplex bild av en företeelse, samtidigt som det kan vara svårt att veta när den mest relevanta bilden av det undersökta området är uppnådd. Flexibiliteten i informationsinsamlingen och det ringa antal respondenter har gjort att det inte går att generalisera några resultat, snarare att peka på tendenser.

En nackdel med den kvalitativa metoden kan vara att min tolkning givetvis är subjektiv så till vida att jag kanske ser de mönster jag känner till innan eller gärna vill se. Fördelen däremot är att jag tycker att respondenterna givit en intressant provkarta på de överväganden som kan finnas hos kulturpolitiska makthavare. De har uttryckt hur de anser att kulturpolitik kan se ut i en region och varför de önskar se den på det sättet. Det har också känts som en fördel att kunna föra utförliga samtal med många av respondenterna.

Jag tyckte det fanns ett intresse hos många att reflektera över sina egna överväganden och att formulera sig på ett klargörande sätt.

3.5 Undersökningens värde samt fortsatt forskning

Denna undersökning avser att undersöka ett regionalpolitiskt tänkande inom kulturpolitikens område i en nybildad självständig region. Som jag ser det innebär regionalpolitik idag något annat än för ett tiotal år sedan. Från att ha handlat om att regionalt föra ut en statlig politik via länsstyrelser, finns det idag självständiga regioner med folkvalda politiska företrädare representerade i styrelser och fullmäktigen. Denna uppsats vill undersöka om en organisatorisk förändring till en självständig storregion kan innebära en ny kulturpolitisk inriktning. Min intention med uppsatsen är att beskriva ett skeende som är under utveckling och utformande. Det går inte att säkerställa några resultat, snarare går det att peka på tendenser och möjligheter. Ur denna synvinkel tycker jag att undersökningen har varit givande att arbeta med och förhoppningsvis också värdefull att ta del av.

För att öka förståelsen för vad regional kulturpolitik i Västra Götaland kan innebära och för att få ett mer preciserat material att undersöka, tycker jag att det vore värdefullt att ta del av den kulturstrategi från regionen som utarbetats under tiden som denna undersökning har gjorts. Det vore också intressant att undersöka hur regional kulturpolitik implementeras i regionen.

4. Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att studera kulturpolitik i en nyskapad svensk region på 1990-talet. Den region jag valt att undersöka är Västra Götalandsregionen. Jag kommer att studera kulturpolitiken i denna region genom att beskriva och jämföra vad fem olika kulturpolitiska aktörer anser att regional kulturpolitik kan vara och vad de anser att olika kulturyttringar kan tillföra samhället. Jag har även studerat utvecklingsdokument från tre regioner i Sverige. Detta för att erhålla ett jämförelsematerial till intervjuer och för att få en djupare förståelse för de faktorer som kan vara gemensamma i nybildade regioner. Jag har valt följande problemformulering:

1) Hur avgränsas det regionala kulturpolitiska uppdraget?

Denna fråga avser att dels undersöka hur respondenter och utvecklingsdokument definierar regional kulturpolitik och dels utröna vilka positiva respektive negativa effekter de anser att en storregion kan föra med sig för kulturlivet.

2) Vad kan ett kulturutbud tillföra regionen och regionens medborgare?

Under denna fråga kommer jag att undersöka vilken funktion kulturyttringar kan fylla i ett samhälle. Jag kommer också att intressera mig för om det existerar ett samband dels mellan olika kulturyttringar och en regional utveckling och dels mellan olika kulturyttringar och regional konkurrenskraft.

3) Hur förs regionens kulturpolitik vidare ut till kommunföreträdare och medborgare?

Fråga tre kommer att delas upp i följande två delfrågor: Hur fungerar det kulturpolitiska samarbetet? Sker det några prioriteringar vad gäller kulturpolitiken? Fråga tre avser att undersöka vilka konsekvenser kulturpolitiska regionala avsikter får i Västra Götalandsregionen.

Min uppsats är i resultatredovisningen och i diskussionsdelen uppdelad enligt frågeställningarna ovan.

Jag har valt att göra en fallstudie av fem aktörer inom den kulturpolitiska sfären i Västra Götalandsregionen. Min undersökning bygger på standardiserade, ostrukturerade intervjuer, där jag har haft den kvalitativa metoden som utgångspunkt och där ett förstående syfte har varit det primära. En av de respondenter som deltar i undersökningen har jag valt att anonymisera p.g.a. att jag inte fått ett klart godkännande att använda hennes namn. I uppsatsen benämns hon som respondenten från Moderaterna. Av de övriga intervjuade respondenterna är två politiker i kulturnämnden i Västra Götaland: Vivi-Ann Nilsson, (s) och Jeanette Rigné, (v). Den fjärde respondenter är medlem i kulturberedningen: Gunnel Suu, (c). Ytterligare en respondent är Kerstin Quentzer, kulturchef i Västra Götaland.

För att öka min förståelse för den regionala kulturpolitik som bedrivs ute i regionen, har jag även varit i kontakt med Lena Skoglund, förvaltningschef för Regionbiblioteket samt två kommunrepresentanter som arbetar inom kultursektorn. Dessa representanterna har jag, i enlighet med deras önskemål, valt att anonymisera. Skoglund och kommunrepresentanterna deltar i undersökningen som informanter, dvs. de står utanför företeelsen som studeras men har mycket att säga om den (Holme & Solvang 1997, s 104).

Kulturnämnden är relativt nybildad och när denna undersökning påbörjades hade det ännu inte beslutats om någon kulturstrategi. Mina möjligheter att åskådliggöra kulturnämndens eller beredningens samlade intentioner är p.g.a. detta tämligen begränsade. Dock anser jag att det är intressant att kasta ljus över de kulturpolitiska tankar och föresatser som fem aktörer på den kulturpolitiska arenan har. Min avsikt är att försöka få en bild av hur personer inom den kulturpolitiska sfären går tillväga när de beslutar över det kulturutbud som sedan ska komma en mångskiftande befolkning till del. Den nya regionen Västra Götaland består av tidigare Göteborgs- och Bohus län, Älvsborgs län samt Skaraborgs län. 49 kommuner ingår och detta är det största antalet kommuner i något län. Invånarantalet är 1,5 miljoner människor.

Efter att ha läst olika utvecklingsprogram förstod jag att utvecklingen i en region kan bero på mer än materiella tillgångar. I *Regional politik- en ESO-rapport om tro och vetande*, diskuteras hur viktiga de socio-kulturella faktorerna är för att en regionen skall expandera. Jag har även sökt litteratur som på något sätt kan synliggöra och beskriva de olika begrepp som förekommer i de regionalpolitiska utvecklingsstrategier som jag tagit del av. Lisbeth Lindeborgs bok *Kultur som lokaliseringsfaktor* ger prov på den relation mellan kultur och ekonomi som under 90-talet kommit att diskuteras. Här beskrivs bl.a. kulturens förmåga att fungera som lokaliseringsfaktor (intressera inflyttare, företag och turister för en bygd) och kulturens produktivitetsfaktor (de möjligheter som kan ligga i en kulturbaserad ekonomisk

verksamhet). Ordet attraktivitet används som den faktor som skall få en region intressant och på så sätt hjälpa till att ”sälja” regionen till omvärlden.

För att få en mångfacetterad bild av begreppet instrumentell kultur, har jag även valt att använda Ronny Svenssons och Gerd Adolfssons bok *Kulturen som drivkraft*. Författarna till denna bok definierar ovanstående begrepp som kultursatsningar som vill åstadkomma andra effekter i samhället än att påverka människors känslor, perspektiv på tillvaron etc. I boken beskrivs nio kulturprojekt och den effekt på samhället; samhällsekonomiskt eller företagsekonomiskt, som dessa visar sig få. Man får följa en rad kulturprojekt som visserligen kan resultera i ekonomisk bäring, men där intentionen med en kultursatsning ligger i konstverket eller kulturprojektet själv. Författarna diskuterar faktorer som mobiliseringsfaktorn, stabilitetsfaktorn och gemenskapsfaktorn, faktorer som syftar till att skapa bl.a. kontinuitet, identitet och en känsla av sammanhang. Efter att ha tagit del av de olika funktioner kulturlivet kan få, tycker jag mig se att man kan gruppera kulturfaktorerna utifrån ett ekonomiskt perspektiv och ett mänskligt utvecklande.

Jag har även läst *Vår skapande mångfald* som är utgiven av Världskommissionen för kultur och utveckling och som belyser kulturens grundläggande, fundamentala roll. Kultur beskrivs här inte vara en sektor i samhället, utan istället utgöra grunden för samhället själv.

Som teoretisk utgångspunkt har jag använt mig av tre kulturpolitiska förklaringsmodeller. Den första modellen utgår från forskare Dorte Skot-Hansen. Här presenteras tre kulturpolitiska perspektiv; Det humanistiska, det sociologiska och det instrumentella. Skot-Hansen menar att det sker ett paradigmskifte i modern kulturpolitik och att det idag går att skönja en mer marknadsanpassad kulturpolitisk intention bland kulturpolitiker. Hon framhåller dock att inget perspektiv avlöser ett annat, utan att man snarare kan se en överlappning mellan olika paradigmen.

Den andra modellen är konstruerad av Olav R. Spilling och ingår i artikeln *Kulturstrategier i lokal utveckling*. Modellen avser att påvisa var de kulturpolitiska intentionerna i en kommun eller region ligger. De prioriteringar en kulturnämnd gör angående en orts kulturutbud delas upp i ”kultur som näring”, ”kultur som attraktivitet” och ”kultur som identitet”. Spilling konstaterar dock att modellens olika delar inte existerar oberoende av varandra, utan att det ofta sker en växelverkan mellan dessa tre.

I denna artikel beskriver Spilling vidare den förbindelse som kan existera mellan konst och entreprenörskap. Han konstaterar att det i bägge fallen krävs innovationer och en förmåga att tänka sektoröverskridande för att skapa nya förhållanden. Spilling delar upp kulturen i två huvudperspektiv; ”kultur som sektor” (de insatser som görs på kulturens område) och ”kultur som aspekt” (idéer och värden i en grupp).

Slutligen har jag använt en kriterielista som är baserad på teorier av sociolog Göran Nylöf. Här redovisas de bieffekter som kan skapas genom att ett samhälle väljer att satsa på ett kulturutbud. Nylöf nämner bl.a. faktorer som produktivitet, lokalisering, mobilisering, stabilitet. Här finns faktorer som pekar på de ekonomiska vinster som ett kulturutbud kan ge, men också faktorer som är s.k. mänskligt utvecklande.

Jag anser att Skot-Hansens modell är övergripande de andra två på det sättet att den beskriver en kulturpolitisk historisk linje, medan Spilling i sin modell vänder sig till ett "beslutarperspektiv". Nylöf slutligen redovisar ett "resultatperspektiv", de effekter som kan bli resultatet av en gjord kultursatsning. De tre modellerna opererar alltså från olika håll.

I avsnittet där jag redovisar resultatet av undersökningen, redogör jag för utvecklingsdokumentens och respondenterna syn på det regionala uppdraget och vad storregionbildningen har inneburit för kulturområdet. Här kan man se, att det kan innebära svårigheter för fyra f.d. huvudmän att arbeta sig ihop till en enda organisation och att regionen storlek kan upplevs som ett problem. Fördelar som nämns är att storregionen har fört med sig att man kan få en större helhetssyn, att det finns mer pengar att röra sig med och att en samordning av olika politiska sektorer kan bli möjlig.

Respondenterna definierar regional kulturpolitik på ett likartat sätt. Vad jag kan märka och vad som för övrigt nämns är att åsikterna i vissa sakfrågor kan skilja sig åt. De skillnader som jag noterade verkar bl.a. vara relaterade till frågan om centrum och periferi. De av respondenterna som är bosatta i en storstad tenderar att värna om sin stads kulturliv i större grad än de som kommer ifrån mindre platser närbelägna denna storstad. Detta resulterar i att "storstadspolitikerna", oberoende av partifärg, verkar vara mer skeptiska till storregionen. De konstaterar att det kan bli en dragkamp mellan olika delregioner om kulturutbudet i storregionen. Politiker från mindre orter ser i högre grad till de fördelar storregionen kan erbjuda. Jag tolkar att denna skiljelinje kan bero på en differens mellan existerande institutioner, lokala kulturtraditioner och behov.

Det visar sig att undersökningens respondenter är relativt ense vad gäller ett kulturutbuds inverkan på samhället. Faktorer såsom "kulturens egenvärde" och kulturyttringars förmåga att hos människor skapa en utveckling poängteras. När frågan om "regionens konkurrenskraft" kom upp såg de paralleller mellan en ords attraktivitet och i förlängning lönsamhet, och kultur. Men vissa anser också att denna nya terminologi är "svår" att förena med den äldre kulturpolitiska synen, då kultur var konst.

Åsiktsdifferenserna dem emellan är inte så stora. Konst som egenvärde framhålls av såväl vänster- som högerblock. Den ekonomiska tillämpningen av kultur inser de fördelarna med, men vill på intet sätt överbetona. De flesta respondenterna verkar gradera de olika betydelserna av kultursyften, och då föredra att poängtera "mänskligt utvecklande" faktorer.

Den kommunsamverkan som Quentzer framhåller som central, verkade inte riktigt omsatt i verkligheten. Det verkar det finnas en brist på överensstämmelse i inställning till kommunsamarbetet, där de flesta respondenterna verkar anse att denna samverkan sker i kulturberedningen medan kommunrepresentanterna efterlyser ett mer direkt samarbete. Det verkar också råda en oklar inställning till vilken formell roll kommunerna anses ha i kulturberedningen.

Jag har även intresserat mig för om det existerar vissa regionprioriteringar i kulturnämnden. Respondenterna ger här olika exempel på vad en sådan prioritering skulle kunna innebära. Det skulle kunna vara olika kulturprojekt, samarbete med

arbetsförmedlingen etc. Dock har ännu ingen någon sådan åtgärd planerats. Rigné (v) är den som framhåller att diskussioner om regionalprioriteringar förekommer i kulturnämnden. De andra menar att de ännu inte tagit ställning till detta, utan att det snarare är de kommuner som håller sig framme som uppmärksammas.

Utifrån en viss prioritering av ett kulturutbud som en kulturnämnd gör på en ort menar Spilling att man kan avläsa om den kulturpolitiska intentionen är att vilja skapa ett bra näringsliv, en attraktiv region eller att gynna en samhörighetskänsla och en identitetskänsla. Undersökningsmaterialet i denna uppsats pekar på en mängd av kulturpolitiska syften. Begrepp som nämns är attraktivitet, produktivitet (näring) och normer, värderingar, livskvalitet (identitet), och kanske framför allt kulturens egenvärde. Många kulturpolitiska mål verkar existera samtidigt. De flesta av de kulturfaktorer som framhålls i Nylöfs kriterielista nämns av respondenterna. Kanske visar detta att kulturpolitiskt ansvariga anser att det är genom att parallellt arbeta med många olika kulturpolitiska mål som man bäst gynnar den regionala utvecklingen.

Dorte Skot-Hansens kulturpolitiska modeller har också sammankopplats med respondenternas svar. Respondenterna tenderar att betona såväl ett humanistiskt och ett sociologiskt perspektiv som ett instrumentellt kulturpolitiskt perspektiv. En överlappning av kulturpolitiska intentioner verkar ske. Utifrån detta kan man diskutera om ett nytt kulturpolitiskt paradigm börjar utvecklas i nybildade regioner, samtidigt som de gamla kulturpolitiska idealen lever kvar.

Jag tror, som tidigare nämnts, att den instrumentella funktionen av kultur kan delas upp i dels en ekonomiskt inriktad och i en mänskligt utvecklande faktor. Dessa kan relateras till varandra. Men det är olyckligt om den ekonomiska funktionen tar överhanden. Men kulturprojekt som tillkommit av konstnärliga skäl kan också resultera i ekonomiska fördelar för samhället. En positiv bieffekt av kultursatsningen skapas och detta är bara av godo. Det kan dock finnas en risk att det instrumentellt kulturpolitiska perspektiv som Skot-Hansen diskuterar resulterar i att kulturutbudet i ett samhälle reduceras till en handelsvara, där det egentliga konstnärliga syftet försvinner till förmån för ekonomiskt instrumentella mål. Dock diskuteras i *Vår skapande mångfald* om det inte kommer en motreaktion mot detta tankesätt och att kulturens roll som fundament i samhället successivt kommer att framhävas.

Kulturen har fått en betydande roll i regionala utvecklingsprogram. Kulturen används för att skapa en regional identitet och känsla av regiontillhörighet. Det kan ta tid att skapa en Västra Götalandsidentitet då regionen är väldigt stor och inte naturligt skapad. De olika regiondelarna har sin egen lokala identitet. Regional kulturpolitik framhålls i olika skrifter vila på den kommunala kulturpolitiken. En kontakt mellan kommuner och region verkar p.g.a. detta vara viktig för att öka kännedomen om regiondelarnas olikartade kulturpolitiska förutsättningar. På detta sätt tydliggörs hela regionens behov, vilket är viktigt när den kulturpolitiska sektorn skall verka för en regional utveckling.

5. Källförteckning

5.1 Otryckta källor

Intervjuer med informanter:

(dessa intervjuer är ej bandade)

Förvaltningschef för Regionbiblioteket, Västra Götalandsregionen:
Lena Skoglund , 99-11-12

Kommunala tjänstemän:

A, representant i en mindre kommun, 00- 04-13

B, representant i en större kommun, 00- 04-12

Intervjuer med respondenter:

(nedanstående intervjuer, förutom med Rigné är bandade)

Medlem i kulturberedningen:

Gunnel Suu (c), 99-12-20

Kulturchef för Västra Götalandsregionen:

Kerstin Quentzer 99-12-16

Medlemmar i kulturnämnden:

Vivi-Ann Nilsson (s), 99-12-21

Respondenten från Moderaterna, 99-12-13

Jeanette Rigné (v), 99-12-20

(denna intervju är insänd skriftligt)

Seminarium:

Låt kulturen blomma

Borås Stadsteater 00-03-16

5.2 Tryckta källor

Andersson, Pelle & Lindau, Jesper, Den nya kulturrevolutionen.- Stockholm: Atlas, 1998

Andersson, Pelle, Lindau, Jesper, Man får fundera på om det är rätt fråga att avgå på. // Aftonbladet .-1999-09-12, s. 4-5

Aronsson, Peter, Regionernas roll i Sveriges historia.-1.uppl.-Stockholm: Fritze, 1995.- (ERU - rapport; 91)

Bonniers lilla uppslagsbok.- 6. omarbetade uppl.- Bonnier Alba, 1992

Borum, F. & Enderud, H., Interview analyse i praxis. // Kvalitative metoder i dansk samfundsforskning / red. Av Tom Broch m.fl.- Köpenhamn: Institutt for organisations- og arbejdssoociologi, 1979.- s. 297-336

Byström, Gabriel, Visioner inget för kulturchefen. // Göteborgsposten.-1999-05-12, s. 55

Eklund, Stefan, Upp ur knalleträsket! // Borås Tidning.- 1998-09-13, s. 5

En region att leva i : Regional Utvecklingsstrategi för Västra Götaland .- Göteborg : Västra Götalandsregionen, 2000

Hettne, Björn, Den europeiska paradoxen: Om integration och desintegration i Europa.- 2. uppl.- Stockholm: Nerenius & Santéus Förlag, 1997

Holme, Idar Magne & Solvang, Bernt Krohn, Forskningsmetodik: Om kvalitativa och kvantitativa metoder.- 2.uppl.- Lund: Studentlitteratur, 1997

Kaliff, Roger, Besluten ska fattas nära folket. // Aftonbladet. - 1999-10-11, s. 4

Kulturnämndens uppdrag 2000 till institutionerna / utgiven av Västra Götalandsregionen, Kultursekretariatet .- Uddevalla, 2000

Kulturpolitik / Regeringens proposition 1996/97:3.- Stockholm: Gotab, 1997 (Prop.1996/97: 3)

Kulturpolitikens inriktning / slutbetänkande av Kulturberedningen.- Stockholm: Fritze, 1995 (SOU 1995:84)

Lindeborg, Lisbeth, Kultur som lokaliseringsfaktor / utgiven av Industridepartementet.- Stockholm: Allmänna förlaget, 1991.- (Ds ; 1991:22)

Lindroth, Bengt, Målen för den statliga kulturpolitiken. // Idéer i kulturpolitiken : studier / utgivna av kulturrådet .- Stockholm: Allmänna förlaget, 1970.- (Publica).- s. 71-130

Nilsson, Sven, Kulturens vägar: Kultur och kulturpolitik i Sverige.- Malmö: Polyvalen, 1999

Nilsson, Sven, Vägen till kulturpolitiken: kulturen och samhällsförändringen.- Stockholm: Liber förlag, 1981.- (Publica)

Norberg, Heléne, Regionalpolitiken: en ESO - rapport om tro och vetande / utgiven av Finansdepartementet.- Stockholm: Finansdepartementet, 1999 - (Rapport till ESO, Ds 1999 :50)

Nordström, Niklas, Nationalstaten håller på att försvinna. // Aftonbladet.- 1999-10-11, s. 4-5

Nylöf, Göran, Forskarens främsta bidrag: hur man analyserar och förklarar utvecklingen på kulturområdet // Kulturen i Norden.- 1 (1992).- s. 29-45

Offensiv regional kulturpolitik / utgiven av Landstingsförbundet.- Stockholm: Landstingsförbundet, 1991

Olsson, Bengt, Kulturpolitik och utbildning // Spov 13. – 13 (1991).- s. 2-24

Patel, Runa & Bo, Davidsson, (1994), Forskningsmetodikens grunder.-2. uppl.- Lund: Studentlitteratur

Prismas främmande ord -. 9. uppl. - Stockholm: Prisma, 1984

Rapport 1 till Väststyrelsen / från Styrgruppen för kultur; Västkultur, 1997

Regional framtid: slutbetänkande / utgiven av Regionberedningen . - Stockholm : Fritze, 1995.- (Statens offentliga utredningar ; 1995 :27)

Regionalt folkstyre för utveckling, livsmiljö och välfärd / utgiven av Regionprogrammet; Landstingsförbundet . – Stockholm: Landstingsförbundet, 1994

Regionalt utvecklingsprogram för Kalmar län : Rupen 99 / utgiven av Regionförbundet i Kalmar län .- Kalmar: Regionförbundet i Kalmar län, 1999

Skot-Hansen, Dorte, Kultur til tiden: Strategier i den lokale kulturpolitik. // Nordisk Kulturpolitisk tidskrift.- 1 (1999), s. 22

Skånsk Livskraft: Utvecklingsprogram för Skåne / utgiven av Region Skåne .- Kristianstad: Region Skåne, 1999

Spilling, Olav R, Kulturstrategier i lokal utvikling // Tidskrift for samfunnsforskning . – 32 (1991), s. 467-500

Svenska skrivregler / utgivna av Svenska språknämnden.- Stockholm: Almqvist & Wiksell, 1992 .- (Skrifter utgivna av Svenska språknämnden;77)

Svensson, Ronny, Adolfsson, Gerd, Kulturen som drivkraft. - Torsby : Heidruns Förlag, 1995

Vår skapande mångfald / utgiven av Världskommissionen för kultur och utveckling; UNESCO . – 2.uppl. - Stockholm : Svenska UNESCO rådet, 1997

Wahlgren, Bengt, Värdera borås-kulturen högre! // Borås Tidning, 1998-09-16, s. 5

6. Bilagor

Bilaga 1

Här redovisas intervjufrågor till kulturchef Kerstin Quenzter.

- 1) Vad har du för yrkesbefattning?
- 2) Hur är kulturnämnden uppbyggd organisatoriskt?
- 3) Hur stor är kulturnämndens budget?
- 4) Hur ser relationen mellan politiker och tjänstemän ut? Finns det avtal som reglerar hur samarbetet ska vara beskaffat?
- 5) Vem beslutar kulturmål, kulturnämnden eller fullmäktige?
- 6) De kulturmål som finns i Rapport 1, är det förslag till mål eller är det de slutgiltiga målen?
- 7) Hur definierar du ordet kultur?
- 8) Märker du någon skillnad mellan olika politikernas kulturdefinitioner med avseende på deras partifärg?
- 9) Det talas om olika faktorer som kan utvecklas genom kulturen. Bl.a. att arbeta mot segregation, att gynna turism, att använda kultur som en lokaliseringsfaktor, eller som en utvecklingsfaktor för ett socialt liv eller kultur som ett demokrativerktyg. Vad tycker du det är viktigt att använda kultur till? Går det att gradera betydelseerna?
- 10) Kan man arbeta med kultur på ett instrumentellt sätt, samtidigt som man ser kultur som ett sätt att nå demokrati?
- 11) Antagligen prioriteras vissa institutioner och grupper eller kulturyttringar framför andra. Kan man följa något mönster vad det är som anses viktigt? T.ex. att skapa jämnstarka regiondelar, att nå nationell berömmelse att skapa resursinstanser etc?

Region och regiondelar

- 1) Vad kännetecknar regional kulturpolitik?
- 2) Vad innebär fri bestämmanderätt för regioner som regeringsformen, riks- dagsordningen fastställer?
- 3) Hur ger man akt på vad olika regiondelar kan behöva för kulturutbud?
- 4) Hur ska kommunerna få inflytande över regionens kulturpolitik?
- 5) Är det så att kulturnämnden ska vara medborgarnas förlängda arm i avseende på beställningar till institutionerna? Hur tar man reda på vad medborgarna önskar sig?
- 6) Hur ämnar kulturnämnden söka samarbete med andra sektorer inom regionen?

Bilaga 2

Här redovisas intervjufrågor till övriga respondenter.

- 1) Hur viktiga är de nationella kulturmålen för de mål och strategier som utarbetas inom Västra Götalands kulturnämnd?
- 2) Hur definierar Du ordet kultur?
- 3) Finns det någon gemensam kulturdefinition inom kulturnämnden och hur arbetar man i så fall fram en sådan?
- 4) Märker du någon skillnad på olika politikernas kulturdefinition med avseende på deras partifärg?
- 5) Anser du det viktigt att arbeta utifrån en gemensam kulturdefinition eller kan arbetet genomföras även i avsaknad av en sådan?
- 6) Vilket syfte skall kultur ha (vad ska den tillföra samhället)?
- 7) Det talas om olika faktorer som kan utvecklas genom kultur. Bl.a. att arbeta mot segregation, att gynna turism, att använda kultur som lokaliseringsfaktor, att använda kultur som en utvecklingsfaktor för ett socialt liv eller kultur som demokrativerktyg. Vad anser Du det är viktigt att kultur används till?
 - 8) Kan man arbeta med kultur på ett instrumentellt sätt, d.v.s. använda kultur ur en nyttobedömning, samtidigt som man ser kultur som ett sätt att nå demokrati?
 - 9) På vad sätt kan kultur öka en regions konkurrenskraft?
 - 10) Kan man upptäcka vissa styrkeförhållanden inom kulturnämnden ifråga om vad som prioriteras i kulturlivet?
 - 11) Vad kännetecknar regional kulturpolitik, och vad innebär det regionala kulturpolitiska arbetet, dvs. vilka uppgifter vilar på kulturnämndens förtroendevalda?
 - 12) Har kulturnämndens uppgifter förändrats i.o.m. att det nya storlänet har bildats jämfört med de tidigare uppgifterna i länets regi?
 - 13) Vad innebär storregiontanken för kulturen, fördelar och nackdelar?
 - 14) Ser Du något samband med regionernas ökade betydelse i Eu och den förda regionpolitiken i Västra Götaland (t.ex. vad gäller samarbete, utveckling, prioritering av regiondelar för att hindra klyftor att öka?)
 - 15) Man hör om regionernas ökade betydelse i Europa och hur det gäller att göra regionen konkurrenskraft i förhållande till övriga regioner i Europa. Vilka tankegångar, visioner och strategier finns i kulturnämnden om kulturens roll i detta sammanhang?
 - 16) Det talas om att Skåne regionen har fått med sig sin "kulturpåse". D.v.s. har fått fördela de statliga kulturbidragen efter eget gottfinnande. Tycker Du att det vore något för Västra Götaland?
 - 17) Har kommunerna inflytande över regionens kulturpolitik, och i så fall hur?
 - 18) Är det så att kulturnämnden ska vara medborgarnas förlängda arm i avseende på beställningar till institutionerna? Hur tar man reda på vad medborgarna önskar sig och hur arbetar man för att få medborgarna att bli delaktiga i kulturlivet?
 - 19) Kan kulturnämnden gå in och särskilt prioritera åtgärder för kulturen inom eftersatta områden, t.ex. inom de speciella stödområdena Dals ed, Bengtsfors, Åmål kommun?
 - 20) Vilken roll kan kultur fylla i ett sådant område?

- 21) Hur ger man akt på vad olika regiondelar kan behöva för kulturutbud och finns det en risk för att närområden till storstäder blir eftersatta i kulturellt hänseende?
- 22) Kan kultursatsningar vara lönsamma för en region i ekonomisk mening?
- 23) Vilken instrumentell syn på kulturen har hitintills, tycker Du, visat sig, om någon sådan existerar? (T.ex. att kultur är företagsekonomiskt lönsam, bidrar positivt till en regions ekonomiska och befolkningsmässiga tillväxt, turism etc.)
- 24) Regionen tar nu över det ekonomiska och utvecklingsmässiga ansvaret för Göteborgsoperan och till viss del för Stadsteatern och vissa museum i Göteborg. Vad betyder detta för regiondelar utanför storstaden? (hur prioriterar man t.ex. mellan operan och Älvsborgsteatern?)
- 25) Söks det något samarbete med de kulturinstitutioner som är kommunala men likväl ligger inom Västra Götalands regionen?
- 26) Hur ämnar kulturnämnden söka samarbete med andra sektorer inom regionen?
- 27) Hur får man kulturinstitutioner och andra kulturorganisationer att följa regionens vision vad gäller kulturpolitik?

Bilaga 3

Här redovisas intervjufrågor till de kommunala tjänstemännen.

- 1) Hur beskriver Du denna kommuns kulturliv?
- 2) Hur många kulturinstitutioner finns i kommunen?
- 3) Har någon regional kulturpolitiker eller person från regionens kultursekretariat tagit någon kontakt med Dig?
- 4) Om så är fallet, upplever Du kontakten som tillräcklig?
- 5) Sker det ett samarbete mellan kommun och region?
- 6) Vilka fördelar respektive nackdelar anser Du att det finns vad gäller kulturpolitik och den nya storregionen?

Bilaga 4

Här redovisas intervjufrågor till förvaltningschef Lena Skoglund.

- 1) Vad är skälet till att Västra Götalandsregionen bildades?
- 2) Hur ser regionens organisation ut?
- 3) Hur ser kulturnämndens organisation ut?
- 4) Hur stor är regionens budget?
- 5) Utgår statliga bidrag till regionen?
- 6) Existerar det samarbete över sektorgränserna?
- 7) Vilken policy finns mellan politiker och tjänstemän?
- 8) Vad innebär fri bestämmanderätt?
- 9) Har kulturnämnden fått andra ansvarsområden än de hade i landstinget?
- 10) Ser Du något samband med EU's regionpolitik och den förda regionalpolitiken i Västra Götaland?
- 11) Hur informerar ni allmänheten?
- 12) Existerar det stödbidrag till stödområden inom kultursektorn?
- 13) På vilket sätt kan storregionen påverka kulturlivet?
- 14) Tror Du att det finns en risk att Göteborgsområdet framhävs på bekostnad av andra regiondelar?

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Motivering av ämnesval.....	1
1.2 Avgränsning av problemområdet.....	3
1.3 Disposition.....	4
1.4 Syfte och frågeställningar.....	4
1.5 Forskningsöversikt.....	5
1.5.1 Regionalpolitisk utveckling.....	6
1.5.2 Produktivitet och lokalisering.....	8
1.5.3 Mobilisering.....	9
1.5.4 Kreativitet.....	10
1.5.5 Identitet.....	11
1.6 Teoretiska utgångspunkter.....	12
1.6.1 Humanistisk, sociologisk och instrumentell kulturpolitisk modell.....	13
1.6.2 "Kulturstrategier i lokal utvikling".....	14
1.6.3 Nylöfs kriterielista.....	18
1.7 Metod, material och tillvägagångssätt.....	20
2. Redovisning av undersökningen	24
2.1 Bakgrundsmaterial.....	24
2.1.1 Kulturpolitisk historik och idéinnehåll.....	24
2.1.2 Framväxten av en regionalpolitisk idé.....	27
2.1.3 Regional kulturpolitik.....	29
2.2 Resultatredovisning av dokumentstudie.....	31
2.2.1 Utvecklingsdokumentens syn på hur det regionala kulturpolitiska uppdraget avgränsas.....	31
2.2.2 Utvecklingsdokumentens syn på vad ett kulturutbud kan tillföra regionen och regionens medborgare.....	32
2.2.3 Utvecklingsdokumentens syn på hur regionens kulturpolitik förs ut till kommunföreträdare och till medborgare.....	35
2.3 Intervjuundersökning med kulturpolitiska aktörer från Västra Götalandsregionen.....	36
2.3.1 Respondenters syn på hur det regionala kulturpolitiska uppdraget avgränsas.....	36
2.3.2 Respondenters syn på vad ett kulturutbud kan tillföra regionen och regionens medborgare.....	38
2.3.3 Respondenters och informanters syn på hur regionens kulturpolitik förs ut till kommunföreträdare och medborgare.....	40
2.3.4 Intervju med Lena Skoglund, förvaltningschef för Regionbiblioteket i Västra Götalandsregionen.....	43
3. Diskussion	44
3.1 Avgränsning av det regionala kulturpolitiska uppdraget.....	45
3.2 Vad ett kulturutbud kan tillföra regionen och regionens medborgare.....	47
3.3 Hur regionens kulturpolitik förs ut till kommunföreträdare och medborgare.....	50
3.4 Metodens betydelse.....	52
3.5 Undersökningens värde samt fortsatt forskning.....	53

4. Sammanfattning	53
5. Källförteckning	58
5.1 Otryckta källor.....	58
5.2 Tryckta källor.....	58
6. Bilagor	61
Bilaga 1 Intervjufrågor ställda till kulturchef Kerstin Quentzer.....	61
Bilaga 2 Intervjufrågor ställda till övriga respondenter.....	62
Bilaga 3 Intervjufrågor ställda till kommunala tjänstemän.....	64
Bilaga 4 Intervjufrågor ställda till Regionbibliotekets förvaltningschef Lena Skoglund	65